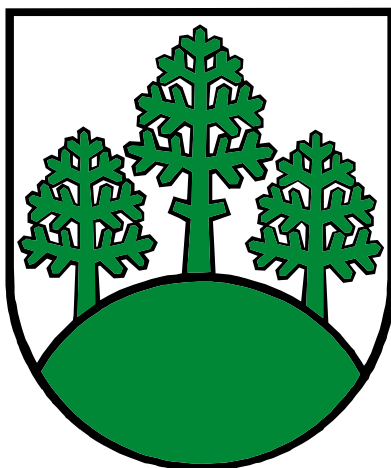

Program rozvoja obce Rabča 2015 – 2022

Vízia Rabče

RABČA JE PEKNÁ STREDISKOVÁ DEDINA V KTOREJ SA DOBRE ŽIJE

Goralská, dobre spravovaná stredisková dedina

s prevažne mladým obyvateľstvom
s pekne upravenými domami, záhradami a cestami,
v krásnom údolí soľných riek a čistých potokov, s krovinami, lúkami, hájmi,
obkolesenej horami.

Predpokladom naplnenia
tejto vízie je splnenie týchto strategických zámerov
v obci:

PORIADOK, VZDELANIE, PRÁCA, ODDYCH.

Program rozvoja obce Rabča nadväzuje na Územný plán obce Rabča
a
Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Žilinského samosprávneho
kraja
–
je vypracovaný v súlade so zákonom č. 539/2008 Z. z.
o podpore regionálneho rozvoja
a podľa
Metodiky na vypracovanie Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja
obce – v. 2.0 z februára 2015

Obsah

PROGRAM ROZVOJA OBCE RABČA 2015 – 2022	1
Pojmy	4
Úvod	7
A. ANALYTICKÁ ČASŤ	10
A.1 Audit zdrojov	11
A.1.1 Ľudské zdroje	17
A.1.2 Fyzické zdroje	25
A.1.2 Organizačné zdroje.....	42
B. STRATEGICKÁ ČASŤ	54
B.1. SWOT ANALÝZA	55
B.1.1 Životné prostredie	56
B.1.2 Technická infraštruktúra	57
B.1.3 Bývanie	58
B.1.4 Ľudské zdroje	59
B.1.5 Školstvo, vzdelávanie	60
B.1.6 Bezpečnosť	61
B.1.7 Zdravotníctvo	62
B.1.8 Sociálne služby	63
B.1.9 Rozvoj malého a stredného podnikania	64
B.1.10 Priemysel	65
B.1.11 Poľnohospodárstvo	66
B.1.12 Lesné hospodárstvo	67
B.1.13 Cestovný ruch	68
B.1.14 Kultúra	69
B.1.15 Image obce	70
B.2 PROGRAM SOCIÁLNO-EKONOMICKÉHO ROZVOJA OBCE RABČA 2004 – 2020 VYHODNOTENIE	71
B.2.1 Životné prostredie	72
B.2.2 Priemysel	75
B.2.3 Malé a stredné podnikanie	76
B.2.4 Lesné hospodárstvo	77
B.2.5 Poľnohospodárstvo	78
B.2.6 Cestovný ruch	79
B.2.7 Infraštruktúra	80
B.2.8 Zdravotníctvo	81
B.2.9 Sociálne služby	85
B.2.10 Školstvo a vzdelávanie	86
B.2.11 Kultúra	87
B.2.12 Bývanie	88
B.2.13 Bezpečnosť	89
B.2.14 Image obce	90
B.2.15 Zrealizované projekty v obci Rabča 2004 – 2014	91
C. PROGRAMOVÁ, REALIZAČNÁ, FINANČNÁ ČASŤ, ZÁVER	93
C.1 Súhrny prehľad projektových zámerov aj s prioritami	94
C.2 Akčný plán realizácie plánovaných investičných projektov obce Rabča 2015 – 2022 aj s finančným krytím	95
C.3 Záver, prílohy	98

Pojmy

Program rozvoja obce Rabča

Program rozvoja obce Rabča (skratky: PRO), spolu s územným plánom, je základným a kľúčovým dokumentom pre riadenie obce, ktorý vychádza z poznania situácie a konkrétnych potrieb obyvateľov, podnikateľov, záujmových skupín a ďalších subjektov v území obce, formuluje svoju predstavu o budúcnosti obce Rabča spolu s činnosťami a projektmi na jej zabezpečenie. PRO sa spracováva spravidla na 7 rokov s dlhodobým výhľadom na 10 – 14 rokov. PRO koncepčne, systémovo analyzuje a určuje budúcnosť rozvoja spolu s činnosťami, investičnými projektmi so zdrojovým krytím na jej zabezpečenie. Je základným a kľúčovým dokumentom pre riadenie obce – dokument ktorý, ktorý pozostáva z:

- podrobnej analýzy,
- stratégie – definovania zámerov rozvoja s určením priorít;
- programovania (plánovania),
- realizácie,
- financovania.

Vízia je najdôležitejším východiskovým cieľom od ktorého sa odvíjajú všetky ďalšie zámery s určením priorít, vytýčením ďalších cieľov, úloh, aktivít.

Vízia je spoločná predstava ľudí o podobe územia obce Rabča.

Úlohou vízie je spojiť individuálne predstavy ľudí o tom ako bude dané územie vyzerat' o viac ako 15 rokov.

Zámer je širším vyjadrením, čo obec dosiahne z dlhodobého hľadiska.

Zámery sú cesty vrátane ich smeru odvodené od vízie.

Zámer pozostáva z viacerých cieľov.

Priorita určuje stupeň dôležitosti zámeru.

Cieľ je konečný požadovaný stav, ktorý chceme dosiahnuť.

Stratégia je plán, ktorý ukazuje dlhodobé riešenia existujúcich problémov.

Strategický cieľ vyjadruje dlhodobý efekt navrhutej stratégie zo širšieho spoločenského pohľadu.

Čiastkové ciele vyjadrujú prínos stratégie po jej realizácii z pohľadu obyvateľov.

ZÁMERY » PROGRAMY » VÝSLEDKY

Stratégia rozvoja je určenie hlavných zámerov a oblastí rozvoja vrátane priorít. Je výstupom strategického programovania. Je dokument, ktorý obsahuje audit problematiky, analýzu a implementačnú časť.

Strategické programovanie je určenie smeru ciest – zámerov s určením ich poradia podľa dôležitosti. Je to dlhodobý spôsob vedenia budúcnosti obce a jeho mikroregiónu tým, že sa popíše dnešný východiskový stav, navrhne sa budúcnosť a určia sa zámery – cesty ako sa budúcnosť stane skutkom.

Akčné programy (plány) sú súborom viacerých krátkodobých programov (1 – 2 roky) s podprogramami, ktoré je potrebné urobiť pre dosiahnutie určeného zámeru pri dodržaní určených priorít. Postupne sa vypracujú, v nadväznosti na finančné, ľudské zdroje a prepoja sa na už existujúce programy tak, aby sa stali súčasťou stratégie všeobecného rozvoja obce a okolitého mikroregiónu.

Programy sú konkrétne plány s úlohami, ktoré je potrebné urobiť, aby sa dosiahli naplánované výsledky.

Úloha je podrobný merateľný výkonný program, pomocou ktorého sa dodrží určená priorita a čiastočne splní vytýčený zámer. Určuje realizátorom akčných programov z krátkodobého hľadiska čo majú urobiť, aby sa dosiahol požadovaný cieľ. Dosiahnutie cieľa spravidla vyžaduje vykonanie viacerých úloh.

Program je súpis časovo určených úloh s určením potrebných finančných a ľudských zdrojov. Program je ucelená časť, ktorá obsahuje vzájomne súvisiace aktivity. Špecifikuje tematické a výdavkové skupiny programu. Programom sa dosiahne požadovaný zámer, cieľ a dodrží priorita.

Výsledky = ukazovatele sú konkrétne merateľné produkty programov – ich dosiahnutie je v rukách tých, čo sú zodpovední za realizáciu.

Akčný plán je krátkodobý program (obyčajne na obdobie jedného až dvoch rokov), ktorý určuje konkrétne podprogramy obce pri plnení PRO s ohľadom na jej momentálne finančné, personálne a technické kapacity a naliehavosť navrhnutých aktivít.

Opatrenie špecifikuje zo skupiny programu vzájomne súvisiace aktivity. Každé opatrenie má definované aj finančné zdroje. Merateľné ukazovatele majú stručný názov.

Programové/opatrenia rozlišujeme:

- a) výstupové ciele, ktoré vyjadrujú konkrétne výstupy – tovary a služby;
- b) krátkodobé výsledkové ciele, ktoré vyjadrujú okamžité výsledky, ktoré sa prejavajú do roka ako priamy efekt pôsobenia výstupov;
- c) strednodobé výsledkové ciele, ktoré vyjadrujú výsledky, ktoré sa majú dosiahnuť za obdobie dlhšie ako jeden rok v horizonte 3 – 5 rokov.

Okolité mikroregión – v tomto strategickom programe je obec Rabča pólom rastu v nadväznosti na okolité obce: Rabčice, Sihelné a Oravskú Polhoru. V širšej nadväznosti tu patria aj obce: Zubrohlava, Bobrov, Klin, Oravské Veselé, Námestovo.

Vyjadrenie časovej hierarchizácie a časové pôsobenie jednotlivých cieľových zámerov v urbanistickej koncepcii:

I. etapa – vízia = dlhodobý proces (nad 15 rokov)

II. etapa – strategické zámery = strednodobý proces (od 5 do 15 rokov)

III. etapa – programy = krátkodobý proces (do 5 rokov)

Úvod

Program rozvoja obce Rabča na roky 2014 – 2022 je vypracovaný v súlade so zákonom 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja. Tento zákon ustanovuje ciele a podmienky podpory regionálneho rozvoja, upravuje pôsobnosť orgánov štátnej správy, vyšších územných celkov, obcí a ďalších subjektov územnej spolupráce a podmienky na koordináciu a realizáciu regionálneho rozvoja.

Hlavným cieľom podpory regionálneho rozvoja je:

- a) odstraňovať alebo zmierňovať nežiaduce rozdiely v úrovni hospodárskeho rozvoja, sociálneho rozvoja a územného rozvoja regiónov a zabezpečiť trvalo udržateľný rozvoj regiónov,
- b) zvyšovať ekonomickú výkonnosť, konkurencieschopnosť regiónov a rozvoj inovácií v regiónoch pri zabezpečení trvalo udržateľného rozvoja,
- c) zvyšovať zamestnanosť a životnú úroveň obyvateľov v regiónoch pri zabezpečení trvalo udržateľného rozvoja.

Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Rabča je strednodobý rozvojový dokument vypracovaný v súlade s cieľmi a prioritami ustanovenými v národnej stratégii a zohľadňuje ciele a priority ustanovené v PRO vyššieho žilinského samosprávneho územného celku, na území ktorého sa obec nachádza. Je vypracovaný v súlade so záväznou časťou územnoplánovacej dokumentácie obce Rabča. Vypracovanie programu rozvoja zabezpečuje obec pri uplatnení princípu partnerstva. PRO obce pozostáva z analyticko-strategickej časti a programovej časti.

Analyticko-strategická časť

obsahuje najmä:

- a) súhrnnú geografickú, kultúrno-historickú a sociálno-ekonomickú charakteristiku obce a charakteristiku stavu vybavenosti a obsluhy územia obce,
- b) hodnotenie a analýzu hospodárskej situácie, sociálnej situácie, environmentálnej situácie a situácie v oblasti kultúry a vybavenosti a obsluhy územia obce,
- c) analýzu väzieb strategických dokumentov v oblasti regionálneho rozvoja s územím obce,
- d) určenie rozvojového potenciálu a limitov rozvoja územia obce, definovanie podmienok udržateľného rozvoja obce,
- e) stratégiu rozvoja obce, pri zohľadnení jej vnútorných špecifik, ktorá určí hlavné smery, priority a ciele rozvoja obce.

Programová časť obsahuje najmä Program obce Rabča na roky 2015 – 2022:

- a) zoznam opatrení a aktivít na zabezpečenie realizácie programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce,
- b) inštitucionálne zabezpečenie a organizačné zabezpečenie realizácie programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce,
- c) finančné zabezpečenie jednotlivých opatrení a aktivít, inštitucionálnej a organizačnej stránky realizácie programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce,
- d) systém monitorovania a hodnotenia plnenia programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce s ustanovením merateľných ukazovateľov, e) časový harmonogram realizácie programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce.

Doterajší platný Plán sociálno-ekonomického rozvoja obce Rabča (PHSR) bol schválený obecným zastupiteľstvom Uznesením č. 2/2004 16. 4. 2004. Následne bola v októbri 2008 prijatá jeho aktualizácia na obdobie rokov 2008 – 2013. Zákon o regionálnom

rozvoji č. 539/2008 Z. z. ukladá obci spracovať nový Program rozvoja obce Rabča (PRO). Začalo nové programové obdobie v rámci politiky súdržnosti Európskej únie na roky 2014 – 2020. Z tohto dôvodu sa obec Rabča rozhodla spracovať novú aktualizáciu PRO Rabče a zabezpečiť tak podmienky pre ekonomický rozvoj regiónu, ktorý bude schopný efektívne využívať všetky zdroje (prírodné, kultúrne, finančné aj ľudské) pri zachovaní zdravého životného prostredia. Nové PRO obce Rabča je navrhnuté na obdobie rokov 2015 – 2022.

Vízia a strategické zámery obce

majú veľký záber a obsahujú aj aktivity, ktoré obec a mikroregión v rámci svojich právomocí z krátkodobého hľadiska nemôže ovplyvniť. Bez týchto aktivít by však bol strategický program ochudobnený o to čo si väčšina obyvateľov Rabče želá a čo by bolo prínosom aj pre okolitý mikroregión.

Poslanie Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Rabča

Samospráva obce Rabča vo svojej pôsobnosti zabezpečuje udržateľný hospodársky, sociálny a územný rozvoj obce a zároveň podporuje rozvoj podnikateľských aktivít potrebných na rozvoj obce. Na tieto účely obec vypracováva a realizuje Program rozvoja kraja má na základe zákona o podpore regionálneho rozvoja.

Program rozvoja obce Rabča

Analyzuje súčasný stav obce Rabča, vytyčuje v dlhodobom časovom horizonte víziu, strategické zámery, programy v horizonte sociálno-ekonomického vývoja obce Rabča 2015 – 2020.

PRO obce predstavuje strednodobý strategický dokument, ktorý je vypracovaný v súlade s cieľmi a prioritami ustanovenými v Národnej stratégii regionálneho rozvoja. Pri jeho vypracovaní sa uplatňuje princíp partnerstva, čo znamená spoluprácu s príslušnými najdôležitejšími socioekonomickými partnermi v obci.

Vypracovaný PRO ako lokálneho centra, určuje prioritné smerovanie aktivít obce Rabča v nadväznosti na okolitý mikroregión.

Sociálno-ekonomické analýzy sú spracované na základe Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Rabča 2004 – 2020, územného plánu obce Rabča z roku 2013, kronikárskych podkladov obce Rabča, Miestneho programu obnovy dediny, Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja Žilinského samosprávneho kraja, štatistických údajov, ankiet, osobného výskumu a na základe 24-ročnej praxe vykonávania funkcie prednostu Obecného úradu v Rabči.

Program nadväzuje na doterajšiu víziu v nadväznosti na určenie strategických rozvojových zámierov a následne programov. Takým spôsobom sa môžu efektívne využiť prírodné danosti obce a zaktivizovať ľudské zdroje.

Miera dosiahnutia vízie obce Rabče bude závisieť od miery osvojenia programu rozvoja a účinnosti rozhodovania starostu obce obecného zastupiteľstva (OZ).

Pri dodržaní PRO v prospech rozvoja obce Rabča a okolitého podbabiohorského mikroregiónu „Údolia Slanej vody“ by sa cieľavedomé využili dostupné zdroje.

Tento program je prioritne zameraný na posilnenie obce Rabča ako lokálneho rozvojového centra – pólu rastu mikroregiónu, zrealizovanie územného programu obce Rabča v nadväznosti na:

- **poriadok** – čistotu, kvalitu života obyvateľov obce, zlepšenie služieb, skrášlenie obce, pozemkové úpravy celého územia obce;

- **aktivity vedúce ku skvalitňovaniu ľudských zdrojov** – vzdelávanie detí a mládeže, zlepšenie dostupnosti znalostných poznatkov pre študentov, podnikateľov a ostatných, sociálnu pomoc tam, kde bude nevyhnutná;

- **prácu v mieste bydliska a v mikroregióne a regióne** – na kľúčové organizácie a podnikateľské subjekty v obci z najväčším dôrazom na aktivity znižujúce nezamestnanosť v obci.

Výsledným efektom programu rozvoja bude dlhodobé ciele pôsobenie na trvalo udržateľný rozvoj obce Rabča a jej okolitého mikroregiónu čím sa v dlhodobom horizonte priblíži vízia obce:

„RABČA JE PEKNÁ STREDISKOVÁ DEDINA V KTOREJ SA DOBRE ŽIJE.“

Základným zámerom Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Rabča, ako kľúčového strategického a rozvojového dokumentu v strednodobom horizonte, je analýza hospodárskych, sociálnych daností a potrieb obce Rabča a definovanie príslušných programov s opatreniami a cieľmi, ktoré napomôžu rozvoju obce Rabča s ohľadom na potreby občanov obce Rabča.

Hlavným strategickým zámerom programu rozvoja je

TRVALÉ ZVYŠOVANIE KVALITY ŽIVOTA OBYVATEĽOV OBCE RABČA

A. ANALYTICKÁ ČASŤ

A.1 Audit zdrojov

Úvod

Cieľom analytickej časti je identifikovať rozvojové faktory a disparity obce Rabča v siedmych oblastiach, ktoré navzájom na seba pôsobia a spoločne vytvárajú prostredie pre rozvoj Rabče.

Legislatívne vymedzenie

Poslanie programu

Strategická časť sa skladá zo štyroch strategických projektových zámerov s prioritným poradím: I. poriadok, II. vzdelanie, III. práca a IV. voľný čas. Dosiahnutie vízie je ovplyvnené plnením týchto prioritných strategických projektových zámerov na ktoré sú naviazané konkrétne programy.

Schéma štruktúry Programovej časti PRO Rabča 2015 – 2022

Strategický zámer » priority » monitorovanie prioritných osí » finančný zdroj » zámer » projekty

Programová časť je naviazaná na strategické dokumenty EÚ, národnej úrovne a regionálnej úrovne, čo vytvára jeden zo základných predpokladov realizácie, ktorým je financovanie. Každý program má definované finančné zdroje a merateľné ukazovatele. Tieto ukazovatele sú súčasťou systému monitorovania a hodnotenia realizovaného na úrovni prioritných programových zámerov.

Dedina Rabča

Obec Rabča je dedina s počtom 4869 prevažne mladých obyvateľov je druhou najväčšou obcou Bielej Oravy a tvorí lokálne centrum aj pre okolité obce Rabčice, Sihelné, Oravskú Polhoru. Rabča je strediskovou dedinou týchto okolitých dedín. Obec Rabča má v erbe vrch z ktorého vyrastajú 3 ihličnaté stromy.

Obec Rabča leží v kotline rieky Polhoranka, Bystrá a vytvára špecifický mikroregión s viac ako 13 000 obyvateľmi. Rabča je vstupnou bránou do okolitých koncových obcí. Tento mikroregión tvoria obce Rabča (4 850), Rabčice (2 399), Sihelné (2 109) a Oravská Polhora (3 874). Spojivom týchto obcí je goralské nárečie a niekdajší špecifický maloroľnícky spôsob obrábania pôdy. Tvorí prirodzené lokálne strediskové sídlo najmä v oblasti verejných služieb a obchodnej siete.

V Rabči je sieť služieb aj pre okolité obce: reštauračné služby, veľké obchodné predajne, penzióny, kaderníctva, kozmetiky... Ale aj infraštruktúra: vlastný vodovod, obvodné zdravotné stredisko, lekáreň, obecné služby, pošta, miestna knižnica s možnosťou využitia internetu, základná škola s materskou školou, základná umelecká škola, školský klub, ...

Je to obec, ktorej silnou stránkou doposiaľ bolo a ešte aj je mladé obyvateľstvo, kvalitný nový bytový fond, zatiaľ dostatočné zásoby pitnej vody, voľne dostupná príroda s možnosťou na oddych.

ZÁKLADNÁ ORIENTÁCIA OBCE – DOBRE SPRAVOVANÁ DEDINA, PODPORA SLUŽIEB A VÝROBNÝCH FIRIEM

Rabča je vstupnou bránou podbabiohorských obcí Rabčice, Oravská Polhora a Sihelné. Hlavná časť rabčanského chotára tvorí mierna pahorkatina, ktorá je veľmi vhodná na cielenú zástavbu rodinných domov. Trend posledných rokov ukazuje, že obyvatelia nestoja o sústredenú ale o rozptýlenú zástavbu nových rodinných domov po chotári obce. V obci ešte prevažuje mladé obyvateľstvo a ak by sa vytvoril v okresnom meste Námestove (vzdialenom cca 12 km) a sčasti aj v Rabči dostatok pracovných príležitostí, nastal by výrazný rozvoj Rabče.

Podmienkou je pripraviť infraštruktúru pre novú výstavbu rodinných domov, pre sociálne slabé rodiny mať sociálne byty, mať služby sociálnej pomoci. Odchodom mladých rodín ďaleko za prácou vznikne dopyt po sociálnych službách starostlivosti o starých a chorých obyvateľov Rabče.

Prvé založenie Rabče

Obec Rabča patrí medzi najstaršie obce polhorskej kotliny. Významným argumentom pre faktické založenie Rabče v rokoch 1546 – 1550 je spôsob valaskej kolonizácie na Orave. Založením Rabče bol poverený trstenský mešťan z rodu Lazarovcov. Zemepán mu udelil richtárstvo dedične, to znamenalo, že najstarší syn z rodu Lazarovcov bol dedičným richtárom, ale aj ostatní potomkovia bývali na richtárskej roli. Rabčanský richtár dostal aj právo slobodného pohybu a sťahovania. Lazar prišiel do Rabče s piatimi valaskými osadníkmi, ktorých usadil na sedliackych roliach a v určenej lehote postavili domy, vykľočovali lesy, zúrodňovali polia, založili si rodiny a neplatili žiadne dane. Táto lehota trvala 14, 16 alebo 18 rokov.

Keďže Rabča bola po prvýkrát zdanená v roku 1564, pri lehote 14 rokov bola založená v roku 1550, pri lehote 16 rokov bola založená v roku 1548 a pri lehote 18 rokov bola založená v roku 1546. Pôvodné listiny o založení Rabče zhoreli so župným archívom vo Veličnej v roku 1683. Obdobie, ktoré spomíname, bolo začiatkom reformácie na Orave. Zemepáni Thurzovci sa do roku 1585 postarali, aby všetky farnosť na Orave boli evanjelické.

V tom čase Rabča patrila do farnosti v Trstenej. Život v obci bol veľmi ťažký. Spomína sa neplodná pôda a neúrodné roky. V roku 1571 ľudia zomierali od hladu. V roku 1585 sa rozšíril mor z Poľska. V roku 1595 drancovali dedinu zbojníci. Sucho a neúroda v roku 1603 spôsobili uhynutie dobytky a ľudia začali opúšťať dedinu. V roku 1604 bieda donútila richtára Lazara utiecť z Rabče. Útekmi sa obyvatelia chránili pred poľským lúpežným šľachticom Komorovským, ktorý pre spory s Thurzovcami drancoval oravské dediny v pohraničí. V rokoch 1604 – 1605 plienil Oravu aj Štefan Bočkaj, úhlavný nepriateľ palatína Juraja Thurzu.

ZALOŽENIE DNEŠNEJ RABČE

Tak sa stalo, že Rabča ostala opustená a vyludnená. Preto palatín Juraj Thurzo pravdepodobne už druhýkrát po utíšení pomerov poveril Jána Ramzhu z Horného Štefanova osídlením Rabče a dňa 9. augusta 1608 vydal mu novú listinu, podľa ktorej sa dedičnými richtármi v Rabči stali Ramzovci. Ramzovci časom prijali prímene Rabčanský a od roku 1690 sa spomínajú len pod týmto menom. Dediční richtári vládli v Rabči do zavedenia tereziánskeho urbára, ktorý zaviedol v rokoch 1773 – 1774, inštitút volených richtárov.

Nové založenie Rabče si vynútila potreba sídelného útvaru na starej kamennej ceste a dobre známej obchodnej ceste – kráľovskej soľnej ceste tzv. voľakedy miestne nazývanej „Cisárke“ alebo „medenej“, obchodnej ceste – spojnice Baltu so Stredomorím spájajúcu Nitru a banské mestá s poľskými trhovými strediskami – tzv. Jantárová cesta. Prvoradou úlohou tunajších osadníkov bola strážna služba na slobodnej kráľovskej ceste spájajúcej Nitru a banské mestá s poľskými trhovými strediskami. Zakladatelia obce Thurzovci boli podnikatelia v banskej činnosti – v ťažbe kovov, soli a keďže na Orave chceli preskúmať a ťažiť nerastné bohatstvo, tak si priviedli na Oravu skúsených baníkov z Ramže – z Liptova, ktorí sa usadili v Štefanove. A odtiaľ pochádzajú aj zakladatelia obce Ramzovci.

Obec sa spočiatku riadila valaským a neskôr kopaničiarskym právom. Život obyvateľov obce bol ťažký a drsný. Rabča mala od svojho vzniku poľnohospodársky charakter s prevažným chovom dobytka. Obyvatelia si privyrábali drevorubačstvom a spracovaním dreva, neskôr aj pestovaním a spracovaním ľanu. Narastajúci význam Rabče v 18. storočí dokladá od roku 1772 aj založenie farnosti.

Obcou viedli vicinálne cesty do Sihelného, Rabčíc a Oravského Veselého (hlavná terajšia cesta bola postavená v prvej polovici 19. storočia). Asfaltovanie ciest na Orave začalo až v roku 1939 a v Rabči v roku 1941. Nebezpečné boli prívalové vody z topiaceho sa snehu a jesenné dažde, ktoré často zničili celé úseky ciest. Obec zamestnávala cestára, avšak cesty poškodené živlom museli opravovať všetci.

Výrazný rozvoj Rabče nastal až po roku 1945. Od začiatku šesťdesiatych rokov začala obec výraznejšie meniť svoj vzhľad. Ubúdalo dreveníc, stavali sa murované domy. Postavením výrobných závodov v blízkom Námestove, založením veľkého rabčiansko-rabčického spoločného poľnohospodárskeho družstva si väčšina ekonomický schopného obyvateľstva našla prácu blízko svojho domova a preto začala najväčšia výstavba murovaných rodinných domov (cca 30 domov ročne) a aj najväčší prírastok obyvateľov (viac ako 100 ročne) v dejinách obce a tento stav trval do roku 1990. Výstavba si vyžiadala rozvoj stavebných remesiel. Vyhľadávaní boli najmä: šoféri, murári, stolári, tesári, elektrikári, klampiari.

Stavbárska dedina

Po roku 1990 došlo k úpadku výstavby. Spôsobila to transformácia ekonomiky so socialistickej na trhovú s ktorou sa v Námestove rozpadli viaceré výrobné závody. V Rabči došlo aj k úpadku veľkého poľnohospodárskeho družstva, drobnej prevádzky MNV. To všetko spôsobilo vysokú nezamestnanosť, ktorá spočiatku dosahovala cez 20%. Návrat ku malým gazdovkám sa neosvedčil – nedokázali pokryť požiadavky aj ceny novej doby. Postupne sa väčšina mladého ekonomický schopného obyvateľstva vzchopila – využila skúsenosti zo svojpomocnej výstavby rodinných domov a keďže každý tu bol aj šofér, našla si prácu ďaleko od domova – ako živnostníci v stavebníctve. Väčšina ekonomicky produkčnej, najmä mladej generácie, sa živí prácou doposiaľ ďaleko za hranicami Slovenska: v stavebníctve, hotelierstve alebo opatrovateľskou činnosťou – tzv. óperkami. Je to najväčší problém obce, lebo ekonomický činné obyvateľstvo žije ďaleko mimo obce odlúčené od svojich rodín a aj mladí sú nútení odchádzať!

Vznik samosprávy obce

Miestny národný výbor (MNV) ako predĺžená ruka štátnej moci sa zrušil. MNV v Rabči bol do roku 1980 umiestnený v urbárskej budove pri kostole. Po dostavbe kultúrneho

domu strede obce v Gaceli (kolaudovaný bol 29. 12. 1977) predstavitelia MNV rozhodli, že plánované priestory pre obecnú knižnicu v hornom poschodí kultúrneho domu radšej využijú na priestory pre MNV. Tieto priestory slúžia v súčasnosti aj pre samosprávu obce.

Zákomom o obecnom zriadení č. 369/1990 Zb. obyvatelia obce získali možnosť sami si spravovať dedinu (legislatívne sa nazýva obec). Prvé demokratické komunálne voľby do orgánov samosprávy sa v obci uskutočnili 23. – 24. 11. 1990. Od 1. 12. 1990 obec vedie a spravuje starosta obce a obecné zastupiteľstvo. Prvým starostom bol zvolený vtedajší predseda MNV Rabča Dušan Piták. Samospráva v obci sa postupne stabilizovala. Samospráva obce je v súčasnosti personálne a materiálne dobre vybavená a poskytuje obyvateľstvu odborné služby.

Obec má zriadené dva obecné podniky:

- príspevkovú organizáciu RABČAN, obecné služby, ktorá je zriadená na poskytovanie verejnoprospešných služieb pre obec a obyvateľov obce,
- podnikateľskú organizáciu RABČAN, s.r.o., ktorá spravuje obecný vodovod, vyrába teplo do bytoviek a zabezpečuje stavebnú činnosť najmä pre obec Rabču.

Rabču charakterizujú 2 správne centrá:

I. historický prvý od r. 1972 pôvodné horné centrum tvorí kostol, horná pôvodne cirkevná škola s príľahlým okolím;

II. od roku 1980 druhé správne centrum v strede obce v Gaceli.

Gacel' je správne centrum obce v ktorom sa nachádza obecný úrad, základná škola s materskou školou a nádherným športovým areálom pri ZŠ, obvodné zdravotné stredisko, veľký kultúrny dom, obecná stredisková knižnica, sídlia tu obecné aj niekoľko súkromných podnikov, sú tu najväčšie obchody, bary, futbalový štadión, ...

V Rabči je 1 penzión AMITO a viaceré ubytovania v súkromí.

V obci je viacero výrobných firiem: v súčasnosti najvýznamnejšia je MiniTec Slovakia, s.r.o. – montáž výrobných liniek, ELVIN, s.r.o., CHS, s.r.o. – elektrotechnický priemysel – výroba vinutých dielov, Elektronics Coils – výroba transformátorov; Kubík – Interiér – výroba zákazkového nábytku z masívu, priemysel, výroba nábytku; LES-BORA, s.r.o. – práce v lese, píla v areáli PD na Farskom, Comercial, spol. s r.o. – výroba rezancov, pekáreň RUSINA, TOMAR – výroba syrových výrobkov, COOP Jednota Námestovo, s.d., Vitamín, s.r.o., obchodný dom MAJ.TEX, STASMONT, s.r.o., ADITEC Slovakia, s.r.o. – výroba matracov, REN, s.r.o. – vysušovanie budov, LV door, s.r.o. – výroba plastových dverí a okien, viaceré stavebné firmy a poľnohospodárske družstvo MAGURA, ktoré do novembra 2014 viedla Ľudmila Mokošáková – od novembra 2014 vedie družstvo s novým predstavenstvom predseda Ing. Igor Grajciar.

Väčšina príjmov rodín je zo živnostníctva v stavebníctve (z 585 živností je 397 platných živností čo tvorí 87% podiel, obchody 5,3%, práca v lese 4,4%, výroba 4,4%, v administratíve 3,2%, v poľnohospodárstve je evidovaných 35 súkromne hospodáriacich roľníkov (5,6%).

V roku 2006 sa dokončila v obci výstavba najväčšej športovej haly s tribúnou v námestovskom okrese. Rabča má v dlhodobej perspektíve šancu sa stať peknou a dobre spravovanou strediskovou dedinou a to je nosná aj keď veľmi vzdialená náplň vízie Rabče.

Chotár Rabče má celkovú rozlohu 2515,6164 ha: tr. tr. porast 940,21 ha (37,4%), lesné pozemky 847,58 ha (33,7%), orná pôda 434 ha (17,25%), ost. pl. zastavaná plocha a nádvorie 146,75 ha (5,83%), 110,67 ha (4,4%), vod. pl. 31,68 ha (1,26%), záhrady 4,53 ha (33,7%).

NAJVÄČŠÍ A NAJNALIEHAVEJŠÍ PROBLÉM DEDINY RABČA je skrytá nezamestnanosť a potreba nového usporiadania pozemkov v celej obci, nesúlad užívania s vlastníctvom, rozdrobenosť súkromného spoluvlastníctva.

V obci, v námestovskom okrese ba ani na celej Orave je minimum zamestnanecských príležitostí pre mužov aj ženy a aj ak nejaké sú tak často za minimálnu mzdu. Väčšina bola nútená, ak nechcela ísť na úrad práce a potom žiť zo sociálnych dávok, si vybaviť živnosť a ísť ďaleko za prácou, dnes väčšinou po celej Európskej únii. To je dlhodobý pohľad dnešnej rodiny ťažko udržateľný stav. Nevznikajú nové zamestnanecké možnosti a už sa o tom nehovorí ani vo voľbách ako o probléme, len tam, kde sú chlapi na úrade práce a vykážu veľkú nezamestnanosť – sú ale doma pri rodinách.

Obec sa zmenila z poľnohospodárskej na obytnú.

V obci sa nachádza 1374 ha poľnohospodárskej pôdy. Poľnohospodárske družstvo s hospodári na prenajatých cca 800 ha pôdy so 102 dojnícami, časť zostávajúcej pôdy obhospodaruje 35 súkromne hospodáriacich roľníkov, malé gazdovstvá bez dotácie a časť zostáva neobrobená – zaburinená po chotári. Kvalitnej ornej pôdy v chotári Rabče je málo, prevažuje ťažko ílovitá zem. Osvedčil sa len chov hovädzieho dobytká, hydiny a ošípaných. Priemerná cena ornej pôdy je 1387 €/ha a v súčasnosti prevažujúcich lúk 348 €/ha. V obci sa platí daň 3,46 €/ha z ornej pôdy a 0,78 €/ha lúk.

Vlastníctvo k pozemkom je nesmierne rozdrobené a to je najväčší problém, ktorí brzdí akékoľvek snahy o dobre spravovanie dediny. Na ilustráciu v odovzdaných 734 ha súkromných lesov sa na základe delby a súpisu ešte z čias krátko po zrušení poddanstva – kedy sa na základe zákonného článku LIII/1871 vytvorila pozemková kniha Rabče tzv. „Grynbuch“, v 38 pozemnoknižných šnúrach so súkromnými lesmi tieto vlastnilo v roku 2014 až 1585 spoluvlastníkov (z toho 995 jedinečných lebo niektorí vlastníci vo viacej šnúrach) a z 1585 toho bolo 970 Rabčanov, 488 cudzích a 127 neznámych. V každej lesnej šnúre je od 30 do 140 spoluvlastníkov. Každý chce mať kúsok lesa ale finančne sa podieľať nemalou finančnou čiastkou odmietli. Preto sa do roku 2015 nikomu nepodarilo k spokojnosti všetkých rozmerať a doložiť reálnou delbou s meračským náčrtom ani jednu súvislú šnúru a súkromné lesy sú nechané na prírodu, na drancovanie, na udávanie a spory. Na spôsob urbáru zatiaľ správu súkromných lesov vlastníci odmietli. Lesné združenie v roku 2015 zaniklo.

Rabča je čo sa týka súkromných lesov ešte zaujímavá tým, že nikdy neoplývala bohatstvom lesov, všade boli polia, len na medzách a neúrodných častiach rozptýlene rástli prevažne smrek. Až za socializmu, keď lesy zobral súkromníkom štát, tak štátne lesy vysadili polia pasienky a snažili sa s ním urobiť hospodárske lesy. Lesy nevysadili súkromníci ale vysadené ich získali návratom od štátnych lesov a odvtedy okrem ťažby len niektorí sa starajú o les ako majú. To, že už dnes má Rabča obytný charakter s minimom poľnohospodárstva sa do budúcnosti ešte posilní. Budú väčšie požiadavky, aby bolo v obci dostatok poľných ciest, cyklotrás, oddychových zón a možnosti oddychu načerpať energiu v okolitých lesoch. Preto už dnes môžeme povedať, že v Rabči už lesy neplnia hospodársky účel ale ochranný účel: chránia nás pred prívalovými vodami z lejakom, zdržujú pitnú vodu v území, likvidujú exhaláty zo spalín, zvlhčujú vzduch, dávajú kyslík. Bolo by potrebné ich zmeniť na lesy ochranné a keďže nie sú ani tak cenné, lebo každý piaty smrek je suchý a ďalšie sú z hnilobou, sú vhodné len ako drahé a ťažko dostupné palivo potreba ktorého pri neustálom zateplňovaní domov klesá. Kom-

plexné pozemkové úpravy by bolo potrebné urobiť z pohľadu dlhodobej udržateľnosti krajiny a aj zachovania súkromných lesov ako ochranných a rekreačných práve preto aj v súkromných lesoch. Nebude to jednoduché ale výsledok bude za to stať. Tu sa vlastníci vedia postarať o svoj majetok, len ho musia mať svoj – v celku!

URBÁR RABČA – pozemkové spoločenstvo s právnou subjektivitou obhospodaruje cca 96 ha urbárskych lesov s 430 podielníkmi ktorý vlastní 720 podielov.

V k. ú. obce Rabča je v roku 2015 správou katastra evidovaných 18900 parciel z toho 9260 C parciel a 9640 E parciel, 17424 spoluvlastníckych podielov zapísaných na 5022 listoch vlastníctva, evidovaných je 1210 stavieb a 125 bytov. V Rabči v lete roku 2003 bolo ukončené ROEP. Obec eviduje v roku 2015 až 1826 daňovníkov z Rabče čo platia daň z pôdy z čoho Rabčania tvoria 1333 (73%).

Počet obyvateľov Rabče je 4869 (k 28. 8. 2015). Rabča má priemernú hustotu zaľudnenia 194,8 obyvateľov km². Slovensko má priemernú hustotu zaľudnenia 110,84 obyvateľov na km².

V Rabči je 1008 trvale obývaných domov a 77 bytov v bytovkách, neobývaných rodinných domov je 112 (11,1%). Najviac je počet domácnosti s piatimi obyvateľmi 170, so štyrmi 164, so šiestimi 141 a s jedným obyvateľom 134.

Rabča má 28,64 km miestnych komunikácií. Cez Rabču vedie cesta I. triedy o dĺžke 6 km okolo ktorej býva 1805 obyvateľov (37%) s 401 domami (39,8%). V Rabči pripadá 5,88 km/1000 obyvateľov (ZA 2,868, BA 1,332).

Z rozboru investičných akcií realizovaných obcou v rokoch 2004 – 2014 vyplynulo, že obec zo svojho rozpočtu každoročne investovala do investícií 145 tis. eur. V danom období bolo v obci preinvestovaných 7,648 mil. eur (z toho poskytl: EÚ 4,384 mil. eur, štát 973,668 tis. eur, zostatok obec a ďalšie cudzie zdroje).

Ročné priemerné investičné zdroje obce vo výške 145 tis. eur nestačia bez cudzích doplnkových zdrojov na realizáciu väčších investičných akcií. Pre väčšie projekty bude nutné získanie finančných prostriedkov z externých zdrojov, predovšetkým fondov EÚ. Je nutné počítať aj s variantom zamietnutia žiadosti o finančný príspevok. V takom prípade bude potrebné určiť náhradné zdroje financovania alebo projekt nerealizovať prípadne dať do zásobníka projektov. Niektoré projekty je možné realizovať v redukovanom rozsahu alebo na etapy rozložené na dlhšie časové úseky z obecného rozpočtu. V prípade projektov schopných generovať zisky prichádza do úvahy spoluúčasť súkromného sektora alebo využitie bankových úverových produktov. V súčasnosti má obec len minimálne možnosti získania grantov zo štátneho rozpočtu na rozvojové aktivity. Nenávratnú finančnú pomoc pre investičné projekty obcí – výstavba obecných nájomných bytov poskytuje Štátny fond rozvoja bývania.

A.1.1 Ľudské zdroje

Obyvateľstvo

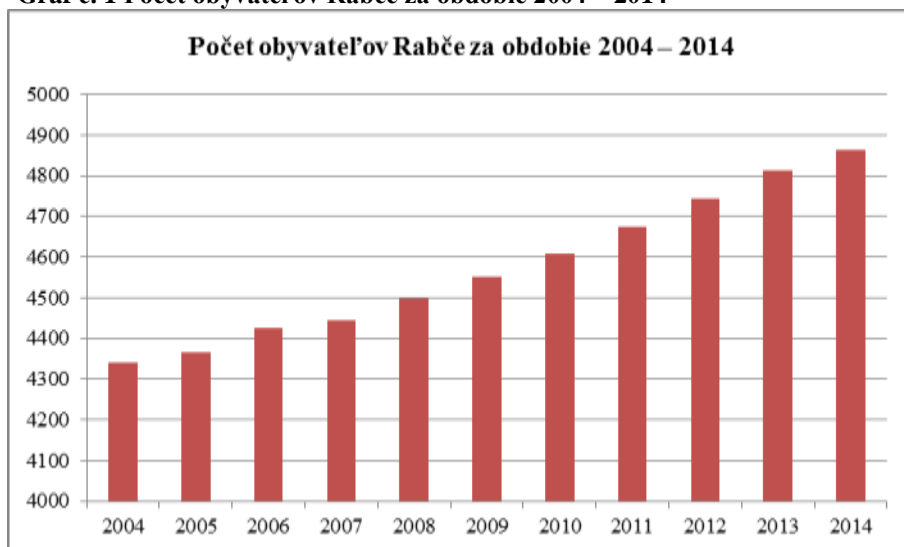
Počet, rast, charakteristiky

Rabča je obcou s prevládajúcim mladým obyvateľstvom. Počet obyvateľov obce je 4869. Prírastok obce, aj keď po roku 1989 poklesol, je stále vysoký a obec čo do počtu obyvateľstva rástla. Podľa výsledkov sčítania obyvateľov bol počet obyvateľov v roku: 1981 – 3237, 1991 – 3614, 2001 – 4189, 2011 – 4622. Za 11 rokov v období 2004 – 2014 bol počet obyvateľov: 2004 – 4340, 2005 – 4365, 2006 – 4424, 2007 – 4443, 2008 – 4498, 2009 – 4550, 2010 – 4608, 2011 – 4674, 2012 – 4743, 2013 – 4813, 2014 – 4863, celkom pribudlo 535 obyvateľov; z toho bol ročný priemer: 78,2 narodených detí, 28,4 zomrelých, odsťahovaných 54,7, prisťahovaných 54, ročný prírastok 48,6 obyvateľa. Z údajov vyplýva, že celkový počet obyvateľov stále rastie, ale ďalší rast ohrozuje rastúci počet odsťahovaných a aj počet narodených detí sa mierne utlmil.

Tab. č. 1 Evidencia obyvateľov za obdobie 2004 – 2014

Rok	Zomrelí	Narodení	Odsťahovaní	Pristťahovaní	Zmena
2004	21	63	53	52	41
2005	38	71	59	51	25
2006	31	68	47	57	47
2007	33	71	47	28	19
2008	28	79	57	58	52
2009	35	85	69	68	49
2010	23	94	52	37	56
2011	25	88	44	45	64
2012	28	84	46	67	72
2013	30	86	55	62	63
2014	20	71	73	69	47
Spolu	312	860	602	594	535
Priemer	28,4	78,2	54,7	54,0	48,6

Graf č. 1 Počet obyvateľov Rabče za obdobie 2004 – 2014

Rozdelenie podľa vekovej štruktúry a pohlavia

V predproduktívnom veku 0 – 18 rokov sa nachádza 1387 obyvateľov (28,5%, pokles 9,1 %); v produktívnom veku 19 – 25 rokov sa nachádza 647 obyvateľov [13,3%, nárast 0,2 %]; (z toho: 322 mužov, 325 žien)] a vo veku 26 – 60 rokov sa nachádza 2307 obyvateľov [47,4%, nárast 7,7 %; (z toho: 1215 mužov, 1088 žien)]; v poproduktívnom veku nad 60 rokov sa nachádza 525 obyvateľov (10,8%, nárast 1,2 %).

Priemerný vek obyvateľov obce je 31,61 roka (bol 29,73) a je stále oproti celoslovenskému nízky – sme ešte obcou s prevažne mladým obyvateľstvom (priemerný vek obyvateľov na Slovensku dosiahol 38,3 roku).

Tab. č. 2 Vekové skupiny

Trvalo bývajúce obyvateľstvo: 4622

Vekové skupiny: 0 – 4: 399, 5 – 9: 353, 10 – 14: 365, 15 – 19: 485, 20 – 24: 469, 25 – 29: 396, 30 – 34: 380, 35 – 39: 333, 40 – 44: 280, 45 – 49: 271, 50 – 54: 240.

Tab. č. 3 Obyvateľstvo podľa pohlavia a náboženského vyznania

Poradie: náboženské vyznanie, spolu (S), muži (M), ženy (Ž);

Rímskokatolícka cirkev: 2268 M, 2214 Ž, 4482; **Gréckokatolícka cirkev:** 2 M, 2 Ž, 4; **Pravoslávna cirkev:** 0 M, 5 Ž, 5; **Evanjelická cirkev augsburského vyznania:** 1 M, 0 Ž, 1; **Reformovaná kresťanská cirkev:** 1 M, 4 Ž, 5; **Evanjelická cirkev metodistická:** 0 M, 1 Ž, 1; **Kresťanské zbory:** 2 M, 1 Ž, 3; **Bez vyznania:** 19 M, 22 Ž, 41; **Iné:** 2 M, 2 Ž, 4; **Nezistené:** 46 M, 30 Ž, 76;

Spolu: 2341 M, 2281 Ž, 4622.

SODB 2011

Programovaná populácia

Stav obyvateľstva pri sčítaní v roku 2011 bol 4622 osôb. K 31. 12 2014 bol počet obyvateľov 4863. Počet narodených detí mierne vzrástol z 71 o 10,1% na 78,2. Čistý prírastok obce k 31. 12. 2014 bol +47 obyvateľov. Hlavný zdroj nárastu obyvateľstva zostáva cesta prirodzenej zmeny. V dôsledku postupného nárastu odsťahovaných obyvateľov sa trend rastu postupne zastaví. Obyvateľstvo poproduktívneho veku mierne vzrastie.

Tab. č. 4 Obyvateľstvo podľa pohlavia, rodinného stavu a veku

Spolu: 4622 obyvateľov,

v tom:

muži: spolu 2341: z toho: 1277 slobodných, 960 ženatých, 60 rozvedených, 44 ovdovených;

ženy: spolu 2281: z toho: 1080 slobodných, 969 vydatých, 55 rozvedených, 177 ovdovených;

0 – 5: obyvateľstvo: 469 (10,1%) **v tom:** muži 250, ženy 219;

6 – 14: obyvateľstvo: 648 (14%) **v tom:** muži 320, ženy 328;

Produktívny vek: obyvateľstvo: 3180 (68,8%) **v tom: muži:** spolu 1641, z toho: 703 slobodných, 865 ženatých, 58 rozvedených, 15 ovdovených; **ženy:** spolu 1539, z toho: 524 slobodných, 891 vydatých, 54 rozvedených, 70 ovdovených;

Poproduktívny vek: obyvateľstvo: 324 (7%) **v tom: muži:** spolu 129, z toho: 4 slobodných, 94 ženatých, 2 rozvedených, 29 ovdovených; **ženy:** spolu 195, z toho: 9 slobodných, 78 vydatých, 1 rozvedených, 107 ovdovených.

SODB 2011

Domácnosť a rodina

V Rabči až na pár výnimiek už nie sú staré drevenice. Rabča je obcou s väčšinou nových 1-poschodových murovaných domov s obytným podkrovím – celkom 940. Za obdobie 2001 – 2011 pribudlo 100 rodinných domov t.j. 10 domov ročne. Priemerne v rodinnom dome býva 4,5 obyvateľ. V takmer polovici rodinných domov bývajú 4- až 6-členné rodiny.

Rabča bola známa ako obec s najväčším počtom rodín s počtom detí 6 a viac – v súčasnosti obec eviduje 353 takýchto rodín (141 rodín 6-členných, 79 rodín 7-členných, 45 rodín 8-členných, 27 rodín 9-členných, 22 rodín 10-členných, 17 rodín 11-členných, 9 rodín 12-členných, 13 rodín 13 – 25-členných). Typická rodina je 4 – 5-členná. Dnes domácnosti väčšinu potravín kupujú v obchode. Pred rokom 1989 si väčšinu základných potravín dorobili sami na malých gazdovstvách.

V Rabči je 1008 trvale obývaných domov a 77 bytov v bytovkách, neobývaných rodinných domov je 112 (11,1%). Najviac je počet domácností s piatimi obyvateľmi 170, so štyrmi 164, so šiestimi 141 a s jedným obyvateľom 134.

Tab. č. 4 Výsledky sčítania ľudu 1981, 1991, 2001 a 2011

Druh	1981	1991	2001	2011	Rozdiel 2011 – 2001
Počet obyvateľov	3237	3614	4189	4622	+433
Počet domov trvalo obývaných	700	778	819	919	+100
Počet neobývaných domov	42	124	106	89	-17
Celkový počet domov	742	902	925	1008	+83
Vybavenosť domov v %					
Farebný televízor	0,8%	18,8%	–	–	+18%
Osobné auto	21,6%	28,9%	34,4%	59,6%	+25,2%
Automatická pračka	3,0%	10,15%	50,7%	–	–
Telefón	5,43%	–	–	83,3%	–
Počítač	–	–	6,0%	57,1%	+51,1%
Počet ekonomicky aktívnych občanov	1349	1654	1915	2002	+87
z toho žien	572	727	845	797	-48
z toho mužov	777	927	1070	1205	+135

SODB 2011

Tab. č. 5 Domy

Počet obývaných domov a bytov: 887;

z toho podľa celkovej podlahovej plochy bytu v m²: < 40: 9, 40 – 80: 117, 81 – 120: 442, 120+: 316;

z toho podľa zásobovania vodou (vodovod): v byte zo spoločného zdroja 730, v byte z vlastného zdroja 110, mimo bytu 2, bez vodovodu 13;

z toho podľa vybavenosti domácnosti: mobilný telefón 766 (86,3%), osobný počítač/notebook 525 (59,2%), osobné auto 548 (61,8%), na pevnú telefónnu linku 232 (26,1%), na internet 495 (55,8%).

PRIPOJENOSŤ NA INTERNET 55,8% v Rabči je väčšia o 9,6% ako bola pripojenosť v rámci Slovenska.

VYBAVENOSŤ MOBILMI (86,3%) patrí rovnako ako v námestovskom okrese v rámci Slovenska k najvyšším.

POČET ÁUT (61,8%) na domácnosť je vysoko nadpriemer oproti 44,4% domácností obývaných bytov v bytových domoch v Slovenskej republike.

Byty

Počet obývaných bytov: 1094,

vlastníctvo: vlastné byty v byt. domoch 165, byty vo vlastníctve rodinných domov 761, obecné byty 27, družstevné byty 1, iné 17;

podľa počtu obytných miestností: 1: 31, 2: 72, 3: 72, 4: 200, 5+: 471;

podľa veľkosti obytnej plochy v m²: < 40: 98, 40 – 80: 500, 81 – 120: 205, 100+: 187.

SODB 2011

Zamestnanosť

V obci je v súčasnosti produktívnom veku celkom 2954 osôb (nárast o 28,2%): z toho vo veku 19 – 25 rokov sa nachádza 647 obyvateľov [13,3%, nárast 0,2 %]; (z toho: 322 mužov, 325 žien)] a vo veku 26 – 60 rokov sa nachádza 2307 obyvateľov [47,4%, nárast 7,7 %; (z toho: 1215 mužov, 1088 žien)].

Podľa výsledkov sčítania obyvateľov v roku 2011 v obci bolo ekonomicky aktívnych celkom 2002 (1205 mužov, 797 žien). Z obyvateľstva v produktívnom veku podiel ekonomicky aktívnych bol: 73,2% mužov, 56,7% žien, spolu 62,8%. V poproduktívnom veku bol podiel ekonomicky aktívnych 1,9%.

Mimo obec v stavebníctve pracuje min. 400 mužov. V Rabči je zamestnaných 451 osôb, z toho v službách pracuje cca 284 osôb, vo výrobe cca 116 osôb a v poľnohospodárskej výrobe 51.

Väčšina príjmov rodín je zo živnostníctva v stavebníctve (z 585 živnosti je 397 platných živnosti z nich: stavebníctvo tvorí 87% podiel, obchody 5,3%, práca v lese 4,4%, výroba 4,4%, v administratíve 3,2%.

Rozdelenie ekonomicky aktívnych pôsobiaci v obci Rabča:

- **služby** celkom 318 z toho: ZŠ s MŠ 85 (z toho 62 pedagogických zamestnancov a 23 nepedagogických), obvodné zdravotné stredisko: 8 lekárov, 9 zdravotných sestier; lekárne 4, Dom Charitas 3, fara 2, obecný úrad s miestnym kultúrnym strediskom a obecnou knižnicou 12, RABČAN, obecné služby 6, RABČAN, s.r.o. 10, autoservis, pneuservis, diagnostika 14; autoškola 3; bary, reštaurácie, pizzerie 11; kaderníctva 8; kozmetika 2; krajčírstva 4; kvetinarstva 3; čistiareň 2; Slovenská pošta 4; požičovne 4; predajne: COOP Jednota 26, VITAMÍN, s.r.o. Ivan Slovák 18, ďalšie predajne 64 (Supermarket Margot Ernest Galčík, Potraviny u Bociana; mäsňa: Janowiak Andrzej, Mária Zboroňová; rozličný tovar: Milan Čučka, Anna Jagnešáková, Margita Kolčáková, Miroslav Miklušák, Milan Metes, Jana Odumorková, Milan Turac, Ján Maťuga – domáce potreby – rozličný tovar; Miloš Portala – domáce potreby, predajňa textilu – PARIS: František Banaš, Marta Gužíková, Stanislav Kozák, Johana Kozáková, Milan Metes, MAJ-TEX Mária Metesová, KAJOTEX – prac. oblečenie, Jana Rusnáková lacný textil, Veronika Slovíková Brenkusová – VESNA, Alena Turacová; rýchle občerstvenie Dušan Ratica a školský bufet; secondhand: Terézia Bajzová, Jaroslav Brišák, Gabriela Kocúrová, Dárius Kozák, Igor Pajta, Peter Piták, Anna Ratulovská, Ľudmila Šimulčíková, Štefan Rusnák; poisťovňa Allianz, Róbert Bakala – PRISA BABY, SK ELSPOL, s.r.o. – svietidla, elektro, Milan Turac – predaj bicyklov, autopredajňa: Milan Slovák; predaj cukrovíniek a nápojov, VINOTÉKA Karol Šutý 1, zlatníctvo Marta Adamčíková 1, Strieborníctvo SMARAGD Martina Dominová 1; stavebniny: MÁJKA – Ľubo Ganobják, Jana Kobyliaková JAKOB, s.r.o., Michal Boldovják, predaj ND traktory a poľn. Dávid Boldovják, UNIPAL KNM, s.r.o., Peter Števaňák – veľkosklad na stav. tovar, Peter Vorčák – razenie imitácii kameniva a dreva, vedenie účtovníctva celkom 7: Mária Jagnešáková, Oľga Jagelková, Daniela Bugel'ová, Tomáš Bugel', Mgr. Miroslav Jagnešák, Iveta Miklušáková, Anna Barutová; Grafické štúdio – Justína Brišová, administratívne služby: Simona Kvasniaková, Martin Rešutík, sezónny letný predaj zmrzlín, LESBORA, s.r.o. – cca 50 sezónnych (8 mes.) pracovníkov, PINUS SLOVAKIA s.r.o. – 30 – 50 sezónnych (8 mes.) pracovníkov;
- **výroba**: MiniTec Slovakia, s.r.o. – montáž výrobných liniek s ELVIN, s.r.o. a CHS, s.r.o. – elektrotechnický priemysel – výroba vinutých dielov: 50 – 60, ostatná výroba 58, Elektronics Coils – výroba transformátorov; KUBÍK INTÉRIÉR,

RABSTAV – výroba plastových dverí a okien, ADITEC Slovakia, s.r.o. výroba matracov, pekáreň RUSINA 10, COMERCIAL, s.r.o. – výroba cestovín, poľnohospodárstvo 51: z toho: PD Magura Rabča 16, súkromne hospodáriacich roľníkov (SHR) 35; píla, piliarska výroba Jozef Boldovják; stolárstvo: Ľudovít Adamčík, Jozef Skutka, Vladimír Oginčuk, Štefan Bandík, Antonín Boldovják, Vladimír Iskierka; Miškovič
– drevovýroba; kovovýroba: Kovalíček, František Domiňák; Jozef Bugel' REN, s.r.o.
– vysušovanie murivá; Jozef Žitniak ml. autodoprava; Ing. Ľuboslav Tarčák – medz. preprava tovaru, Miroslav Kolčák – dopravné a obchodné služby; ubytovanie: penzión AMITO, penzión a výroba syrových korbáčikov TOMAR, Ing. Martin Kalfas – ubytovacie služby, FP INTERIÉR, s.r.o. s e-shopom.

Tab. č. 6 Obyvateľstvo

podľa súčasnej ekonomickej aktivity,
pohlavia a miesta narodenia

Osoby ekonomicky aktívne: 1205 M (60,2%), 797 Ž (39,8%), spolu 2002;

z toho: osoby na materskej dovolenke: 1 M, 57 Ž, spolu 58; **pracujúci dôchodcovia:** 23 M, 20 Ž, spolu 43; **nezamestnaní:** 200 M, 129 Ž, spolu 329;

vypomáhajúci (neplatení) členovia domácností v rodinných podnikoch: 4 M, 1 Ž, spolu 5.

Osoby na rodičovskej dovolenke: 2 M, 217 Ž, spolu 219;

Nepracujúci dôchodcovia: 235 M, 352 Ž, spolu 587;

Ostatní nezávislí: 35 M, 16 Ž, spolu 51;

Osoby závislé: 814 M, 853 Ž, spolu 1667;

v tom:

deti do 16 rokov: 609 M, 590 Ž, spolu 1199;

študenti stredných škôl: 150 M, 168 Ž, spolu 318;

študenti vysokých škôl: 55 M, 95 Ž, spolu 150.

Ostatní závislí, nezistení: 50 M, 46 Ž, spolu 96;

Úhrn obyvateľstva: 2341 M, 2281 Ž, spolu 4622;

Narodení v obci bydliska: 1443 M (61,6%), 1316 Ž (57,7%), spolu 2759 (59,7%).

SODB 2011

Tab. č. 7 Obyvateľstvo ekonomicky aktívne podľa postavenia v zamestnaní, veku a pohlavia

Z obyvateľstva v produktívnom veku podiel ekonomicky aktívnych bol: 73,2% mužov, 56,7% žien, spolu 62,8%.

Z obyvateľstva v poproduktívnom veku podiel ekonomicky aktívnych bol 1,9%.

VEK, POHLAVIE:

15 – 19: ekonomicky aktívni spolu: 38 M, 15 Ž, spolu 53;

v tom: zamestnanci: 10 M, 6 Ž, spolu 16; **podnikatelia so zamestnancami:** 0; **podnikatelia bez zamestnancov:** 7 M, 1 Ž, spolu 8; **členovia družstiev:** 0; **vypomáhajúci (neplatení) členovia domácností v rodinných podnikoch:** 0; **ostatní a nezistení:** 21 M, 8 Ž, spolu 29;

20 – 24: ekonomicky aktívni spolu: 159 M, 108 Ž, spolu 267;

v tom: zamestnanci: 37 M, 72 Ž, spolu 109; **podnikatelia so zamestnancami:** 1 M; **podnikatelia bez zamestnancov:** 76 M, 3 Ž, spolu 79; **členovia družstiev:** 1 Ž; **vypomáhajúci (neplatení) členovia domácností v rodinných podnikoch:** 1 M, 1 Ž, spolu 2; **ostatní a nezistení:** 44 M, 32 Ž, spolu 76;

25 – 29: ekonomicky aktívni spolu: 186 M, 107 Ž, spolu 293;

v tom: zamestnanci: 74 M, 67 Ž, spolu 141; **podnikatelia so zamestnancami:** 1 M, 2 Ž, spolu 3; **podnikatelia bez zamestnancov:** 77 M, 11 Ž, spolu 88; **členovia družstiev:** 1 Ž; **vypomáhajúci (neplatení) členovia domácností v rodinných podnikoch:** 0; **ostatní a nezistení:** 34 M, 26 Ž, spolu 60;

30 – 34: ekonomicky aktívni spolu: 190 M, 101 Ž, spolu 291;

v tom: zamestnanci: 60 M, 69 Ž, spolu 129; **podnikatelia so zamestnancami:** 9 M, 3 Ž, spolu 12; **podnikatelia bez zamestnancov:** 95 M, 8 Ž, spolu 103; **členovia družstiev:** 0; **vypomáhajúci (neplatení) členovia domácností v rodinných podnikoch:** 1; **ostatní a nezistení:** 25 M, 21 Ž, spolu 46;

35 – 39: ekonomicky aktívni spolu: 164 M, 111 Ž, spolu 275;

v tom: zamestnanci: 50 M, 86 Ž, spolu 136; **podnikatelia so zamestnancami:** 5 M, 3 Ž, spolu 8; **podnikatelia bez zamestnancov:** 82 M, 9 Ž, spolu 91; **členovia družstiev:** 0; **vypomáhajúci (neplatení) členovia domácností v rodinných podnikoch:** 0; **ostatní a nezistení:** 27 M, 13 Ž, spolu 40;

40 – 44: ekonomicky aktívni spolu: 132 M, 105 Ž, spolu 237;

v tom: zamestnanci: 55 M, 83 Ž, spolu 138; **podnikatelia so zamestnancami:** 7 M, 1 Ž, spolu 8; **podnikatelia bez zamestnancov:** 46 M, 12 Ž, spolu 58; **členovia družstiev:** 0; **vypomáhajúci (neplatení) členovia domácností v rodinných podnikoch:** 0; **ostatní a nezistení:** 24 M, 9 Ž, spolu 33;

45 – 49: ekonomicky aktívni spolu: 134 M, 116 Ž, spolu 250;

v tom: zamestnanci: 59 M, 83 Ž, spolu 142; **podnikatelia so zamestnancami:** 11 M, 4 Ž, spolu 15; **podnikatelia bez zamestnancov:** 47 M, 18 Ž, spolu 65; **členovia družstiev:** 0; **vypomáhajúci (neplatení) členovia domácností v rodinných podnikoch:** 1; **ostatní a nezistení:** 16 M, 11 Ž, spolu 27;

50 – 54: ekonomicky aktívni spolu: 103 M, 90 Ž, spolu 193;

v tom: zamestnanci: 58 M, 66 Ž, spolu 124; **podnikatelia so zamestnancami:** 4 M, 2 Ž, spolu 6; **podnikatelia bez zamestnancov:** 19 M, 11 Ž, spolu 30; **členovia družstiev:** 2 M; **vypomáhajúci (neplatení) členovia domácností v rodinných podnikoch:** 0; **ostatní a nezistení:** 20 M, 11 Ž, spolu 31;

55 – 59: ekonomicky aktívni spolu: 81 M, 36 Ž, spolu 117;

v tom: zamestnanci: 47 M, 24 Ž, spolu 71; **podnikatelia so zamestnancami:** 3 M, 0 Ž, spolu 3; **podnikatelia bez zamestnancov:** 24 M, 6 Ž, spolu 30; **členovia družstiev:** 0; **vypomáhajúci (neplatení) členovia domácností v rodinných podnikoch:** 1; **ostatní a nezistení:** 6 M, 6 Ž, spolu 12;

60 – 64: ekonomicky aktívni spolu: 14 M, 6 Ž, spolu 20;

v tom: zamestnanci: 9 M, 5 Ž, spolu 14; **podnikatelia so zamestnancami:** 4 M; **podnikatelia bez zamestnancov:** 0; **členovia družstiev:** 0; **vypomáhajúci (neplatení) členovia domácností v rodinných podnikoch:** 0; **ostatní a nezistení:** 14 M, 6 Ž, spolu 20;

60+ : ekonomicky aktívni spolu: 4 M, 2 Ž, spolu 6;

v tom: zamestnanci: 2 M; **podnikatelia so zamestnancami:** 1 M; **podnikatelia bez zamestnancov:** 0; **členovia družstiev:** 1 Ž; **vypomáhajúci (neplatení) členovia domácností v rodinných podnikoch:** 0; **ostatní a nezistení:** 1 M, 1 Ž, spolu 2;

ÚHRN: ekonomicky aktívni spolu: 1205 M, 797 Ž, spolu 2002 (100%);

v tom: zamestnanci: 461 M, 561 Ž, spolu 1022 (51%); **podnikatelia so zamestnancami:** 46 M, 15 Ž, spolu 61 (3%); **podnikatelia bez zamestnancov:** 473, 79 Ž, spolu 552 (27,6%); **členovia družstiev:** 2 M, 2 Ž, spolu 4 (0,2%); **vypomáhajúci (neplatení) členovia domácností v rodinných podnikoch:** 4 M, 1 Ž, spolu 5 (0,2%); **ostatní a nezistení:** 219 M, 139 Ž, spolu 358 (17,9%).

SODB 2011

Miera nezamestnanosti

Počet nezamestnaných občanov Rabče dosiahol k 31. 12. 2014 324 osôb z toho je 159 mužov t. j. a 165 žien, v predchádzajúcich rokoch: 2013: 355 z toho 189 žien, 2012: 355 z toho 188 žien, 2011: 281 z toho 128 žien, 2010: 294 z toho 139 žien, 2009: 266 z toho 135 žien, 2008: 154 z toho 98 žien, 2007: 153 z toho 95 žien, 2006: 150 z toho 96 žien, 2005: 196 z toho 131 žien, 2004: 209 z toho 126 žien. Väčšinu z nezamestnaných tvoria obyvatelia s dosiahnutým základným vzdelaním a s stredným vzdelaním bez maturity. Miera nezamestnaných v roku 2011 dosiahla 12,3% a oproti roku 2004 vzrástla o 4%. V roku 2011 bol počet žien na materskej 58.

Úroveň miezd

Mzdy u súkromníkov zamestnaných v obci a v blízkom sú malé – odhadom sa pohybujú niečo nad minimálnou mzdou. Preto väčšina pracovníkov si vybaví živnosť a odchádza do stavebníctva. Stavebníctvo – živnostníci donášajú do obce dostatok príjmov a preto obec je čoraz krajšia a je v nej čoraz viac nových áut. Má to aj odvrátenú stránku väčšina mladých stavia dom na základe dlhodobej pôžičky čo pri neistom zamestnaní vytvára veľké rizika do budúcnosti.

Vzdelanostná štruktúra

Podľa posledného sčítania obyvateľov z roku 2011 pri porovnaní s rokom 2001 podiel vysokoškolských vzdelaných ľudí vzrástol trojnásobne z 5 na 15,7% čo je nad 13% úrovňou žilinského a pod úrovňou bratislavského kraja s 26,2%. Najväčší ná-

rast vysokoškolského vzdelania v poslednom období dosahujú ženy, ktoré prevyšujú mužov. Výrazný nárast bol zaznamenaný v dosiahnutom úplnom strednom vzdelaní s maturitou z 30% na 45%. Pokles s 50% na 32% zaznamenalo dosiahnuté učňovské vzdelanie, ktoré bolo v roku 2001 najčastejším dosiahnutým vzdelaním.

Vzdelanostná štruktúra obyvateľstva obce sa výrazne zlepšila. Podiel vysokoškolský vzdelaných obyvateľov bude potrebné do budúcnosti zvýšiť viac ako dvojnásobne oproti stavu z roku 2011. Stratégia Európa 2020 stanovuje cieľ, aby v roku 2020 až 40 percent ľudí vo veku 30 až 34 rokov malo vysokoškolské alebo rovnocenné vzdelanie. Pre Slovensko platí cieľ 30 percent.

Pokiaľ sa väčšina mužov bude živiť zamestnaním v stavebníctve aj do budúcnosti, tak nebude v obci taký dopyt po vysokoškolskom vzdelaní. Stredoškóľáci v obci po skončení školy odchádzajú s otcami na stavby, veľa dievčat za prácou do sveta ako opatrovatelky alebo do obsluhy v reštauráciách... U chlapcov sa stráca perspektíva učenia na vysokej škole, keď vidia, že v stavebníctve sa dá dobre zarobiť aj bez učenia. Najväčšiu perspektívu z pohľadu obyvateľov Rabče je vyučiť sa za stavebného inžiniera.

V obci nepôsobia okrem učiteľov základnej školy a lekárov až na výnimky občania s vysokoškolským vzdelaním.

Najväčší záujem je ísť sa učiť na gymnázium, učňovské a obchodné školy. Dievčatá majú väčšiu snahu ísť sa učiť na vysokú školu najmä univerzitného smeru – učiteľky ako chlapci, ktorí najčastejšie uprednostňujú technický smer.

V Rabči v období 2001 – 2011 došlo k poklesu obyvateľov so základným vzdelaním o -125 (-11,9% z toho -69 M, -56 Ž), podiel so vzdelaním učňovské poklesol o -365 (-36,2% z toho +188 M, -177 Ž); podiel so vzdelaním stredné s maturitou vzrástol o 298 (48,5% z toho +137 M, +161 Ž); podiel so vzdelaním vysokoškolské vzrástol o 227 (+344% z toho +71 M, +156 Ž t.j. viac ako štvornásobne!).

Bývajúcce obyvateľstvo podľa najvyššieho skončeného stupňa školského vzdelania podľa **SODB 26. 5. 2001:**

- **Základné:** spolu 1054: z toho: 509 M, 545 Ž;
- **Učňovské (bez maturity):** 623 M, 386 Ž, 1009;
- **Stredné odborné (bez maturity):** 18 M, 11 Ž, 29; Úplné stredné učňovské (s maturitou): 69 M, 49 Ž, 118; Úplné stredné odborné (s maturitou): 142 M, 246 Ž, 388; Úplné stredné všeobecné: 35 M, 64 Ž, 99; Vyššie odborné vzdelanie: 2 M, 8 Ž, 10; **spolu stredne s maturitou:** 248 M, 367 Ž, 615;
- **Vysokoškolské bakalárske:** 1 M, 0 Ž, 1; Vysokoškolské magisterské, inžinierske, doktorské: 40 M, 51 Ž, 91; Vysokoškolské doktorandské: 1 M, 0 Ž, 1; Vysokoškolské spolu: 42 M, 51 Ž, 93.

Bývajúcce obyvateľstvo podľa najvyššieho skončeného stupňa školského vzdelania podľa **SODB 2011:**

- **Základné:** 440 M, 489 Ž, 929;
- **Učňovské (bez maturity):** 435 M, 209 Ž, 644;
- **Stredné odborné (bez maturity):** 320 M, 241 Ž, 561;
- **Úplné stredné učňovské (s maturitou):** 72 M, 56 Ž, 128; Úplné stredné odborné (s maturitou): 267 M, 373 Ž, 640; Úplné stredné všeobecné: 39 M, 73 Ž, 112; Vyššie odborné vzdelanie: 7 M, 26 Ž, 33; **stredné s maturitou spolu:** 385 M, 528 Ž 913;

• **Vysokoškolské** bakalárske: 29 M, 79 Ž, 108 (2,3%); Vysokoškolské magisterské, inžinierske, doktorské: 80 M, 124 Ž, 204 (4,4%); Vysokoškolské doktorandské: 4 M, 4 Ž, 8 (0,17%); **Vysokoškolské spolu:** 113 M, 207 Ž, 320 (6,9%).

Tab. č. 8 Obyvateľstvo podľa pohlavia a stupňa najvyššieho dosiahnutého vzdelania

Poradie: Najvyššie dosiahnuté vzdelanie, Pohlavie, Spolu (S), muži (M), ženy (Ž);

Základné: 440 M, 489 Ž, 929;

Učňovské (bez maturity): 435 M, 209 Ž, 644 (13,9%);

Stredné odborné (bez maturity): 320 M, 241 Ž, 561 (12,1%);

Úplné stredné učňovské (s maturitou): 72 M, 56 Ž, 128 (2,8%);

Úplné stredné odborné (s maturitou): 267 M, 373 Ž, 640 (13,8%);

Úplné stredné všeobecné: 39 M, 73 Ž, 112 (2,4%);

Vyššie odborné vzdelanie: 7 M, 26 Ž, 33 (0,7%);

Vysokoškolské bakalárske: 29 M, 79 Ž, 108 (2,3%);

Vysokoškolské magisterské, inžinierske, doktorské: 80 M, 124 Ž, 204 (4,4%);

Vysokoškolské doktorandské: 4 M, 4 Ž, 8 (0,17%);

Vysokoškolské spolu: 113 M, 207 Ž, 320 (6,9%);

Študijný odbor:

prírodné vedy: 1 M, 2 Ž, 3;

technické vedy a náuky I (baníctvo, hutníctvo, strojárstvo, informatika a VT, elektrotech., tech. chémia, potravinárstvo): 25 M, 7 Ž, 32 (0,7%);

technické vedy a náuky II (textilná v., sprac. kože, dreva, plastov, v. hud. nástrojov, archit., staveb., dopr. pošty, telekom., automatiz., špec. odb.): 25 M, 10 Ž, 35 (0,76%);

poľnohospodársko-lesnícke a veterinárne vedy a náuky: 11 M, 6 Ž, 17;

zdravotníctvo: 4 M, 10 Ž, 14;

spoločenské vedy, náuky a služby I (filozof., ekon., polit. a práv. vedy, ekonomika a manaž., obchod a služby, SŠ – OA, HA, praktická š., učeb. odb.): 25 M, 60 Ž, 85 (1,8%);

spoločenské vedy, náuky a služby II (histor., filolog., pedag. a psych. vedy, publicistika a informácie, telových. učiteľstvo, SŠ – gym.): 13 M, 104 Ž, 117 (2,5%);

vedy a náuky o kultúre a umení: 1 M, 3 Ž, 4;

vojenské a bezpečnostné vedy a náuky: 0 M, 1 Ž, 1;

nezistený: 8 M, 4 Ž, 12;

Bez školského vzdelania: 597 M, 574 Ž, 1 171;

Nezistené: 51 M, 33 Ž, 84;

Úhrn: 2341 M, 2281 Ž, 4 622.

SODB 2011

Obyvateľstvo je slovenské s cca 97% rímskokatolíckym vierovyznaním.

A.1.2 Fyzické zdroje

Prírodné prostredie

Územie Rabče tvorí mierne zvlnená kotlina, ktorá vytvára špecifický mikroregión s obcami Rabča, Rabčice, Sihelné a Oravská Polhora. Spojivom týchto obcí sú podobné životné podmienky a goralské nárečie. Menšia časť územia obce mimo zastavané územie spadá pod Chránenú krajinnú oblasť Horná Orava (CHKO) a Chránené vtáčie územie (CHVÚ) Horná Orava. Chránená krajinná oblasť Horná Orava leží v najsevernejšom, ale na prírodne krásy mimoriadne bohatom regióne SR a nadväzuje na poľský Babiogórski Park Narodowy.

Je potrebné viac informovať a chrániť krásy a jedinečnosť okolitej krajiny aj v k. ú. obce Rabča.

Aj táto aktualizácia Programu rozvoja obce Rabča už nestavia budúcnosť – víziu obce na meste Rabča ale na strediskovej veľkej dedine s krásnou okolitou prírodou v ktorej je radosť žiť.

Cez 60% rozlohy k.ú. obce (1518,1 ha) prechádza Chránená krajinná oblasť Horná Orava ustanovená vyhláškou MŽP SR č. 420/2003 Z.z. aj s jej ochrannými zónami a pre túto časť platí zóna D s 2. stupňom územnej ochrany, zvyšná časť územia teda tých 40% je umiestnená mimo CHKO Horná Orava okolo zastavanej časti obce Rabča a jej blízkeho okolia a patri do 1. stupňa územnej ochrany tzv. všeobecnej ochrany.

Územie CHKO Horná Orava patrí tiež do Chráneného vtáčieho územia (CHVÚ) Horná Orava s označením SKCHVÚ008 (ustanovené vyhláškou MŽP SR č. 173/2005 Z.z.), ktoré je zároveň aj územím európskeho významu. V katastrálnom území obce sa nachádzajú na určitých miestach prvky územného systému ekologickej stability (ÚSES): biocentrá, biokoridy a interakčné prvky, pričom z hľadiska funkčnosti sú biocentrá a biokoridory rozdelené na nadregionálne, regionálne a miestne. Na území katastra sú evidované 3 genofondové plochy: 1. Žabinec, 2. Alúvium Polhoranky II (Kormanovci), 3. Pod Hájkou.

Limitom prírodného krajinného priestoru v zmysle Územného plánu VUC Žilinského kraja v znení zmien a doplnkov je ekologická a environmentálna funkcia a požiadavky ochrany prírody v Chránenej krajine oblasti Horná Orava a zachovanie pôvodných agroekosystémov a lesných ekosystémov v zhlukovitej forme vo voľnej krajine. Veľmi dôležitá je ochrana vyčlenených genofondových plôch kam patri Žabinec, Alúvium Polhoranky II (Kormanovci), Pod Hájkou a ostatné časti prírody charakterizované v miestnom územnom systéme ekologickej stability.

Od všetkých kompetentných organizácií, orgánov a občanov obce tiež zodpovedný prístup a aktívnu ochranu jednotlivých druhov a biotopov v navrhovanom území.

Chotár Rabče má celkovú rozlohu 2515,6164 ha: tr. tr. porast 940,21 ha (37,4%), lesné pozemky 847,58 ha (33,7%), orná pôda 434 ha (17,25%), ost. pl. zastavaná plocha a nádvorie 146,75 ha (5,83%), 110,67 ha (4,4%), vod. pl. 31,68 ha (1,26%), záhrady 4,53 ha (33,7%).

Ochrana prírody je na území Slovenska vymedzená Zákonom NR SR č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov a vyhláškou MŽP SR č. 24/2003 v znení neskorších predpisov, ktorou sa vykonáva zákon o ochrane prírody v znení neskorších predpisov. Ochrana najvzácnejších biotopov a ohrozených druhov v európskom meradle – NATURA 2000 legislatívne zabezpečujú právne normy EÚ: smernica RES č. 79/409/EHS o ochrane voľne žijúcich vtákov – známa ako smernica o vtáku (Bird Directive) a smernica RES č. 92/43/EHS o ochrane biotopov, voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín – známa ako smernica o biotopoch (Habitats Directive).

Krajinný obraz a scenéria krajiny, ochrana

Územie pôsobí z hľadiska estetických a vizuálnych hodnôt za pomerne kvalitné. Katastrálne územie mimo urbanizovaných častí je čiastočne dotvorené líniovými a plošnými komplexmi vegetácie s ekostabilizačnou funkciou. Lesy vhodne kontrastujú s lúkami a pasienkami hlavne v západnej časti katastra. Hlavný limit v scenérii predstavuje členitý reliéf aj vo vzdialenejšom území. Pohľad na krajinu obkolesenú zo severu horským hrebeňom s dominantnou Babou horou a Oravskými Beskydmi i podhorím s rôznorodými krajinnými prvkami pridáva na kvalite scenérie. Hodnotné lokality v širšom okolí Oravských Beskyd predstavujú rozsiahle lesné komplexy. Naopak v nadväznosti na zastavané územie je niekoľko umelých prvkov ako sú komunikácie, elektrické vedenia, stavby slúžiace k poľnohospodárskej výrobe, ktoré sú určitým spôsobom rušivými prvkami celkovej scenérie.

Limitom prírodného krajinného priestoru v zmysle Územného plánu VUC Žilinského kraja v znení zmien a doplnkov je ekologická a environmentálna funkcia a požiadavky ochrany prírody v Chránenej krajinej oblasti Horná Orava a zachovanie pôvodných agroekosystémov a lesných ekosystémov v zhlukovitej forme vo voľnej krajine. Veľmi dôležitá je ochrana vyčlenených genofondových plôch kam patri Žabinec, Alúvium Polhoranky II (Kormanovci), Pod Hájkou a ostatné časti prírody charakterizované v miestnom územnom systéme ekologickej stability.

Cez katastrálne územie prechádza Chránené vtáčie územie Horná Orava (SKCHVU008). Najintenzívnejšie sú a aj v minulosti boli hospodársky využívané plochy okolo údolia Polhoranky v nadväznosti na zastavané územie. Vzdialenejšie pozemky s menej kvalitnými pôdami pôvodne využívané ako orná pôda sa menili na lúky a pasienky, v súčasnosti okraje postupne zarastajú drevinami, čím sa mení aj pomer kultúr. Z hľadiska biologického prirodzená sukcesia týchto pozemkov je skôr javom pozitívnym, lebo sa na zarastajúce plochy šíria živočíšne druhy z okolitých lesných ekosystémov, ale môže to negatívne ovplyvniť biodiverzitu lúčnych spoločenstiev.

V okolí pomerne dlhého a úzkeho zastavaného územia je niekoľko umelých prvkov, ako sú komunikácie, elektrické vedenie vysokého napätia, ktoré sú určitým spôsobom rušivými prvkami celkovej scenérie. Najintenzívnejšie sú a aj v minulosti boli hospodársky využívané plochy okolo zastavaného územia. Vzdialenejšie pozemky s menej kvalitnými pôdami pôvodne využívané ako lúky a pasienky postupne zarastajú drevinami, čím sa postupne mení pomer kultúr predovšetkým okolo lesných pozemkov. Z hľadiska biologického prirodzená sukcesia týchto pozemkov je skôr javom pozitívnym, lebo sa na zarastajúce plochy šíria živočíšne druhy z okolitých lesných ekosystémov. Negatívne to ale zasiahne biodiverzitu lúčnych spoločenstiev, ktoré neznášajú konkurenciu.

Drevinová nelesná vegetácia na väčšine plôch rastie popri poľných cestách na súkromných pozemkoch, na výraznejších terénnych nerovnostiach, popri miestnych tokoch, pri výmoľoch a pod. V zastavanom území obce je súčasťou zahrad, dvorov, miestneho futbalového ihriska, Poľnohospodárskeho družstva Magura Rabča a ostatných plôch. Všetka zeleň takto prispieva k vyššej stabilite územia. Najnižšiu stabilitu vykazujú intenzívne obhospodarované plochy poli s monokultúrami a intenzifikovaná lúky s malou biodiverzitou. Takéto plochy sú sústredené vo východnej a severovýchodnej časti územia nad areálom poľnohospodárskeho družstva.

Hodnotnejšie lokality okolia Rabče vytvárajú predpoklad pre rozvoj turistiky, perspektíva z hľadiska cestovného ruchu súvisí s využívaním hodnotných a atraktívnych území ako je masív Babej hory, Pilsko, Vodná nádrž Oravská priehrada, lesné komplexy a pod. Pre extenzívnu rodinnú rekreáciu je vhodné využiť možnosti agroturistiky, bežeckého lyžovania v okolí.

Chránená vodohospodárska oblasť sa v k.ú. obce nenachádza.

Cez 60% rozlohy k.ú. obce (1518,1 ha) prechádza Chránená krajinná oblasť (CHKO) Horná Orava (ustanovená vyhláškou MŽP SR č. 420/2003 Z.z. aj s jej ochrannými zónami, pre túto časť platí zóna D s 2. stupňom územnej ochrany, zvyšná časť územia teda tých 40% je umiestnená mimo CHKO Horná Orava okolo zastavanej časti obce a jej blízkeho okolia a patri do 1. stupňa územnej ochrany tzv. všeobecnej ochrany).

Územie CHKO Horná Orava patri tiež do Chráneného vtáčieho územia (CHVÚ) Horná Orava s označením SKCHVÚ008 (ustanovené vyhláškou MŽP SR č. 173/2005 Z.z.), ktoré je zároveň aj územím európskeho významu. V katastrálnom území obce sa nachádzajú na určitých miestach prvky územného systému ekologickej stability (ÚSES): biocentrá, biokoridy a interakčné prvky, pričom z hľadiska funkčnosti sú biocentrá a biokoridory rozdelené na nadregionálne, regionálne a miestne. Na území katastra sú evidované 3 genofondové plochy: 1. Žabinec, 2. Alúvium Polhoranky II (Kormanovci), 3. Pod Hájkou. Na ploche 74 ha trvalých trávnatých porastov sa nachádzajú vzácne biotopy poloprirodné a prírodné TTP: v časti Širava (tam sú len dve plochy s označením 6701/1, 5701/1) a vo väčšom množstve v časti Žabinec (plochy s označením 6905/1, 7806/2, 7821/1, 7817/1, 7803/1, 7808/1, 7819/1, 7822/1, 7813/2, 7820/1, 8805/1, 8804/1, 8802/2), ktoré obmedzujú aktivity poľnohospodárskeho družstva PD Magura Rabča. Maloplošné chránené územia a chránené stromy sa v k.ú. obce nenachádzajú. Od všetkých kompetentných organizácií, orgánov a občanov obce tiež zodpovedný prístup a aktívnu ochranu jednotlivých druhov a biotopov v navrhovanom území. Ochranu prírody územia spravuje ŠOP SR Správa CHKO Horná Orava so sídlom v Námestove.

Veľkoplošné chránené územia

Katastrálne územie obce Rabča cca 60% (1518,1 ha) patri do Chránenej krajinej oblasti Horná Orava (skratka CHKO). CHKO Horná Orava bola pôvodne vyhlásená Vyhláškou MK SSR č. 110/1979 Zb. z 12.07.1979 o výmere 70 332,51 ha. pričom vyhláškou MŽP SR č. 420/2003 Z. z. s platnosťou od 1. 11. 2003 bola výmera upravená na 58 738 ha a územie bolo rozčlenené na zóny A až D podľa zachovanosti

územia, pričom v k.ú. obce platí zóna D s 2. stupňom ochrany – rozvoj aktivít človeka pri zachovaní rozptýlených fragmentov biotopov národného významu, zachovanie typického krajinného rázu a krajinej štruktúry s cieľom ochrany a zachovania rozptýlených ekosystémov významných z hľadiska biologickej rozmanitosti a ekologickej stability a charakteristického vzhľadu krajiny so špecifickými formami osídlenia. Zóna D Horná Orava má najväčšiu výmeru – 39 326 ha. Zostávajúca časť 40% k.ú. Rabče sa nachádza mimo CHKO Horná Orava a je to zastavané územie obce a jeho blízke okolie, kde platí 1. stupeň územnej ochrany (tzv. všeobecná ochrana). Chránená krajinná oblasť Horná Orava leží v najsevernejšom, ale na prírodné krásy mimoriadne bohatom regióne SR a nadväzuje na poľský Babiogórski Park Narodowy. Tvorí ju geomorfologické celky Oravské Beskydy, Podbeskydská brázda, Podbeskydská vrchovina a časť celkov Oravská Magura a Oravská kotlina. Rozlohou patrí k najväčším veľkoplošným chráneným územiám. Dĺžka vo VZ smere je asi 50 km a SJ okolo 38 km. Na S a SV CHKO ohraničuje česko-slovensko-porská hranica, ktorá prechádza po vrchoch Oravských Beskyd a z Babej hory odbočuje južne do Oravskej kotliny. Najvyšším bodom je Babia hora (1725 m n. m.) a najnižší bod bol nameraný na hladine Oravskej priehrady pri jej max. stave (601 m n. m.). V k. ú. obce Oravská Polhora v lokalite Modralová (49°37' sev. šírky) sa nachádza najsevernejšie položené miesto SR. Ročný priemer zrážok sa pohybuje od 800 do 1600 mm. Územie je pod vplyvom chladnej klimatickej oblasti. Najnižšia teplota bola v roku 1985 nameraná v Oravskej Lesnej (-38°C). Približne polovica územia CHKO je porastená lesnými biotopmi bukovo-jedľového vegetačného stupňa so silne zastúpenými smrekovými monokultúrami. Okrem lesných komplexov Babej hory, Pilska a Parača s pralesnými porastmi smreka s prímiesou jarabiny. Stupeň kosodreviny sa nachádza na Babej hore a Pilsku, v hornej časti Babej hory je vyvinutý aj alpínsky stupeň s typickými alpínskymi lúkami. Vegetácia CHKO je zastúpená rašelinnými fytoocenózami s výskytom vzácných a ohrozených druhov rastlín. Vyskytujú sa aj vzácne druhy živočíchov, z dravých vtákov tu hniezdi orol krikľavý, myšiak hôrny a ďalšie. Rašeliniská a mokrade sú vhodnými lokalitami pre typické druhy plazov a obojživelníkov ako mlok vrchovský, mlok karpatský a pod.

Z celkovej výmery CHKO 58 737,8267 ha sa nachádza v k.ú. Rabča výmera 1 518,1044 m² na 3 miestach:

1. najväčšia plocha je na JZ strane (hranica prebieha ľavým brehom Polhoranky pričom v hornej časti obce sa otočí popri Sihelnianskom potoku a potom smeruje na západ zhruba v polovici územia medzi Sihelnianskym potokom a Hájkou);
2. je JV územie lesných porastov až k potoku prechádzajúcim hospodárskym dvorom Šírava pričom pri areáli hospodárskeho dvora Šírava lemuje jeho hranicu a pokračuje brehom potoka Bystrá a katastrálnou hranicou s obcou Rabčice;
3. najmenšia plocha je SV špic k.ú. Rabče popri pravej strane brehových porastov Soľného potoka s otočením popri prvej poľnej smerujúcej až do Rabčíc.

Územia sústavy NA TURA 2000 – územia európskeho významu C

Sústavu NATURA 2000 (t.j. sústava chránených území členských krajín EÚ, ktorej cieľom je vytvorenie a zachovanie európskeho prírodného bohatstva pozostávajúceho z najvzácnejších a najohrozenejších biotopov a druhov na území štátov EÚ) tvoria dva typy území:

1. chránené územia vyhlasované na základe smernice o biotopoch, tzv. územia európskeho významu s označením SKUEVO sú zaradené do Národného zoznamu území európskeho významu;
2. chránené územia vyhlasované na základe smernice o vtákoch, tzv. chránené vtáčie územia sú zaradené do Národného zoznamu chránených vtáčích území. Chránené vtáčie územie je lokalita s výskytom biotopov druhov vtákov európskeho významu a biotopov sťahovavých vtákov.

Chránené vtáčie územie Horná Orava sa nachádza v SZ časti Slovenska v pohraničnej oblasti s Poľskou republikou a rozprestiera sa v orografických celkoch Oravská kotlina, Podbeskydská brázda, Podbeskydská vrchovina a Oravské beskydy. Patri pod sústavu NATURA 2000 s cieľom zachovania a obnovy biotopov vybraných druhov vtákov európskeho významu a biotopov sťahovaných druhov vtákov so zabezpečením podmienok pre ich prežitie a rozmnožovanie. Územie bolo vyhlásené MŽP SR vyhláškou č. 173/2005 s účinnosťou od 1. 5. 2005 a platí v ňom 1. stupeň ochrany v zmysle zákona č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a tvorby krajiny (t.j. stupeň, ktorému sa neposkytuje územná ochrana na území SR pričom však treba žiadať o súhlas orgánu ochrany prírody pri niektorých zásahoch do územia akým je letecká aplikácia hnojív, úprava vodných tokov, plôch, mokradi, rozširovanie rastlín a živočíchov, ktoré nie sú na území prirodzené, umiestnenie výsadby drevín a pod.), pričom sú stanovené konkrétne podmienky využívania územia v prospech prežívania prítomných vtáčích druhov. V k.ú. obce Rabča sa rozkladá CHVÚ Horná Orava presne v takej istej časti ako CHKO Horná Orava:

- Identifikačný kód územia: SKCHVU008,
- Nadmorská výška: 603 – 1725 m n. m.,
- Rozloha: 58 737,83 ha,
- Okresy: Dolný Kubín, Námestovo, Tvrdošín.

V tomto území bolo zistených 242 druhov vtákov, z ktorých tu viac ako 60% hniezdi. Rozšírené sú najmä vtáky ihličnatých lesov a podhorskej, extenzívne využívanej poľnohospodársko-lesnej krajiny. Vybudovaním Oravskej vodnej nádrže sa vytvorili vhodné podmienky pre vodné a pri vode žijúce vtáctvo. Rozsiahla vodná plocha a široké bahňité brehy nádrže lákajú sťahovavé druhy, ktoré tu nachádzajú podmienky pre odpočinok i dostatok potravy.

V k. ú. Rabča sa nachádza niekoľko typov biotopov, zaradených do Smernice o biotopoch č. 92/43/EHS ktoré sú súčasťou sústavy chránených území európskeho a národného významu NATURA 2000.

Z biotopov európskeho významu sa v k.ú. obce vyskytujú nasledovné:

- Br 3 Horské vodné toky a ich drevinová vegetácia s myrikovkou nemeckou (kód NATURA 2000: 3230). Biotop tvoria erózne pretvárané štrkové sedimenty na brehoch niektorých horských tokov a tokov vo flyšovej oblasti (predovšetkým je tento výskyt na alúviu Polhoranky v lokalite Kormanovci), ktoré pomerne vzácné osídľuje myrikovka nemecká. Iničiálne bylinné porasty s myrikovkou nemeckou sa môžu kombinovať s jednotkou 3220, sprevádzajú ich spoločné druhy, ako smlz patrstový, kyprina štrkovisková, ako aj viaceré náhodne splavené rastliny. V starších porastoch myrikovka drevnatie, pričom dosahuje výšku okolo 2 – 2,5 m. V krovinovom poschodí ju sprevádzajú vŕby. V dobre vyvinutej bylinnej vrstve rastú lúčne druhy a nízke druhy znášajúce zašľapávanie ako napr. skorocel väčší, psinček poplázový, mätonoh trváci. Doteraz známe údaje o biotopoch s myrikovkou nemeckou pochádzajú z neregulovaných tokov severného a severovýchodného Slovenska a z podhorských oblastí Východných Karpát. Najrozsiahlejšie porasty sa zaznamenali na potokoch Belá, Šambronka, Jakubianka, na dolnom toku rieky Poprad, vo flyšovej oblasti severovýchodného Slovenska. Prevládajúce druhy: *Acetosa scutata*, *Agrostis stolonifera*, *Barbarea vulgaris*, *Calamagrostis pseudophragmites*, *Chamerion dodonaei*, *Lotus comiculatus*, *Lycopus europaeus*, *Mentha longifolia*, *Myricaria gennanica*, *Origanum vulgare*, *Potentilla reptans*, *Prunella vulgaris*, *Ranunculus repens*, *Salix purpurea*, *Tithymalus cyparissias*.

Opatrenia: spoločenstvá sa vyvíjajú len na čerstvo obnažených štrkových laviciach a sú konkurenčne slabé. Manažment musí smerovať k potenciálnemu vytváraniu biotopov. Prívalové vody, prinášajúce nový štrk, prospievajú zachovaniu porastov jednotiek, prirodzené narušenie brehov prívalmi vody počas prietzu je základným faktorom prirodzenej obnovy biotopov. Podmienkou vzniku a zachovania biotopov Br 3 je nepravidelný vodný režim s občasnými prívalovými vodami, ktorý má za následok vznik štrkových lavíc. Tieto plochy potom myrikovka osídľuje a svojou bohatou koreňovou sústavou spevňuje a pripravuje ich v procese sukcesie pre ďalšie, vzrastom vyššie dreviny. Myrikovka je heliofilná drevina a neznáša zatienenie, preto možno proces sukcesie oddialiť výrubom konkurenčne silnejších drevín.

- Br 6 Brehové porasty deväťsilov (kód NATURA 2000: 6430) – roztrúsený výskyt pozdĺž Polhoranky a Bystrej. Biotop vlhkomylných vysokobylinných lemových spoločenstiev na poriečnych nivách od nížin do alpskeho stupňa. Tvoria ho štyri podjednotky. Prvá zahŕňa vysoko bylinné spoločenstvá na nivách v horskom až alpínskom stupni na rôznych geologických podložiach, od zásaditých a neutrálnych až po mierne kyslé. Vzhľad porastov výrazne ovplyvňujú viaceré nápadné druhy. Druhá podjednotka tvoria husté, viacvrstvové príbrežné spoločenstvá s deväťsilmi alebo so štiavcom alpským. Vyskytujú sa na prirodzených, polo prirodzených až zaburinených stanovištiach na brehoch vodných tokov v horských oblastiach, menej na podsťahových prameniskách a v priekopách popri cestách. Tretia podjednotka osídľuje brehy väčších riek, dobre zásobených živinami, najmä v nížinách a pahorkatinách. Porasty sú vzhľadovo veľmi nejednotné, pretože sa v nich strieda viacero dominantných druhov. Sú schopné pomerne rýchlo obsadiť obnažené brehy. Štvrtá podjednotka predstavuje kvetnaté vysokobylinné lúky s prevahou širokolistých bylín na celoročne vlhkých až mokrych stanovištiach v alúviách vodných tokov, v terénnych depresiách a na svahových prameniskách. Porasty sa len občas alebo nepravidelne kosia. Prevládajúce druhy: *Aconitum finnum*, *Aegopodium podagraria*, *Angelica sylvestris*, *Carduus personata*, *Chaerophyllum aromaticum*, *Chaerophyllum hirsutum*, *Chrysosplenium altemifolium*, *Crepis paludosa*, *Gentiana asclepiadea*, *Geranium phaeum*, *Geum rivale*, *Myosotis scorpioides*, *Orobancha flava*, *Petasites albus*, *Petasites hybridus*, *Petasites kablikianus*, *Poa trivialis*, *Primula elatior*, *Roegneria canina*, *Rumex alpinus*, *Stellaria nemorum*, *Thalictrum aquilegifolium*, *Veratrum album*, *Viola biflora*.

Opatrenia: Porasty tvoria na brehoch tokov charakteristické lemy rôznej dĺžky a šírky bylinného porastu. Vhodné biotopy sú v montánnom stupni horných a stredných tokoch väčších riek. Cenné sú najmä prirodzené biotopy v horskom a subalpínskom stupni. V týchto polohách ich lokálne môže ohrozovať nadmerná pastva dobytkom a to buď priamym vypásaním, alebo nadmernou nitrifikáciou stanovišť. Manažmentové opatrenia by mali smerovať k regulácii množstva paseného dobytkom na únosnú mieru. lokálne v horských oblastiach preniká do porastov deväťsilov *Heracleum mantegazzianum*. Intenzívne likvidovať invázne dreviny a byliny v brehových porastoch. Osvedčená je kombinovaná mechanická a následne chemická likvidácia. Porasty nad 600 m n. m. ponechať bez zásahu. Zabrániť regulácii tokov nad porastmi.

- Ra 6 Slatiny s vysokým obsahom báz (kód NATURA 2000: 7230) – výskyt v lokalitách Žabinec a Pod Hájkou. Biotop tvoria svetlomilné spoločenstvá vápnatých slatin a slatiných lúk extrémne bohatých na

minerálne živiny. Vyskytujú sa najčastejšie na svahových a pod svahových prameniskách, ale aj na okrajoch zazemňovaných vodných nádrží a na nivách. Sú to druhovo bohaté spoločenstvá s prevahou nízkych ostríc a machorastov a s výskytom mnohých vzácných a ohrozených druhov. Vzhľad porastov určuje trsovité ostrica *Davallova* a pápemičky. Častý je výskyt orchideí rodu *vstavačovec*. Z machorastov dominujú hnedé machy čeľade *Amblystegiaceae*. Pôdy sú rašelinové i minerálne, oglejené, bohaté na uhličitany a sírany. Patria sem aj vývojovo pokročilejšie spoločenstvá s rašelinníkmi tolerujúcimi prítomnosť vápnika v pôde. Viasu sa na stanovištia s vysokým obsahom minerálov pri neutrálnej až mierne kyslej reakcii prostredia, ktorá je spôsobená hrubšou vrstvou rašelinovej vrstvy. Biotop sa vyskytuje vo všetkých karpatských kotlinách, vápencových a flyšových pohoriach, zriedkavo v nížinách.

Prevládajúce druhy: *Agrostis canina*, *Blysmus compressus*, *Bryum pseudotriquetrum*, *Calliergon slamineum*, *Campylium stellatum*, *Carex appropinquata*, *Carex davalliana*, *Carex dioica*, *Carex distans*, *Carex flava*, *Carex hostiana*, *Carex lasiocarpa*, *Carex lepidocarpa*, *Dactylorhiza incamata* subsp. *incamata*, *Dactylorhiza incamata* subsp. *pulchella*, *Dactylorhiza lapponica*, *Dactylorhiza majalis* subsp. *majalis*, *Drepanocladus revolvens*, *Drosera rotundifolia*, *Eleocharis quinqueflora*, *Epipactis palustris*, *Eriophorum angustifolium*, *Eriophorum latifolium*, *Fissidens adianthoides*, *Gymnadenia densiflora*, *Helodium blandowii*, *Hippochaete variegata*, *Hypnum pratense*, *Juncus subnodulosus*, *Liparis loeselii*, *Orchis palustris*, *Oxycoccus palustris*, *Paludelia squarrosa*, *Pamassia palustris*, *Pedicularis palustris*, *Pedicularis sceptrum-carolinum*, *Philonotis ca/carea*, *Pinguicula vulgaris*, *Polygala amarella*, *Primula farinosa*, *Salix rosmarinifolia*, *Schoenus ferrugineus*, *Sesleria caerulea*, *Succisa pratensis*, *Tofieldia calyculata*, *Tomenthypnum nitens*, *Trichophorum pumilum*, *Triglochin palustre*, *Valeriana dioica*, *Valeriana simplicifolia*, *Viola palustris*.

Opatrenia: Sú to minerotrofné rašeliniská, zásobované povrchovou a podzemnou vodou, ktorá prináša väčšinu minerálnych látok, ktoré majú vplyv na ekológiu a druhové zloženie rastlinných spoločenstiev. Hydrologický režim lokalít je úzko prepojený s okolím a vodozdržnou vrstvou, ktorá lokalitu zásobuje a môže byť rozsiahla napr. povodie toku. Zásahy v širšom okolí, napr. meliorácie, odvodňovanie, alebo hnojenie, môžu mať na lokalitu veľmi negatívny dopad. Degradácia rašelinísk sa prejavuje výrazným kolísaním hladín podzemnej vody v priebehu vegetačnej sezóny. Na jar je vodný stĺpec najvyšší a môže dochádzať až k čiastočnému zaplaveniu lokalít, v lete dochádza k preschnutiu lokalít. Ak poklesne hladina podzemnej vody v tomto období o viac ako 40 cm, dochádza k naštartovaniu procesov mineralizácie a následne sekundárnej sukcesie. Niekedy je možné obnoviť vodný režim zahradením alebo úplným zakopáním odvodňovacích kanálov. Prehrádzky musia zohľadňovať sklon terénu a rýchlosť prúdenia vody. Zablokovanie funkčných melioračných kanálov v okolí môže mať tiež pozitívny dopad. Ak privádzame vodu z iného zdroja, je potrebné, aby táto voda mala podobnú trofiu ako voda, ktorá lokalitu zásobovala pôvodne. Ak tomu tak nie je, voda, ktorá má iné chemické zloženie, prípadne obsahuje väčšie množstvo živín, môže úplne zmeniť rastlinné spoločenstvá. Hnojenie na okolitej poľnohospodárskej pôde by malo byť úplne vylúčené. Živiny ako dusík, fosfor a draslík sa môžu na lokalitu dostať povrchovými tokmi, kanálmi, alebo prenikajú pomaly do podzemnej vody, v ktorej sa môžu udržať dlhé obdobie, aj po skončení ich aplikácie a môžu spôsobiť eutrofizáciu týchto citlivých biotopov.

Obhospodarovanie: V rámci minerotrofných rašelinísk máme niektoré typy biotopov, ktoré si nevyžadujú žiaden zásah. Sú to biotopy, v ktorých je počas roka stabilný vodný režim s minimálnym kolísaním. Dominujú v nich machorasty a ostrice, prípadne konkurenčne slabšie druhy, patria sem aj slatinné jazierka. Kosenie – mnohé typy rašelinísk boli kosené a využívané po stáročia. V súčasnosti buď nie sú využívané, alebo sú využívané sporadicky a aplikuje sa tzv. ochranný manažment. Doba kosenia sa často prispôbuje tomu, aby mohli vykvetnúť a vyplodiť vzácne druhy rastlín a posúva sa na koniec vegetačnej sezóny. To môže na druhej strane podporovať rast konkurenčne silných tráv (napr. bezkoleneček), ktorému sa na lokalite vytvárajú ideálne podmienky a v konečnom dôsledku vzácne druhy potlačí. Doporučujeme teda, aby sa kosilo v dobe plodenia tráv, ktoré lokalitu ohrozujú. Je potrebné, aby bola pokosená biomasa z lokality odstránená. Pasenie sa na rašeliniskách vo všeobecnosti nedoporučuje. Ak sú lokality malé, obklopené intenzívne využívanými lúkami, je lepšie, ak sú oplotené. Mulčovanie je na zarastených rašeliniskách veľmi efektívne, pretože odstraňuje náletové dreviny aj vegetáciu a umožní konkurenčne slabším druhom, aby sa prejavili. Dôležité je, aby bolo mulčovanie robené ľahkou mechanizáciou, ktorá má široké kolesá a je adaptovaná na mokradňové podmienky. Použitím ťažkej mechanizácie môže dôjsť k stlačeniu rašeliny. Pri mulčovaní je biomasa rozsekaná na drobné kúsky a nie je možné ju z lokality odstrániť. Doporučujeme, aby sa tento spôsob obhospodarovania použil maximálne 2 roky po sebe a potom by sa malo pokračovať v kosení a následnom odstraňovaní biomasy. Sekundárna sukcesia: náletové dreviny sa na lokalitách objavujú buď po zásahu do vodného režimu alebo po ukončení obhospodarovania. Svojím rastom odčerpávajú z lokality vodu, menia druhové zloženie spoločenstiev a tým ju ďalej poškodzujú. Mladé porasty môžeme odstraňovať mulčovaním alebo krovinnorezom, staršie porasty výrubom. Často je diskutované použitie chemických inhibítorov rastu. Odstraňovanie náletových drevín a ich výmladkov je vhodné v období vegetačného kľudu a je potrebné, aby bola drevná hmota z lokality odstránená. Ak suk-

cesia pokročila tak, že na lokalite sa vyvinul les a pôvodné druhy už nie sú zastúpené, v takom prípade obnova nemá zmysel. Trstina často zarastá rašeliniská, ktorých vodný režim sa zdá dosť stabilný a v podstate sa nachádzajú takmer všetky pôvodné druhy. Stimulom pre jej rast môže byť eutrofizácia, spôsobená dodatočným prísunom živín alebo krátkodobým preschnutím lokality, napr. počas roka chudobného na zrážky. Optimálna doba kosenia trstiny je v mesiacoch jún, júl, kedy druh kvitne a živiny sú sústredené v stonkách a nie v koreňoch. Častým javom ochranného manažmentu posledných rokov je kosenie trstiny na konci vegetačnej sezóny. Vtedy jej rast podporujeme, pretože živiny sú uložené v koreňovej sústave a v ďalšom roku bude porast trstiny vitálnejší. Doporučené zníženie zakmenenia.

- Ls 9.1 Smrekové lesy čučoriedkové (kód NATURA 2000: 7230). Sú to pôvodné smrečiny horského a subalpínskeho stupňa, ktoré zvyčajne tvoria samostatný vegetačný stupeň pod hornou hranicou lesa. V porastoch dominuje smrek obyčajný (*Picea abies*), s viac ako 90% zastúpením. Na dolnej hranici smrekového stupňa je primiešaná jedľa, na hornej hranici jarabina vŕtacia, kosodrevina, javor horský, smrekovec opadavý alebo borovica limbová. Biotop je v rámci Slovenska diferencovaný podľa podmienok prostredia, prevahu však majú porasty s druhovo veľmi chudobným bylinným poschodím podjednotky smrekových lesov čučoriedkových.

- Ls 9.1. Nezaradujeme sem porasty smreka vzniknuté druhotne na nepôvodných stanovištiach, napr. rozsiahle

smrečiny na Orave a Kysuciach. Prevládajúce druhy: *Picea abies*, *Abies alba*, *Pinus sylvestris*, *Fagus sylvatica*, *Sorbus aucuparia* agg., *Larix decidua*.

Opatrenia: Uvedený typ biotopu, nebol v minulosti výrazne atakovaný ľudskou činnosťou. V niektorých častiach Slovenska sa v minulosti zalesňovalo smrekmi cudzieho pôvodu (predovšetkým z Álp) a tieto porasty môžu byť v súčasnosti postihované vetrovými a podkômkovými kalamitami. Rozdielna dispozícia smrekových porastov ku kalamitnému rozpadu je podľa výškových pásiem, kde je hranicou cca 1400 m n. m. Nad touto hranicou sa vyskytujú podstatne stabilnejšie porasty. Celkovo je biotop ohrozený diaľkovým prenosom škodlivín (acidifikácia, ozón) a aj globálnym otepľovaním podnebia, ktoré so sebou prináša premnožovanie kalamitného hmyzu. Ľudskou činnosťou je zasahovaný v oblastiach turistického ruchu (budovanie lyžiarskych svahov). Je sporný aj prístup k rekonštrukcii poškodených a rozvrátených porastov hlavne na spodnej hranici smrekového lesného vegetačného stupňa. Tento biotop patrí k najčastejšie administratívne chráneným biotopom na Slovensku s vysokým zastúpením najvyšších stupňov ochrany.

Z biotopov národného významu sa v k.ú. obce vyskytujú sú nasledovné:

- Lk 3 Mezofilné pasienky a spásané lúky – poloprirodné a prírodné trvalé trávnaté porasty. Svieže nízko-kosteblové kvetnaté horčinkovo-hrebienkové porasty, intenzívne spásané pestro kvitnúce trávnaté porasty využívané ako jednokosné lúky alebo ako pasienky. Zastúpené sú v nich hlavne tomka voňavá (*Anthoxanthum odoratum*), psinček obyčajný (*Agrostis capillaris*), hrebienka obyčajná (*Cynosurus cristatus*), traslica prostredná (*Briza media*), horčinka obyčajná (*Polygala vulgaris*), iskerník mnohokvetý (*Ranunculus polyanthemos*), ďatelina horská (*Trifolium montanum*) Jan prečisťujúci (*Linum catharticum*), dúška vajcovitá (*Thymus pulegioides*). Patria k bežným typom pasienkov, v záujmovom území sa vyskytujú v komplexe s kriačinami na okrajoch lesných komplexov a patria k významným typom biotopov. Manažment plôch: kosenie po 15. júni v príslušnom roku, v intervale 1 – 2x ročne, vhodné pasenie a dopásanie, košarovanie s podmienkami.

- Lk 6 Podmáčané lúky horských a podhorských oblastí - poloprirodné a prírodné trvalé trávnaté porasty. Podmáčané vlhké lúky, ktoré nie sú ešte v pokročilom štádiu sukcesie, niektoré z nich sú recentne kosené. Biotop sa vyskytuje vzácnne na niekoľkých lokalitách.

Genofondové plochy (GP)

Genofondové plochy sú plochy na ktorých sa zámerne pestujú alebo rastú ohrozené, vzácné druhy rastlín alebo živočíchov pre zachovanie ich biodiverzity. Správa CHKO Horná Orava eviduje na území katastra 2 genofondové plochy pričom na základe listu z Obvodného úradu ŽP v DK, pracovisko Námestovo (2009/00769/No, 18. 11. 2009 je ku genofondovej plocha zaradené ešte jedno územie Pod Hájkou. Ide o nasledovné plochy:

- Žabinec (GPR, č. 33), slatinné rašelinisko s výskytom vachty trojlistej (*Menyanthes trifoliata*) sa nachádza na pravom brehu toku Polhoranka s rozlohou cca 10 000 m², územie patrí aj do zoznamu mokradí Slovenska

- Alúvium Polhoranky II (Kormanovci) (GPRŽ, č. 34), takisto najjužnejšia časť k.ú. Rabča s prechodom do k.ú. Zubrohľava okolo mokradi Polhoranky. Jedná sa o slatinné rašeliniská s dominantným výskytom v k.ú. Oravskej Polhory.

Lokalita je zahrnutá do zoznamu rašelinísk Oravskej kotliny chránených medzinárodným dohovorom o mokradiach (Ramsarská lokalita Mokrade Oravskej kotliny, bola do Zoznamu medzinárodne významných mokradí zapísaná 17. 2. 1998.). Je to zároveň aj genofondovo významná lokalita flóry a fauny.

- Pod Hájkou – severozápadná časť k.ú. Rabča, kde je významná lokalita flóry tvorená komplexom rašelinných lúk a slatín s rozlohou cca 6 000 m².

Do zoznamu mokradí Slovenska sú zaradené v k.ú. Rabča všetky tri genofondové plochy a ešte nasledovná:

- Polhoranka, k. ú. Zubrohľava – mokradné spoločenstvá v alúviu toku Polhoranky s rozlohou cca 13 000 m² zasahujú do k.ú. Rabča iba okrajovo v južnej časti územia, väčšinou sa lokalita nachádza v k.ú. Zubrohľava.

Chránené stromy

Celkový estetický dojem z ľudských sídiel zvyšujú aj cenné, zdravé dreviny v obci. V súčasnosti v k.ú. obce Rabča nenachádza žiadny chránený strom zaradený do Štátneho zoznamu ochrany prírody. Nachádza sa tu však niekoľko hodnotných stromov a skupín stromov, ktoré by mohli spĺňať požiadavky na vyhlásenie ochrany – chránený strom. Ide o tieto stromy:

- javor na Javorovej ulici,
- lipa na ulici Pod Lipou, s. č. 6831,
- divá čerešňa v lokalite .Za vodou,
- skupina stromov na starom cintoríne,
- skupina stromov okolo kostola.

Územný priemet ekologickej stability územia

Základnými požiadavkami pri spracovaní ÚSES obce je zachovanie biodiverzity územia a vytvorenie optimálneho priestoru pre rastliny a živočíchy v ich prirodzených biotopoch. Základom ÚSES je stabilné prostredie krajiny na udržanie vzácných prírodných prvkov, zvýšenie prirodzenej produkcie a ochrana prírodných zdrojov. Regionálny územný systém ekologickej stability ekologickej stability v zmysle ÚPN-VÚC Žilinského kraja a Návrh národnej ekologickej siete Slovenska (ECONET), ktorý špecifikuje ekologicky hodnotné krajinné priestory Slovenska sú podkladmi pre tvorbu ÚSES obcí v Žilinskom kraji. Riešenie a zásady koncepcie územného rozvoja ÚPN-VÚC Žilinského kraja sú zohľadnené aj v RÚSES-e okresu Dolný Kubín, kam administratívne patrila Rabča pred vytvorením okresu Námestovo.

V katastrálnom území Rabča sa nachádzajú nasledovné prvky územného systému ekologickej stability (ÚSES): biocentrá, biokoridy a interakčné prvky.

V zmysle priestorového vymedzenia ekologických zón a územného vymedzenia krajinných priestorov ÚPN – VÚC Žilinského kraja nami riešené územie obce Rabča patrí do priestoru prírodného s označením A, ktorý pokrýva najcennejšie plochy z hľadiska ochrany prírody a krajiny. Krajinný priestor je chápaný ako trojrozmerný útvar tvorený abiotickými, biotickými a antropickými prvkami, ktoré sa navzájom podmieňujú a ovplyvňujú, ale určujú aj charakter územia, priestorové usporiadanie a využívanie. V nasledovnej tabuľke sú v rámci krajinného priestoru uvedené základné charakteristiky nasledovných funkcií (ochrana prírody a krajiny, lesná výroba, poľnohospodárska výroba, rekreácia a investičná výstavba):

Krajinný priestor, ID, Funkcia, Charakteristika

Ochrana prírody a krajiny

Má dominantné postavenie v území, celopriestorová štruktúra vyplýva z plošne rozsiahlejších ekologicky hodnotných krajinných segmentov, ktoré vytvárajú základ územnému systému ekologickej stability na regionálnej a nadregionálnej úrovni a zabezpečuje ekologickú stabilitu aj širšiemu zázemiu.

Lesná výroba

Lesná pôda a lesné porasty tvoria prevažne celoplošnú štruktúru v krajinnom priestore, plnia výraznú ekologickú a environmentálnu funkciu, produkcia dreva je chápaná ako doplnková funkcia v území.

Poľnohospodárska výroba

Poľnohospodárska pôda v priestore má plošne malé až nepatrné zastúpenie a plní mimoprodukčnú funkciu, intenzita výroby má extenzívny charakter, doporučené je hlavne alternatívne (organické) poľnohospodárstvo, ktoré je založené na využívaní prírodných podmienok, bez výrazných intenzifikačných vkladov do pôdy a výroby.

Rekreácia

Má v území veľmi vhodné podmienky, je však potrebné na základe ekologickej únosnosti stanoviť optimalizáciu využívania časti prírodného priestoru tak, aby nedochádzalo ku kolízii s krajinnými segmentmi určenými na zachovanie a šírenie prirodzenej bioty.

Investičná výstavba

V krajinnom priestore sa nachádzajú niektoré časti súčasnej výstavby (majú prevažne rekreačný charakter, jedinele aj poľnohospodársky), s novou investičnou výstavbou v zásade nie je uvažované okrem líniových zariadení, ktoré nie je možné riešiť iným spôsobom a majú celospoločenský význam, majú však lokálny charakter.

Súčasný stav územného systému ekologickej stability

V zmysle nadradeného dokumentu boli medzi prvky kostry územného systému ekologickej stability zahrnuté krajinné segmenty, ktoré zabezpečujú v riešenom území trvalo udržateľný rozvoj vo vzťahu k prírodným danostiam a potenciálu územia vo väzbe na návrh usporiadania krajinných priestorov. Jadrové územia a niektoré biocentrá sa nachádzajú na rozhraní dvoch alebo troch okresov. Lesné porasty k.ú. obce Rabča sú súčasťou jadrového územia európskeho významu (JÚEV) Horná Orava s postupným prechodom k ochrane tohto územia. Dávajú predpoklad na zachovanie hodnotných ekosystémov, nachádzajú sa tu európsky významné spoločenstvá s ohrozenými druhmi flóry a fauny. Priestor poskytuje vhodné podmienky na uchovanie pestrej biodiverzity a kvalitného genofondu vzácných druhov.

Kostra územného systému ekologickej stability v zmysle UPN – VUC žilinského kraja je nasledovná:

Okres Námestovo, Prvky ekologickej siete, ID, Názov, MJ (ha), Mapový list;

Jadrové územie európskeho významu, , Horná Orava (severná časť), , ,

Biocentrá regionálneho významu, 7/9, Vahanov – Kopanica – Brestovka, 400 ha, 26-23;

Biokoridor nadregionálneho významu 7/13, 7/8 – Brestovka – 7/4 – Poprovka (terestrický) 17,6 ha/500-1800, 26-23;

Biokoridor regionálneho významu, 7/14, vodný tok Polhoranka (hydricko-terestrický), 18,7 ha/100-250, 26-21, 26-23.

V katastri obce Rabča sa nenachádza chránený strom a Správa CHKO Horná Orava eviduje na území katastra dve genofondové plochy pričom na základe listu z Obvodného úradu ŽP v DK, pracovisko Námestovo 2009/00769/No, 18. 11. 2009 je ku genofondovej ploche zaradené ešte územie Pod Hájkou:

Číslo GP, Názov GP, Typ GP, Katastrálne územie, Charakteristika;

33, Žabinec, GPR Rabča, komplex rašelinových lúk a slatín s výrazným výskytom *Menyanthes trifoliata*;

34, Alúvium Polhoranky II, GPRŽ, Rabča, Zubrohla, mokrade v alúviu Polhoranky – (Kormanovci) generálne lokality obojživelníkov a vtáctva;

Pod Hájkou, Rabča, významná lokalita flóry (komplex rašelinových lúk a slatín).

Lesné porasty k.ú. obce Rabča sú súčasťou jadrového územia európskeho významu (JÚEV) Horná Orava s postupným prechodom k ochrane k ochrane tohto územia. Dávajú predpoklad na zachovanie hodnotných ekosystémov, nachádzajú sa tu európsky významné spoločenstvá s ohrozenými druhmi flóry a fauny. Priestor poskytuje vhodné podmienky na uchovanie pestrej biodiverzity a kvalitného genofondu vzácných druhov.

• Biocentrum regionálneho významu (BC r)

V SZ časti k. ú. začína biocentrum regionálneho Významu o ploche cca 45 ha s označením č. 7/9 „Vahanov – Kopanica – Brestovka“. Prechádza juhozápadnou časťou k.ú. obce na hranici so susednou obcou Klin a zasahuje aj do k.ú. obci Oravské Veselé a Námestova.

Predstavuje stabilné lesné spoločenstvá, miestami s presvetlenými plochami s trávnatým i a kričkovitými biocenózami. Lesnými komplexmi je napojené na terestrický biokoridor nadregionálneho významu 7/13 Brestovka – Poprovka.

• Biocentrá miestneho významu (BC m)

Na území sa nachádza viacero biocentier miestneho významu, ktoré sú dôležitým útočiskom pre živočíchy v poľnohospodársky využívannej krajine. Označili sme a pomenovali nasledovných osem:

BCm 1 (východne od Žabinca),

BCm 2 (nielen brehové porasty v časti potoka v lokalite „za vodou“, kde sú určené vzácne poloprírodné a prírodné biotopy TIP),

BCm 3 (spoločenstvo lesov východne od vodojemu v dolnej časti obce),

BCm 4 (plocha na východ od HD Širava). BCm 5 (pomernie rozsiahla vegetačná plocha zelene pod HD Širava medzi ľavým

brehom Bystrej a cestou 111/52014),

BCm 6 (po oboch stranách Polhoranky v časti na konci .Grúňa),

BCm 7 (rozsiahla vegetácia v okolí Sihelnianskeho potoka s prechodom k potoku Hájka a sútokom s Polhorankou),

BCm 8 (vegetačné spoločenstvo nad Soľným potokom v jeho strednej časti)

- Biokoridor nadregionálneho významu (BK n)

Územím obce prechádza biokoridor nadregionálneho významu s označením č. 7/13 – „7/8 Brestovka – 7/4 – Poprovka“. Ide o terestrický biokoridor tvorený súvislými lesnými porastmi umiestnenými v JZ páse k.ú. prepájajúci Oravské Beskydy a Podbeskydskú vrchovinu.

- Biokoridor regionálneho významu (BK r)

V strede k.ú. v smere sever – juh sa nachádza líniový hydricko-terestrický biokoridor regionálneho významu s označením č. 7114 „Vodný tok Polhoranka“, ktorý tvorí prechodové možnosti organizmov medzi Oravskými Beskydami s Oravskou vodnou nádržou. Sprievodná vegetácia miestnych tokov umožňuje migráciu živočíchov a šírenie rastlín z oblasti. Súčasne sa biokoridory Polhoranky napájajú na vegetáciu okolo malých prítokov (miestne biokoridory), ktoré sa sem vlievajú.

- Biokoridory miestneho významu (BK m)

Spájajú v území biocentrá miestneho a regionálneho významu a biokoridory regionálneho a nadregionálneho významu. Nachádzajú sa popri miestnych tokoch, komunikáciách, terénnych depresiách a inde, kde je dostatok drevín na vytvorenie zázemia pre rastlinné a živočíšne druhy. Okolo tokov majú charakter hydricko-terestrických biokoridorov, ktorý spája lesné komplexy vo vyšších polohách územia s regionálnym biokoridorom okolo Polhoranky. Biokoridory umožňujú migráciu živočíšnych spoločenstiev v severo-južnej a východo-západnej línii územia z vyšších polôh do spodných častí údolia. Ide o vegetačné pásy okolo nie celého Martinkovho potoka s prítokmi, na potokoch pod vodojemom v dolnej časti obce, v rámci cesty nad futbalovým ihriskom v pokračovaní hranice k.ú., sprievodná zeleň potoka Bystrá, Soľného potoka, ale len v jeho dolnej časti, v strede a na malom kúsku v jeho hornej časti, vegetačný pás popri potoku na konci Grúňa, v okolí potoka Hájka s jej väčším množstvom prítokov, na začiatku a konci Sihelnianskeho potoka a potom zeleň v okolí najsevernejšieho prítoku Polhoranky.

- Interakčné prvky (IP)

Interakčné prvky tvorí solitérna, líniová a plošná vegetácia v krajine popri tokoch, terénnych depresiách a iných nerovnostiach terénu, prípadne na TIP so samo náletom drevín menšieho rozsahu. Plnia viacero funkcií – ekostabilizačnú, protieróznú, izolačnú a zvyšujú krajinársku hodnotu územia. V rámci solitérne; vegetácie sem radíme krajinársky významnú zeleň, ktorú navrhujeme za chránené stromy na 5-tich miestach v k.ú. obce. K líniovej vegetácii radíme stromoradia popri ceste k HD Farské a aj zeleň okolo hranice tohto areálu, stromoradiav menšom rozsahu popri ceste k Domu smútku a za Pekárňou Rusina, jedno stromoradie tiež v hornej časti obce pod hospodárskym dvorom Farské popri ceste v lokalite Záleskova a posledné stromoradie za centrom obce Gacel' v smere cesty III/52014 do Rabčíc, ale s ukončením zhruba v úrovni hospodárskeho dvora Širava. Plošná vegetácia drevín menšieho rozsahu sa nachádza pod vodojemom v lokalite Horská, v centre obce Gacel' tvorí pekný obecný park a vysokú zeleň v okolí športového areálu ZŠ a MŠ Rabča, pár útržkovitých drevín za bývalou turistickou ubytovňou ESO, vegetácia priamo na hospodárskom dvore Širava, vegetácia pod a nad cintorínmi a samozrejme v rámci cintorínov, menšia plocha v blízkosti ľavého brehu Polhoranky v lokalite Šelcyk.

Návrh prvkov územného systému ekologickej stability

Podľa schváleného R-ÚSES Dolný Kubín (RNDr. Jana Ružičková, Tiliana, 0111994) a stanoviska ObÚ ŽP DK, pracovisko Námestovo, č. listu 2009/00769/No, 18. 11. 2009) do k.ú. obce zasahujú nasledovné navrhované prvky ekologickej stability, pričom niektoré sú totožné s existujúcimi prvkami charakterizovanými v zmysle ÚPN VÚC Žilinského kraja:

Okres Námestovo, Prvky ekologickej siete – návrh, ID, Názov;

Biocentrum regionálneho významu, 33, Vahanov vrch (JZ časť k.ú. Rabča s prechodom do k.ú. Klin), územie je totožné s územím 7/9 Vahanov – Kopanica – Brestovka (ÚPN VÚC ŽSK);

Biocentrum regionálneho významu, 56, Hájka (západná časť k.ú. Rabča);

Biocentrum regionálneho významu, 67, Žabinec južná časť k.ú. Rabča);

Biocentrum regionálneho významu, 82, Pod Kýčerou (JV časť k.ú. Rabča s prechodom do k.ú. Zubrohlava);

Biocentrum regionálneho významu, 130, Roľa Dolnosedliacka (malý úsek k. ú. Rabča s prechodom do k. ú. Zubrohlava);

Biokoridor nadregionálneho významu Podbeskydská vrchovina (terestrický, súčasť JZ územia charakterizovaného ako 7/13-7/8-Brestovka-7/4-Poprovka);

Biokoridor regionálneho významu Polhoranka (hydrický, územie je totožné s územím 7/14 vodný tok Polhoranka);

Biokoridor regionálneho významu Bystrá (hydrický)

- Biocentrum regionálneho významu (BC r)

V SZ časti k.ú. začína biocentrum regionálneho významu s plochou cca 45 ha s označením č. 7/9 „Vahanov-Kopanica-Brestovka“. Prechádza juhozápadnou časťou k. ú. obce na hranici so susednou obcou Klin a zasahuje aj do k.ú. obcí Oravské Veselé a Námestova. Predstavuje stabilné lesné spoločenstvá, miestami s presvetlenými plochami s trávnatými a kričkovitými biocenózami. Lesnými komplexmi je napojené na terestrický biokoridor nadregionálneho významu 7/13-Brestovka- Poprovka.

Na území sa nachádza niekoľko navrhovaných regionálne významných biocentier, ktorými sú:

- biocentrum regionálneho významu č. 56 Hájka (k.ú. Rabča až Oravské Veselé)

- biocentrum regionálneho významu č. 33 Vahanov vrch (k.ú. Rabča až Klin)

- biocentrum regionálneho významu č. 130 Roľa Dolnosedliacka (k.ú. Rabča až Zubrohlava)

- biocentrum regionálneho významu č. 67 Žabinec (k.ú. Rabča) je z hľadiska ochrany prírody lokalita perspektívna, preto je plocha evidovaná aj ako genofondová plocha. Zatiaľ doporučujeme ponechať plochu na samovývoj a na základe sukcesie odporučiť, alebo neodporučiť plochu na vyhlásenie za chránené územie.

- biocentrum regionálneho významu č. 82 Pod Kýčerou (k.ú. Rabča až Zubrohlava)

- Biokoridor nadregionálneho významu (BK n)

V zmysle R-ÚSES Dolný Kubín k.ú. prechádza Podbeskydská vrchovina, kde sú súvislé lesné komplexy napojené na ostatné nadregionálne biokoridory akými sú 7/13-Brestovka-Poprovka.

- Biokoridor regionálneho významu (BK r)

Približne stredom územia obce preteká v smere sever – juh líniový hydricko-terestrický biokoridor regionálneho významu – vodný tok 7/14-Polhoranka, ktorý tvorí prechodové možnosti organizmov medzi Oravskými Beskydmi s Oravskou vodnou nádržou. Sprievodná vegetácia miestnych tokov umožňuje migráciu živočíchov a šírenie rastlín z oblastí. Súčasne sa biokoridory Polhoranky napájajú na vegetáciu okolo malých prítokov (miestne biokoridory), ktoré sa sem vlievajú. Navrhovaným je hydrický biokoridor regionálneho významu Bystrá (k.ú. Rabča).

- Biocentrá miestneho významu (BCM).

Existujúcich BCM je 8 a sú dôležitým útočiskom pre živočíchy v poľnohospodársky využívannej krajine – navrhujeme rozšírenie BCM 2 tvoreného brehovými porastmi spolu so stromovým spoločenstvom na Z-J-V stranu v južnej časti potoka lokality „Za vodou“, tieto biotopy sú zároveň zadané ako vzácne poloprírodné a prírodné na TTP. celý vymedzený priestor navrhujeme zachovať a ponechať na samo vývoj, okolie tvorené súkromnými záhumienkami postupne intenzívne zarastá drevinami a tým pádom bude spájať neďaleký priestor genofondovej plochy žabinec s lesnými pozemkami.

- nové BCM 9 v rámci pomalej revitalizácie a výsadby v areály súčasného hospodárskeho dvora Širava zameraného na chov hovädzieho dobytku, v priestore navrhujeme dosadenie pôvodných druhov drevín či už okolo oplotenia, prístupovej komunikácie, vo vnútri samotného areálu okolo budov, komunikácií, na varných plochách a za areálom v južnej časti, lokalita postupne vytvorí miestne biocentrum pre drobné vtáctvo a ostatné živočíšne druhy v nadväznosti na lesné komplexy Hlbokej, pričom súčasne bude mať vegetácia aj izolačnú funkciu

- Biokoridory miestneho významu (BK m), existujúcich je pomerne veľké množstvo a prepájajú v území biocentrá miestneho, regionálneho významu spolu s biokoridormi regionálneho a nadregionálneho významu, preto sú situované popri miestnych spevnených aj nespevnených prístupových komunikáciách, popri poľnohospodárskych celkoch a miestnych tokoch:

- navrhujeme ich vo forme doplnenia existujúcich drevín na funkčné biokoridory a ich prepojenie na miestne biocentrá a interakčné prvky v území a to vo severo-východnej až východnej časti k.ú. s perspektívou funkčnosti ekologických opatrení v poľnohospodársky využívanom priestore vo forme doplnenia líniovej vegetácie v šírke 1 0-12 m prípadne aj viac: funkčná vegetácia okolo Solného potoku v severo-východnej časti územia a aj časť okolo poľnohospodárskej cesty umiestnenej za ním s otočkou na severe a smerujúcej k vodojemu nad hospodárskym dvorom Farské, doplnenie drevín na brehoch okolo toku Bystrá (Rabčický potok), zachovanie v plnej miere a doplnenie sprievodnej vegetácie Sihelnianskeho potoka a toku Hájka;

- Interakčné prvky (IP), tvorí solitérna, líniová a skupinová vegetácia v krajine popri tokoch, terénnych depresiách a iných nerovnostiach terénu, prípadne TTP so samo náletom drevín. Plnia viacero funkcií – ekostabilizačnú, protieróznú, izolačnú a zvyšujú krajinársku hodnotu územia;
- v návrhu dopĺňame výsadbu pôvodných druhov drevín okolo a v plánovanom areáli podnikateľských aktivít výrobných alebo nevýrobných, skladov (súčasný areál hospodárskeho dvora Farské a navrhované rozšírenie priestoru RP33/Farské). Súčasná drevina – topole okolo prístupovej cesty a okolo areálu postupne nahradí pôvodnými drevinami rôznej rastovej výšky v šírke cca 10 m na funkčnú izolačnú líniu. Pod dnešným dvorom PD Farské v lokalite RP32/Zeleň pri Farskej ceste ponechať otvorenú plochu iba s trávnatým porastom, nakoľko pod povrchom bude umiestnené nové výtlačné vodovodné potrubie a aj v súčasnosti touto trasou vedie zásobovací rad z vodojemu – navrhujeme vo forme funkčne izolačnej zelene pre nové plochy podnikateľských aktivít výrobných, nevýrobných, skladov v lokalitách RP11/Pod Mihaľakovou Grapou, RP20/Zbemý dvor odpadu, RP21/Malkovky (najväčšia plocha po ľavej strane cesty III/52014 Rabča – Rabčice);
- sú navrhované súčasťou revitalizácie Hlavného námestia v časti Gacel' I s výsadbou drevinovej vegetácie v priestore a okolo líniových stavieb (prístupové komunikácie) v parkovej úprave v zmysle už pripravenej projektovej dokumentácie; do budúcnosti pokračovať s revitalizáciou Hlavného námestia v časti .Gacel' II po pravej strane cesty III/52014 a venovať sa aj samotnému veľmi peknému parku vedľa ZŠ a MŠ Rabča (pavilón II)
- navrhovaná revitalizácia druhého námestia a to v hornej časti obce lokalita RP36/Pri kostole I spolu s obnovou drevín a výsadbou nových v rámci lokality RP37/Nový cintorín, lokality sú umiestnené vedľa seba;
- súčasťou revitalizovaných plôch starého cintorína pod cestou III/52015;
- pre oba cintoríny aj pre drevinovú časť okolo priestoru kostola v hornej časti obce platí maximálne zachovanie funkčných drevín, ošetrovanie vzrastlých zdravých stromov (lipy), zdravotne a vekovo narušené dreviny odborne revitalizovať a lokalitu dosadiť pôvodnými druhmi, v prípade cintorína aj inými vhodnými drevinami nízkej a strednej výšky;
- v rámci areálu ZŠ a MŠ Rabča, v okolí Obvodného zdravotného strediska maximálne zachovanie funkčných drevín, v prípade ohrozenia stabilizačne narušených prestarlých drevín rekonštrukcia a revitalizácia jedincov a dosadenie pôvodných drevín, novú výsadbu realizovať ako perspektívnu vegetáciu sídla v budúcom období a udržiavať vhodným ošetrovaním v parkovej úprave.

Geografia

Obec Rabča sa nachádza na severozápadnom Slovensku v okrese Námestovo na hornej Orave. Zemepisné súradnice sú 49° 29' 10" severnej zemepisnej šírky a 19° 10' 30" severnej zemepisnej dĺžky. Katastrálne územie Rabče sa orograficky začleňuje do sústavy vonkajších flyšových Západných Karpát, oblasti Stredných Beskyd, Podbeskydskej brázdy a vrchoviny. Najvyšším vrchom je Vahanov vrch s 918,4 m n. m.. Veľkosť katastrálneho územia obce je 2516 ha.

Prevažná časť územia leží v Podbeskydskej brázdy v doline rieky Polhoranky. Rieka Polhoranka s jej najvýznamnejším prítokom riečky Bystrá, Sihelnianskym, Sol'ným a Hájkovým potokom vytvorila kotlinu uzavretú z východu masívmi Kopaníc, z juhu najvyšším kopcom obce Vahanov 918,4 m n. m., zo západnej strany Podbeskydskou brázdou, v pozadí ktorej dominuje kopec Pilsko z 1556,9 m n. m., a zo severu dominuje v najvyšší kopec Hornej Oravy Babia hora z 1722,9 m n. m., na východe Mihaľakovská grapa s vrcholom Poľany 869,8 m n. m..

Časť katastra Rabče patrí pod CHKO Horná Orava: • plocha vedená v línii Polhoranky po sútoku so Sihelským potokom a pokračuje smerom na západ stredom medzi Sihelským potokom a Hájkou; • plocha lesov v JV časti k. ú. po hranicu dvora poľnohospodárskeho družstva MAGURA a ďalej popri Bystrej – Rabčickom potoku; • najsevernejší špic k. ú., pod Grapou až do úrovne cca 750 m na juh od neho. Tým istým vymedzeným územím prechádza aj CI-IVU Horná Orava.

Ďalší podrobný popis územia je uvedený v textovej časti platného Územného plánu obce Rabča z mája roku 2013.

Hydrologické a hydrografické pomery

Najvýznamnejším vodným tokom, pretekajúcim katastrálnym územím Rabče je rieka Polhoranka. Pramení západne od Babej hory vo výške 1310 m n. m. Je dlhá 28,5 km, cez kataster Rabče prechádza Polhoranka v dĺžke 6 km. Polhoranka zbiera vody najsevernejšej časti Oravy. V pramennej a strednej časti je bohatá na prítoky, z ktorých najvýznamnejší je potok Bystrá (Rabčický potok), Sihelniansky potok ústiaci do Hájkového na Grúni v Rabči, Solný potok v Gaceli, Morčinkovský potok, ústiaci v dolnej časti Rabče.

Počasie

Rabča patrí podľa klimatického členenia do C – chladnej oblasti, ktorá je zastúpená C1 – mierne chladným. Územie obce leží v priemernej nadmorskej výške 650 m n. m.. Najteplejšie mesiace sú august a júl. Najsuchším mesiacom býva august. Maximum zrážok je v júli. Snehová pokrývka začína v druhej polovici novembra. Najchladnejšie mesiace sú december – január). Najkrajšie mesiace sú máj, august a október. Priemerná ročná teplota je 5,5°C. Najväčšia oblačnosť je v decembri (novembri) a najmenšia v auguste alebo októbri. Najmenej vetra je v auguste a júli. Najviac veterno je v januári a februári. Prevažujú západné vetry.

Dopravná dostupnosť

Z Poľskej republiky do Rabče je možné sa dostať cez hraničný priechod Oravská Polhora (10 km), alebo cez Bobrov (10 km). Tým, že je strediskovou obcou aj napriek zníženej hustote autobusových spojení do koncových obcí Rabča má dostatočnú sieť autobusov do Námestova.

Rabča je sídlom miestneho významu a s 4869 obyvateľmi je najväčšou obcou polhorskej kotliny. Dĺžka obce je 6 km. Vzdialenosti: Námestovo – 12 km, Oravská priehrada – 6 km, Slaná voda – 9 km, Roháče – 30 km.

Rabču s okolitými obcami najmä Rabčicami, Oravskou Polhorou a Sihelným viaže goralské nárečie, plátennícka história spojená s pestovaním ľanu, výrobou plátna a obchodovaním s ním. Rabča ako geografický stred týchto obcí – stredisková dedina ponúka aj pre obyvateľov týchto okolitých obcí občiansku vybavenosť a športové možnosti. Komunikačné prepojenie s týmito susednými obcami je zabezpečené cez komunikácie: III/52014 Rabča – Rabčice (križovatka v centre obce s odbočkou do Rabčíc), III/ 52015 Rabča – Sihelné (križovatka na hornom konci v lokalite „Pri kostole“ s odbočkou na Grúň, Sihelné a v priamom pokračovaní cesty I/78 do Oravskej Polhory. Dlhé zastavané územie okolo Hlavnej cesty je rušené intenzívnymi dopravnými vzťahmi – okolo cesty je postavených 401 domov (39,8%) s cca 1805 obyvateľmi (37%).

Vyriešením obchvatu by sa zlepšili podmienky života pre hlavnú časť dediny. Môj odhad je, že na obchvat nebudú peniaze ale že sa nepodarí nájsť novú trasu, pretože už veľa stavebníkov sa „rozliezlo“ stavbami po obci a rovnako aj pri častých silných prílivových dažďoch udržať riekou v Polhoranke tak, aby nepoškodila obchvatovú cestu okolo nej, je nereálne. Preto Hlavná cesta zostane tam, kde je a z hlavného osídlenia sa už dnes stalo vedľajšie osídlenie. Pre nadmerný hluk, prašnosť a nebezpečie sa v dedine stalo už trendom, že mladí stavebníci neprerábajú staré domy pri Hlavnej ceste ale stavajú nové domy čo najďalej od rušnej cesty.

Zastavané prostredie

Obec Rabča je strediskovou obcou pre obce Rabčice, Or. Polhora a Sihelné. Rabča ešte do roku 1990 bola typickou poľnohospodárskou dedinou, kde výstavba prebiehala prevažne okolo 6 km Hlavnej cesty (cestná komunikácia I/78 Oravský Podzámok – Or. Polhora – hraničný prechod Oravská Polhora – Korbielow) a okolo priečných ciest Grúňanskej, Radovej, Adamovky a Mokrej. Priečne cesty sa podarilo dohodnúť MNV Rabča. Intravilán obce sa tiahne stredom katastra. Veľkosť zastavaného územia je cca 146 ha. Susednými katastrami obce Rabča sú na východe a severovýchode Rabčice, na juhovýchode Zubrohlava, na juhu Klin, na západe Oravské Veselé, na severozápade Sihelné a na severe Oravská Polhora.

Územný plán obce Rabča z mája 2013 člení územie obce v zmysle regulovaných plôch a prevládajúceho funkčného využitia na obytné, výrobné a rekreačné územia. Obytné územie sú plochy určené predovšetkým pre rodinné domy s príslušnou občianskou vybavenosťou. Výrobné územie – ide o plochy mimo zastavaného obytného územia (intravilánu obce) na ktorých sú sústredené podnikateľské aktivity, výrobné alebo nevýrobné, sklady, služby, drobné remeselné prevádzky, technická vybavenosť a pod., ktoré nemajú negatívny vplyv na životné prostredie. Rekreačné územie sú plochy určené pre rekreačné domy, chatky, každodennú rekreáciu, sprievodnú zeleň, športové ihriská, prípadne zariadenia verejného stravovania a pod..

V Rabči je v súčasnosti obývaných 1008 samostatných rodinných domov, neobývaných je 112 (11,1%). V dedine je 9 bytových domov v ktorých býva 77 ľudí.

V súčasnosti poľnohospodárska výroba stagnuje a väčšinu Rabčanov zaujíma mať vysporiadaný len stavebný pozemok a už nie poľnohospodárske pozemky.

Postupne sa niektorí obyvatelia vracajú ku gazdovke aj s podporou dotácií z EÚ. Narážajú na problém, že už nikto nechce maštale v obytných častiach. Preto je potrebné v doplnku územného plánu s tým počítať, že nové gazdovky budú po obci vznikať nie v doteraz husto zastavaných častiach pri domoch ale v poliach mimo obytnú časť. Aj to je dôvod pre vykonanie pozemkových úprav.

To sú nové požiadavky na iné usporiadanie dediny s novými cestami čo sa samospráve obce Rabča ešte nepodarilo vyriešiť. Ide aj o to či stavať rozptýlene po celej dedine s riedkym osídlením a prevažne rekreačným bývaním prípadne aj doplnkovou malou gazdovkou – farmou s úzkymi cestami alebo zvoliť mestský typ zástavby s hustým osídlením a hustou dopravnou sieťou so širokými miestnymi komunikáciami. Trend v obci je stavať mimo dopravné ťahy nové nízko podlažné rodinné domy rozptýlene po celej obci s riedkym osídlením.

Pri novom pozemkovom usporiadaní v obci bude nesmierne dôležité, aby sa nezabudlo na vytvorenie dostatku poľných ciest, cyklotrás a najmä športovo-oddychových zón, ktoré musia byť v majetku obce, pretože by po prevedení pozemkových úprav noví vlastníci, keď budú mať pozemky v celku, už nikoho nepustili po svojom pozemku ani chodiť! Zvlášť je dôležité na to myslieť aj pri lesoch, ktoré sú pri obytnom a rekreačnom charaktere obce Rabča nesmierne dôležité pre zdravé bývanie.

Najviac rodinných domov je postavených vedľa hlavného dopravného ťahu cez obec. Tu už nie je kde stavať, ale je tu miesto na rekonštrukciu resp. prestavbu starých rodinných domov (SODB 2011: 89 neobývaných). Navyše zvýšený hluk z veľkého počtu osobných áut spôsobuje, že výstavba sa posúva priečne čo najviac od hlavnej cesty. Preto aj ďalšia výstavba smeruje k rozšíreniu, predĺženiu a právnomu vysporiadaniu bočných miestnych komunikácií do majetku obce. Mladé rodiny rodinné domy stavajú na rodičovských pozemkoch svojpomocne.

Tab. č. 8 Štruktúra plôch v katastrálnom území obce Rabča, stav k 9/2015

Druh	Výmera v ha
Orná pôda	435,109

Záhrady	4,529
TTP	940,386
Lesné pozemky	847,577
Vodné plochy	31,679
Zastavané plochy a nádvoría	146,494
Ostatné plochy	109,954
Celková výmera k. ú.	2515,728
Zdroj OcÚ Rabča	

Zdroje kultúrneho dedičstva

Obyvatelia obce sú rímskokatolíckeho vierovyznania. Rabča je samostatná farnosť. Historicky najcennejšou evidovanou kultúrnou pamiatkou pre obyvateľov Rabče a centrom katolíckej viery je **nádherný prestavaný barokový kostol Navštívenia Panny Márie z roku 1768** a je postavený pri ceste do obce Sihelné. Jednolod'ový objekt s pôvodným presbytériom, s prestavanou vežou bol zmodernizovaný v roku 1931. V interiéri kostola sa nachádza: kultúrna pamiatka *nástenná mozaika*, ktorú vyhotovil v r. 1951 – 52 akademický maliar Ernest Zmeták a barokové oltáre. Na priečelnej východnej strane sú kamenné sochy: sv. Floriána – ochrancu proti požiarom, sv. Donárda – ochrancu proti bleskom. Pred kostolom sa nachádza ďalšia kultúrna pamiatka – **ka-menný stĺp so sochou sv. Jána Nepomuckého**. Tvorí ho hranolový sokel s nápisom „Anno domini 1821“.

Medzi ďalšie historické zaujímavé kultúrne pamiatky spojené s dejinami kresťanstva v obci patria kaplnky: kamenná kaplnka v Glušťíkovom potoku; kaplnka pri hlavnej ceste v roli Brišovke nad cestou a malá kaplnka nachádzajúca sa pri historickej, pôvodnej ceste spájajúcej Rabču s Rabčicami. Na Adamovke pri ceste je kamenný kríž z roku 1867 a ďalší na novom cintoríne powyše kostola.

Z architektúry starých dreveníc v Rabči zostalo veľmi málo. Najstaršou drevenicou je bývalá krčma „U Kumora“, ktorý ju kúpil od Židovskej rodiny. Historicky najviac zachovanou časťou obce, ktorá mala typický kopaničiarsky ráz je časť obce „Za vodou“ – je to oblasť kopca Magury a horná časť Grúňa.

Centrum kultúrnych akcií je v Kultúrnom dome v Rabči. Kultúrnu činnosť zabezpečuje miestne kultúrne stredisko s vedúcim Jánom Adamčíkom. Vynikajúcu úroveň služieb dosahuje obecná knižnica.

V obci má 30-ročnú tradíciu dychový súbor „RABČANKA“, ktorý účinkoval v Poľsku a pri všetkých kultúrno-spoločenských podujatiach obce. Ďalším súborom je folklórny súbor Bystrianka, ktorý našu obec úspešne reprezentoval na Podbabiohorských folklórnych slávnostiach a iných kultúrnych podujatiach.

Bytové priestory

V obci je dostatok rodinných domov. Ďalšie sa stavajú podľa potreby. V posledných rokoch si väčšina vlastníkov rodinných domov domy zateplila a zmodernizovala. Vykurovanie rodinných domov po zvýšení cien elektrickej energie je takmer výlučne hneďým uhlím. Nové domy sú zateplené a tak množstvo znečistenia ovzdušia so spaľovania uhlia kleslo.

Turistické zariadenia

V Rabči sú postavené pri rodinných domoch 2 penzióny a 1 penzión je v rodinnom dome. V obci je v trvalej prevádzke len penzión AMITO s kapacitou 25 lôžok, penzión TOMAR a Čajka majú po 10 lôžok. Turistická ubytovňa vyhorela. Funkciu turistického informačného centra plní obecná knižnica a obecný úrad.

Na dolnom konci a v strede obce sú dve PIZZÉRIE. Pizéria v Gaceli je s jedálňou a predajňou zákuskov.

Energia

V obci Stredoslovenská energetika, a.s. (SSE) pravidelne zabezpečuje podľa potreby posilnenie elektrickej siete trafostanicami v novo viacerých úsekoch. Problémom je získanie pozemku pod trafostanicu a súhlas s trasou elektrického vedenia.

Väčšina domov je zateplených a od vykurovania elektrickou energiou upustili. Vykuruje sa hnedým alebo čiernym uhlím. Tým, že sú domy zateplené znížilo sa množstvo exhalátov zo spaľovania. Potrebne by bolo zmeniť centrálnu kotolňu obce v ktorej sa vykuruje na hnedé uhlie na iný ekologickejší zdroj vykurovania. V Gaceli je kotlina v ktorej sa zdržujú spaliny, je tu škola so škôlkou a celé správne centrum obce aj s bytovkami.

Pozitívnym príkladom je firma ELVIN, ktorá celú výrobnú budovu vykuruje už 10 rokov len pomocou podzemných tepelných čerpadiel.

Plynofikácia

V Rabči mala nasledovať v roku 2015 plynofikácia po skončení plynofikácie v Námestove. Občania v dotazníku vyjadrili cez 90 % súhlas s plynofikáciou. Prechod plynovodu do súkromných spoločností zastavil realizáciu pripraveného projektu predĺženia plynovodu z Námestova.

Vodovod a kanalizácia

V Rabči je celoobecný vodovod s dĺžkou trasy cca 30 km. Obecný vodovod je v prevádzke od 31. 12. 1986. Životnosť plastového potrubia je v odhadovaná na max. 50 rokov t. j. do roku 2036. Po transformácii starý obecný vodovod v liatinových rúrach spravuje SEVAK, a.s.. Nový vodovod postavený obcou po roku 1990 spravuje obecná organizácia RABČAN, s.r.o.. Počet všetkých prípojok k obecnému vodovodu je 871 a ďalších 172 prípojok starého vodovodu spravuje OVS, a.s.. V Rabči bol ročný odber z obecného vodovodu 119 tis. m³ pitnej vody čo predstavuje je priemerná spotreba vody na rodinu 137 m³/rok/domácnosť čo je 11,4 m³/mesiac čo 0,374 m³/deň (priemerná spotreba vody v SR podľa Trendu pre 4-clennu rodinu cca 112 m³ na rok).

Aj keď bol doposiaľ vždy dostatok pitnej vody vzhľadom na čoraz väčšie suchá, na možné zníženie výdatnosti prameňov z Babej Hory a vzhľadom na ďalší rozvoj obce sa nedá vylúčiť možnosť predĺženia vodovodu z Oravíc.

Rabča až na časť centra v Gaceli doposiaľ nebola odkanalizovaná. Tekuté komunálne odpady tiekli cez žumpy priamo do riek a potokov. Rovnako to je z odpadmi z poľnohospodárskeho družstva. Z fondu PHARE prostredníctvom Združenia Babia hora sa vybudoval hlavný kanalizačný zberač, ktorý prechádza celou hlavnou časťou Rabče. Od roku 2014 Oravská vodárenská spoločnosť, a.s. (OVS) realizuje z fondov EÚ projekt „Zásobovanie vodou a kanalizácia oravského regiónu, Etapa 2“ a rámci tohto projektu sa od roku 2014 realizuje výstavba kanalizácie po celej obci. Do októbra 2015 má byť dokončený. Realizáciou projektu sa dosiahne že bude väčšina budov napojená do kanalizácie. Doposiaľ mala obec do centrálného zberača napojenú kultúrny dom, školu, bytovky a časť domov z ul. Rozvoja, Nad ihriskom a z Adamovky III) – cca 1100 obyvateľov.

Dopravná infraštruktúra

Cestná infraštruktúra tvorí základ dopravného systému regiónu. Okresom prechádza jedna cesta prvej triedy 1/78. Cesta 1/78 v úseku Oravský Podzámok – Námestovo

– Poľsko, nie je súčasťou medzinárodných ciest. Jej funkcia v súčasnosti je obsluha územia ako hlavná dopravná tepna hornej Oravy od hranice s Poľskom až po Námestovo.

Sídlný útvar Rabča je v podstate rozložený okolo cesty 1/78. Najbližší nadradený ťah je cesta 1/59 resp. E – 77 hranica Poľsko – Tvrdošín – Ružomberok – Banská Bystrica – Zvolen – Šahy.

Z hľadiska dopravy železničnej je najbližšia železničná stanica v Tvrdošíne a Trstenej od železničnej trate č. 401 Kľačany – Trstená, trať regionálneho významu, ktorá je napojená v Kľačanoch na hlavný severný železničný I. ťah.

Najbližšia čerpacia stanica pohonných hmôt sa nachádza v Námestove (až 12 km). Ďalšia až v Trstenej a Tvrdošíne.

Základom dopravnej kostry Rabče je cesta I/78, ktorá ako prietah intravilánom prechádza celou obcou v dĺžke 5 km. V celom úseku je cesta obostavaná. Funkcia cesty je zberná triedy B-2. Funkciu zbernú majú v intraviláne obce ešte cesty III. Triedy III/52014 Rabča – Rabčice a III/52015 Rabča – Sihelné. Všetky ostatné komunikácie v intraviláne obce majú funkciu obslužnú, triedy C-2 a C-3 v zmysle STN 73 61 10.

Šírkové usporiadanie zberných komunikácií je nasledovné. Cesta 1/78 je vozovka šírky 6,0 m s krajinami 2 x 0,5 m spolu 7,0 m. Cesta svojím šírkovým usporiadaním nevyhovuje ani najnižšej kategórii S-7,5. Vyhovuje čiastočne kategórii zberných miestnych komunikácií a to kategórii Ms 8/50 (STN 73 61 10). Cesta III/52014 vozovka v intraviláne má obdobné parametre a vyhovuje kategórii Ms 8/50. Cesta I/52015 vozovka v intraviláne má šírku 6,0 – 6,5 m a v lome 7,5 m. Splňa podmienky najnižšej kategórie Ms 8/50 podľa STN 73 61 10.

Popri hlavnej ceste I/78 je v súčasnosti vybudovaný peší chodník po pravej strane o šírke 1,5 m a to v celej dĺžke prietahu obcou. Taktiež v smere na Rabčice je po ľavej strane chodník o šírke 1,5 m. Ani šírka chodníka nevyhovuje a chodník by mal byť preto od Hlavnej cesty oddelený zábradlím.

Hromadná doprava SAD obsluhuje sídlný útvar 4 linkami do Námestova, ktoré premávajú z Námestova cez Rabču do Oravskej Polhory, Slanej Vody, Sihelného a Rabčíc. Na vzdialenejšie ciele je potrebné v Námestove prestupovať. Počet zastávok na trase po obci Rabča je 10. Zastávky sú väčšinou opatrené prístreškami pre cestujúcich. Ich rozmiestnenie je optimálne. Prevažná časť obyvateľov je k zastávkam SAD v optimálnej časovej a vzdialenostnej dostupnosti. Ústredná zastávka, kde je možný prestup cestujúcich do obcí Slaná voda a Rabčice je zastávka Jednota, pri obecnom úrade.

Nebývalý rast cestnej dopravy si v súčasnej dobe vyžaduje veľký zásah do existujúcej komunikačnej siete jednotlivých sídlných útvarov. Preto dochádza k prebudovaniu týchto systémov tak, aby vyhovovali súčasným i budúcim požiadavkám, ktoré sú kladené na tvorbu miest, ochranu životného prostredia a hlavne zvýšeným nárokom na kvantitu aj kvalitu dopravy.

Podľa hodnôt výhľadových intenzít na ceste 1/78 môžeme predpokladať, že tranzitná doprava bude zo súčasného stavu stúpať, aj v dôsledku poskytovania rôznych rekreačných služieb. Riešenie rozšírením cestných komunikácií vo vnútri aglomerácie Rabče nie je vyhovujúce, nakoľko cesta je obostavaná po oboch stranách komunikácie. Toto riešenie by si vyžadovalo v niektorých, resp. vo väčšine, častí obce demoláciu domov. Na ostatných cestných úsekoch by muselo dôjsť k rozšíreniu vozovky na úkor chodcov a cyklistov. Toto riešenie by nespĺňalo ani požiadavku na odľahčenie obce od tranzitnej dopravy. Znamená to, že životné podmienky obyvateľov by sa nezlepšili. Bolo by žiaduce pri novom preusporiadaní pozemkov v rámci celej obce počítať aj s cyklotrasami, aby bolo možné využívať ekologický dopravný prostriedok bycikel. Naj-

vhodnejšie trasy by boli ponad súvislú výstavbu v smere do školy a pozdĺž pravej strany rieky Polhoranky (v smere na Or. Polhoru).

V Rabči je väčšina obslužných miestnych komunikácií úzka cca 4 m, zle odvodnená. Takmer všetky sú vyasfaltované. Voda ich poškodzuje. O správu komunikácií sa stará obecná príspevková organizácia RABČAN, obecné služby. Miestne komunikácia je potrebné právne vysporiadať. Nevýhodou je, že celou hlavnou časťou Rabče vedie hlavná cesta I. triedy od colného priechodu v Oravskej Polhore smerom na Námestovo.

Telekomunikácie

Cez celú Rabču vedie optický kábel. Bokom na úpätí kopca Michal'ákovka nad stredom obce je postavený televízny zosilňovač, ktorý umožňuje príjem televízie aj prevádzku mobilných sietí. Ďalší vykryvač je nad Šelcykom na Grúni pred obcou Sihelné a najmenší v časti Za vodou na Žabinci.

Telefónna ústredňa TELEKOM, a. s. je digitálna. V strede obce v dome služieb poskytuje služby pošta. V Rabči je možné zriadiť rýchle ADSL internetové pripojenie alebo aj mikrovlnné pripojenie. Nevýhodou je, že v obci je veľa vzdušných vedení čo spôsobuje pri búrkach poškodenie modemov a počítačov.

Je potrebné dosiahnuť, aby v obci neboli vzdušné vedenia a hľadať spôsob na rozvod optického internetu po obci. **Optickým internetom by sa veľmi zvýšili možnosti práce na diaľku ako aj správa celej dediny.**

Občania majú možnosť využiť rýchly internet aj cestou obecnej knižnice. Základná škola je zapojená do INFOVEK a má zriadenú počítačovú učebňu s rýchlym internetom.

Pošta

Udržať ako doposiaľ v centre obce dobre fungujúcu poštu.

A.1.3 Organizačné zdroje

Podnikanie

Súkromné podnikanie je dôležitou súčasťou obce. **Obec nevyhnutne potrebuje zvýšiť počet stálych a perspektívnych výrobných prevádzkarní na území Rabče. Najviac však potrebuje pripraviť územie pre malé priemyselné parky v strede a hornej časti obce Rabče do ktorých nevyhnutne potrebuje perspektívnych veľkých investorov so smerovaním do jemného strojárenského, elektrotechnického, alebo odevného priemyslu.**

Počet a štruktúra podnikov podľa veľkosti a druhu vlastníctva a zamestnanosť podľa odvetví

Mimo obec v stavebníctve pracuje cca 400 mužov. Celkom v Rabči je zamestnaných 454 osôb, z toho v službách pracuje cca 287 osôb a vo výrobe cca 167 osôb.

Väčšina príjmov rodín je zo živnostníctva v stavebníctve (z 585 živnosti je 397 platných živnosti z nich: stavebníctvo tvorí 87% podiel, obchody 5,3%, práca v lese 4,4%, výroba 4,4%, v administratíve 3,2%.

Rozdelenie ekonomicky aktívnych pôsobiaci v obci Rabča:

- služby celkom 319 z toho: ZŠ s MŠ 85 (z toho 62 pedagogických zamestnancov a 23 nepedagogických), obvodné zdravotné stredisko: 8 lekárov, 9 zdravotných sestier; lekáreň 4, Dom Charitas 4, fara 2, obecný úrad s miestnym kultúrnym strediskom a obecnou knižnicou 12, RABČAN, obecné služby 6, RABČAN, s.r.o. 10, autoservis, pneuservis, diagnostika 14; autoškola 3; bary, reštaurácie, pizzerie 11; kaderníctva 8; kozmetika 2; krajčírstva 4; kvetinárstva 3; čistiareň 2; Slovenská pošta 4; požičovne 4; predajne: COOP Jednota 26, VITAMÍN, s.r.o. Ivan Slovák 18, Supermarket Margot Ernest Galčík 4, Potraviny u Bociana 3; mäsná: Janowiak Andrzej – 1, Mária Zboroňová 1; rozličný tovar: Milan Čučka 2, Anna Jagnešáková 1, Margita Kolčáková 1, Miroslav Miklušák 1, Milan Metes 3, Jana Odumorková 1, Milan Turac 1, Ján Maťuga – domáce potreby – rozličný tovar 2; Miloš Portala – domáce potreby 1, predajňa textilu – PARIS: František Banaš 2, Marta Gužíková 1, Stanislav Kozák 1, Johana Kozáková 1, Milan Metes 1, MAJ-TEX Mária Metesová 2, KAJOTEX – prac. oblečenie 1, Jana Rusnáková lacný textil 1, Veronika Slovíková Brenkusová – VESNA 2, Alena Turacová 1; rýchloobčerstvenie Dušan Ratica a školský bufet 2; secondhand: Terézia Bajzová 1, Jaroslav Brišák 1, Gabriela Kocúrová 1, Dárius Kozák 1, Igor Pajta 1, Peter Piták 1, Anna Ratulovská 1, Ľudmila Šimulčíková 1, Štefan Rusnák 1; poisťovňa Allianz 2, Róbert Bakala – PRISA BABY 1, SK ELSPOL, s.r.o. – svietidla, elektro 1, Milan Turac – predaj bicyklov 1, autopredajňa: Milan Slovák 2; predaj cukrovín a nápojov 3, stavebniny: MÁJKA – Ľubo Ganobják 3, Jana Kobylíková JAKOB, s.r.o. 2, Michal Boldovják 1, predaj ND traktory a poľn. Dávid Boldovják 1, UNIPAL KNM, s.r.o. 3, Peter Števaňák – veľkosklad na stav. tovar 2, Peter Vorčák – razenie imitácii kameniva a dreva 1, vedenie účtovníctva celkom 7: Mária Jagnešáková 1, Oľga Jagelková 1, Daniela Bugel'ová 1, Tomáš Bugel' 1, Mgr. Miroslav Jagnešák 1, Iveta Miklušáková, Anna Barutová; Grafické štúdio – Justína Brišová, administratívne služby: Simona Kvasniaková 1, Martin Rešutík 1, VINOTÉKA Karol Šutý 1, zlatníctvo Marta Adamčíková 1, Strieborníctvo SMARAGD Martina Dominová 1; letný predaj zmrzliny 1, LESBORA, s.r.o. – cca 50 sezónnych (8 mes.) pracovníkov, PINUS SLOVAKIA s.r.o. – 30 – 50 sezónnych (8 mes.) pracovníkov;
- výroba: MiniTec Slovakia, s.r.o. – montáž výrobných liniek s ELVIN, s.r.o. a CHS, s.r.o. – elektrotechnický priemysel – výroba vinutých dielov: 50 – 60, Electronics Coils

– výroba transformátorov 2; KUBÍK INTERIÉR 5, RABSTAV – výroba plastových dverí a okien – 5, ADITEC Slovakia, s.r.o. výroba matracov – 5, pekáreň RUSÍNA 10, COMERCIAL, s.r.o. – výroba cestovín 3, PD Magura Rabča 16, súkromne hospodáriacich roľníkov (SHR) 35; píla 2, piliarska výroba Jozef Boldovják 1; stolárstvo: Ľudovít Adamčík 1, Jozef Skutka 1, Vladimír Oginčuk 1, Štefan Bandík 1, Antonín Boldovják 1, Vladimír Iskierka 1; Miškovič – drevovýroba 2; kovovýroba: Kovalíček 2, František Domiňák 1; Jozef Bugel' REN, s.r.o. – vysušovanie murivá 3; Jozef Žitniak ml. autodoprava 1; Ing. Ľuboslav Tarčák – medzinár. preprava tovaru 1, Miroslav Kolčák – dopravné a obchodné služby 1; ubytovanie: penzión AMITO 2, penzión a výroba syrových korbáčikov TOMAR 3, Ing. Martin Kalfas – ubytovacie služby 1, FP INTERIÉR, s.r.o. s e-shopom 2.

VÝROBA – FY: Drevospracujúci priemysel: KUBIK INTERIÉR 10, EUROLIGNA 5, stolári 5; zamestnancov a živnostníkov; **elektrotechnický priemysel:** ELVIN 20, **potravínarský priemysel:** pekáreň Rusina 14; ORCE výroba cestovín 5; TOMAR výroba syrových výrobkov 5; RABČAN, s.r.o. 5; **poľnohospodársky priemysel:** PD Magura Rabča 20; **stavebníctvo:** STASMONT 2, REN 7, DOPSTAV 5.

SLUŽBY – firmy:

Cestovný ruch: penzión AMITO 2, penzión TOMAR, penzión ČAJKA, turistická ubytovňa 1, ubytovanie v súkromí (3x); **obchodná sieť:** COOP JEDNOTA 22;

SLUŽBY – fyzické osoby:

Obec živia prevažne príjmy zo stavebnej činnosti mimo obec.

V obchodnej sieti obce je zamestnaných cca ...: COOP JEDNOTA 22, ostatné obchody cca 40. V cestnej doprave je zamestnaných mimo obec cca 135 osôb z toho cca 35 priamo v obci. V cestovnom ruchu je zamestnaných cca 10 osôb. V počítačových službách pracuje mimo obec cca 5 osôb. V obci sa živí kaderníctvom... cca 5 osôb. Účtovníctvo zamestnáva cca 5 osôb. Cirkev zamestnáva 3 osoby. Komunálne služby 10. V obvodnom zdravotnom stredisku pracuje: 17 lekárov so 17 zdravotnými sestrami, 1 zubný laborant; v lekárni VIOLA pracujú 4. Základná škola s materskou školou zamestnáva 54 učiteľov a 20 obslužných zamestnancov (upratovačky, školníci, kuchárky... Obec zamestnáva v rámci obecného úradu 12: z toho v kultúre pracujú 3 osoby a s nezamestnanými 2. V autoservisoch je v obci zamestnaných cca 10 osôb. V lesníctve pracuje mimo obce cca 15 osôb.

Zistené údaje vychádzajú zo živnostenského registra, ktorý podlieha neustálym značným zmenám a z toho, že osoba má živnosť ešte nevyplýva, že sa ňou aj živí. V obci je veľa živností popri hlavnom zamestnaní a veľa živnostníkov nezarobí ani na min. mzdu, preto ich ruší.

Z cca 875 evidovaných živností je zrušených cca 250 živností. Stálych prevádzkarní je 63. V Rabči má vybavenú živnosť cca 625 osôb.

Počet výskytov slov v živnostenskom registri obyvateľov a sídla v Rabči:

výroba 570: stavebníctvo: demolácie 448, maliarske práce 415, lešenár 334, zemné práce 291, montáž sadrokartónov 271, búracie práce 216, murár 104, obkladač 62, tesár 26, klampiar 10; **drevospracujúci priemysel:** stolár 32, výroba nábytku 27, nábytok 26; **textilný priemysel:** výroba odevov 20, suvenírov 3, **potravínárstvo:** výroba jedál 6; **obuvnícky priemysel:** výroba obuvi 9; **poľnohospodárstvo:** poľnohospodárske práce 38;

služby 253: obchodné služby 1265; sprostredkovateľská činnosť 120; **doprava:** cestná doprava 135 – z toho osobná doprava 49; usporadúvanie kultúrnych podujatí 49; účtovníctvo 50, sekretárske služby 38; krajčírstvo 27, kaderníctvo 7; **projekčné služby:** inžinierska činnosť v stavebníctve 25, projektovanie 13; projekčná činnosť – zhotovovanie jednoduchých stavebných dokumentácii 13, **cestovný ruch:** ubytovanie v súkromí 18, reštauračné služby 5, bar 13; **počítače:** software 7, internetové služby 13, programovanie 11, tvorba 4, návrh 6, siete 5.

Hospodárstvo

Najväčšou výrobnou firmou je ELVIN, s.r.o. a MiniTec Slovakia, s.r.o. spolu s CHS s.r.o. – vyrábajú zákazkové montážne linky a elektronické vinuté diely: cievky, transformátory. Má kvalitné zateplené čisté výrobné priestory vykurované zemným tepelným čerpadlom..

V obci sú dve drevospracujúce súkromné firmy: Ďalšou firmou je JALUMA – INTERIÉR – Ján Kubík, ktorý vyrába zákazkový nábytok do interiérov. Firma LIGNOTIP vyrábajúca nábytok zo smrekového dreva zanikla. Okrem týchto firiem je viacero živnostníkov v oblasti drevospracovania. Firma RABSTAV vyrába plastové okná, firma TOMAR syrové korbáčiky, firma ORCE cestoviny. V obci majú sídlo viaceré stavebné firmy: DOPSTAV, ESO, STAVPOČ.

Poľnohospodárstvo

V obci prevláda poľnohospodárska pôda, najmä lúky a orná pôda. Pôda je rozdrobená na malé políčka, ktoré väčšina rodín donedávna obrábala. Najviac sa pestujú zemiaky. Prevažuje chov sliepok, ošípaných, hovädzieho dobytku. Pôdu obrábajú najmä malotraktormi. V posledných rokoch malé gazdovky upadli. Ak by sa v obci previedlo nové pozemkové usporiadanie spôsobilo by to opätovný rozvoj malých gazdovstiev, aj poľnohospodárskeho družstva.

Postupne sa niektorí obyvatelia vracajú ku gazdovke aj s podporou dotácii z EÚ. Návrat je ťažko možný, pretože pôvodné pozemky rozoralo družstvo, pozemkové úpravy – komasácia v obci nebola a tak boli aj sú iní užívatelia a iní spoluvlastníci. Pôda je nesmierne rozdrobená a bez pozemkových úprav sa nepodarí obnoviť harmonický vzťah tunajšieho obyvateľa k pôde, nepodarí obnoviť peknú pôvodnú krajinu. Ak niekto tvrdí, že sa to dá dosiahnuť bez pozemkových úprav tak buď klame alebo sa vo veci nevyzná. Práve pozemkové úpravy sú kľúčom k tomu, aby sa v dedine dobre žilo. Sú rozhodujúci faktor jej ďalšieho rozvoja. Pomocou pozemkových úprav sa scelia pozemky s prístupovými cestami k nim, vyčlenia sa obytné, výrobné, rekreačné zóny, odstráni sa rozdrobenosť a rozpor medzi užívateľom a spoluvlastníkmi, dôjde k obnoveniu dnešnej zanedbanej, zničenej krajiny. Rozhodujúcou mierou tiež prispejú k protipovodňovým úpravám po celej obci.

Dedina je husto zastavaná a tak poľnohospodári narážajú na problém, že už nikto nechce maštalé v obytných častiach. Preto je potrebné v doplnku územného plánu s tým počítať, že nové gazdovky budú po obci vznikať nie v doteraz husto zastavaných častiach pri domoch ale v poliach mimo obytnú časť. Aj to je dôvod pre vykonanie pozemkových úprav.

V obci je poľnohospodárske družstvo MAGURA Rabča, ktoré využíva voľnú zem na chov hovädzieho dobytku pre mlieko a mäso. Na poľnohospodárskom družstve za socializmu bolo zamestnaných niekoľko sto obyvateľov Rabče prevažne bez odbornej kvalifikácie, dnes zamestnáva len cca 16 zamestnancov na 800 ha s 102 dojnami.

Lesníctvo

Súkromné lesy tvoria 754 ha a urbárske 96 ha. V nedávnej minulosti veľa chlapov pracovalo v lese. Dnes to už tak nie je. Väčšina robí v stavebníctve. V okolitých štátnych babiohorských lesoch sezónne (8 mesiacov) v súkromných firmách pôsobiach v Rabči pracuje 70 – 100 ľudí, prevažne žien.

V Rabči je predpoklad, ak sa nájdu investori a podarí odkúpiť potrebné pozemky, aby tu bola zvieracia farma a lesná škôlka, v ktorých by sa mohlo zamestnať viacero občanov bez kvalifikácie.

Inštitúcie

Školy

V Rabči je jedná Základná škola zlúčená s materskou školou ako zriadená obcou právnická osoba. Základná škola pozostáva z dvoch pavilónov a v školskom roku 2014/15 ju navštevovalo 780 žiakov zadelených do 38 tried.

Tab. č. 9 Výsledky externých meraní 2013/2014

Názov	Počet žiakov	Úspešnosť v %
Monitor SJL – 9. ročník	83	55,59
Komparo MAT – 9. ročník	83	45,84
Komparo MAT – 4. ročník	56	58,60
Komparo SJL – 4. ročník	56	60,00
Komparo PDA – 4. ročník	56	70,00
Komparo VLA – 4. ročník	56	51,70
Komparo MAT – 6. ročník	67	62,80
Komparo SJL – 6. ročník	67	45,70
Komparo Prírodovedný blok – 6. ročník	67	50,70
Komparo Spoločenskovedný blok – 6. ročník	67	47,80

Zdroj: ZŠ a MŠ Rabča: „Správa o výchovno-vzdelávacej činnosti, jej výsledkoch a podmienkach za školský rok 2013/2014“ zo dňa 26. 8. 2014

Výsledky monitoringu sú priemerné až podpriemerné. Asi je to tým, že žiakov čaká vidina práce v stavebníctve – prevažne ručnej a tam im vysokoškolský titul nepomáha a u dievčat je tiež zložitá po rozpade pracovných príležitosti v krajčírstve, kde sa ísť vyučiť, aby si mohla nájsť prácu – väčšina končí ako matky na materskej. Aj preto sa 73,8% hlási len stredné odborné školy.

Tab. č. 10 Úspešnosť žiakov na prijímacích skúškach na stredné školy 2013/2014

Stredná škola	Prihlásení	Prijatí	% úspešnosti
Gymnázium 8-ročné	1	1	100
Gymnázium 4-ročné	8	8	100
SOŠ	62	62	100
Umelecké školy	4	4	100
Zdravotnícke školy	4	4	100
Pedagogické školy	5	5	100
SPOLU	84	84	

Zdroj: ZŠ a MŠ Rabča: „Správa o výchovno-vzdelávacej činnosti, jej výsledkoch a podmienkach za školský rok 2013/2014“ zo dňa 26. 8. 2014

Žiaci dlhodobo dosahujú výborné výsledky v športovej oblasti k čomu dopomohla od konca roku 2006 aj nová športová hala a nádherný atletický športový areál s tartanovou dráhou a so sektormi na skok do výšky, diaľky, vrh guľou a hod kriketovou loptičkou. V areáli základnej školy v Gaceli sú aj hádzanárske, basketbalové a dve

volejbalové ihriska s umelou trávou. Športová hala slúži aj na športové aktivity celého regiónu.

Vzhľadom do budúcnosti na neustále zvyšujúce požiadavky v rámci EÚ na dosiahnutie u väčšiny žiakov úplného stredoškolského vzdelania s maturitou už dnes aj vzhľadom na zložitosť výberu školy s pohľadom budúceho zamestnania čoraz viac žiakov sa bude hlásiť na gymnázia. Pokiaľ by sa vedel postaviť nový pavilón pri základnej škole, nedá sa vylúčiť rozšírenie školy o gymnázium pre tento mikroregión. Základná škola už dnes potrebuje rozšírenie o niekoľko tried.

Vývoj počtu žiakov základnej školy do budúcnosti ukazuje demografický vývoj, ktorý nie je moc priaznivý. Ak bude počet obyvateľov Rabče pribúdať prírastkom, tak žiakov bude pribúdať.

Tab. č. 11 Demografický vývoj – prváci

Školský rok	Počet prvákov
2013/14	67
2014/15	87
2015/16	76
2016/17	89
2017/18	91
2018/19	81
2020/21	91
2021/22	73

Zdroj: OcÚ v Rabči

Obecný úrad

Je potrebné zlúčiť obecný úrad s kultúrnym oddelením, príspevkovou organizáciou obce RABČAN, obecné služby a podnikateľskou organizáciou RABČAN, s.r.o. na jedno spoločné poschodie, zabezpečiť bezbariérovosť s výťahom, čím sa zlepši dostupnosť služieb pre občanov.

Zdravotnícke zariadenia

V Rabči sa nachádza obvodné zdravotné stredisko s lekárňou. Na prízemí sú všeobecní a detskí lekári, na poschodí zubári, zubné laboratórium, gynekológ pre Rabču, Rabčice, Sihelné a Oravskú Polhoru. Obec nadstavila za hasičskou stanicou nový priestor nad lekárňou, ktorý bol projektovaný pre rýchlu zdravotnú službu ako lepšie situovaného miesta v súčasnosti je prenajatý rôznym podnikateľským subjektom.

Sociálne služby

Postupná transformácia sociálnej sféry v SR stále zreteľnejšie ukazuje potrebu sociálnej práce ako profesionálne vykonávanej praktickej činnosti v spoločnosti. Zatiaľ sociálna práca vykonávaná kvalifikovanými sociálnymi pracovníkmi je skôr zriedkavosťou ako samozrejmosťou. Jedným z negatívov sociálnej starostlivosti v komunite je nedostatok propagácie a informácií poskytovaných obyvateľom o ich obsahu.

Pozornosť z hľadiska demografického vývoja si vyžadujú seniori ale aj ostatné skupiny obyvateľstva, ktoré je potrebné integrovať do obce. Napriek nepriaznivému demografickému vývoju, starnutiu obyvateľstva a potrebe starostlivosti o seniorov, najmä z ekonomických dôvodov obyvateľia nemajú záujem o terénnu sociálnu službu, pretože je táto služba spoplatnená, a títo jedinci nechcú platiť úhradu, ale radšej budú žiť v neuspokojivých podmienkach. Prípadná sociálna pomoc sa realizuje v rámci užšej rodiny.

V Rabči nie je dom dôchodcov ani iné sociálne zariadenie. Cez obecný úrad sa realizuje opatrovateľská služba sociálne odkázaným občanom. V súčasnosti 2 opatrovateľky sa starajú o 6 občanov potrebných opateru.

Rabči bola a stále aj trvá, aby v tejto oblasti bol dom dôchodcov. Dom dôchodcov prestavbou fary cez charitu nevyšiel pretože štát odmietol financovať nové domy dôchodcov a tak charita od toho upustila a zriadila tam útulok pre núdzové dočasné bývanie.

V obci spišská charita v Dome Charitas Sv. Hildegardy z Bingen (od 29. 6. 2008) prostredníctvom troch zamestnankýň poskytuje núdzové bývanie na určitý čas, sociálne poradenstvo a pomoc pri uplatňovaní práv a právom chránených záujmov. Služi pre klientky ako istý odrazový mostík, to znamená, že ak klientky naozaj chcú, majú šancu sa u tu zotaviť, nábrať nové sily, získať sebavedomie, naučiť sa životne dôležitým zručnostiam, zodpovednosti, našetriť si finančné prostriedky a nájsť si aspoň skromné vlastné bývanie. HOSPIC-ové zariadenie, ktorej bezplatne darovala budovu starej fary a cirkev aj okolitý potrebný pozemok.

Aj keď sa nepodarilo postaviť v Rabči Dom dôchodcov, určite by bolo potrebné sa pokúsiť zriadiť pri kostole denný stacionár, ktorý by slúžil nielen pre Rabču ale aj Sihelné, Or. Polhoru a Rabčice.

Obec má zriadené stredisko osobnej hygieny, ktoré zriadila v suteréne bývalej kotolne domu služieb a ktoré spravuje príspevková organizácia obce Rabča RABČAN, obecné služby.

Cez školskú jedáleň obec uhrádza v súčasnosti 3 – 4 obedy osamelým dôchodcom, ktorí o to požiadali.

V Rabči si dôchodcovia založili záujmové združenie a stretávajú sa v klube dôchodcov. Novovzniknutý klub dôchodcov sa schádza v priestore hasičskej zbrojnice a plne postačuje.

Veková štruktúra tvorí v predproduktívnom veku (6 – 14 rokov) 1117 detí a mládeže čo tvorí 24% (v 2004 bolo 37%) obyvateľov obce, v produktívnom veku (15 – 62) 3180 obyvateľov obce čo je 69% (bolo 53%), v poproduktívnom veku (>62) je 324 obyvateľov obce čo je 7% (bolo 10%).

V roku 2015 bolo v Rabči 201 ZŤP (4,3% obyvateľstva obce) z toho bolo 25 detí a poberateľov kompenzačnej dávky na pomôcky 160. Celodennú starostlivosť o blízku osobu poberalo 85 osôb.

Tab. č. 11 Zloženie obyvateľstva v poproduktívnom veku

POPRODUKTÍVNY vek: obyvateľstvo: 324 (7%) **v tom: muži:** spolu 129, **z toho:** 4 slobodní, 94 ženatí, 2 rozvedení, 29 ovdovení; **ženy:** spolu 195, **z toho:** 9 slobodných, 78 vydatých, 1 rozvedených, 107 ovdovených.

PODIEL OBYVATELSTVA:

0–5: muži 10,7%, ženy 9,6%, spolu 10,1%;

6–14: muži 13,7%, ženy 14,4%, spolu 14%;

Poproduktívny vek: muži 5,5%, ženy 8,5%, spolu 7%;

SODB 2011

Starí obyvatelia zostávajú zväčša osamele žiť v svojich vlastných rodinných domoch. Až 134 obyvateľov žije samých (3%) v rodinnom dome a 96 v dvojici.

Obec Rabča je ešte relatívne mladá, čo sa týka obyvateľov, ale postupnými demografickými zmenami sa počet jednotlivých skupín obyvateľstva (jednotlivých komunít v skupine obyvateľstva, zvlášť komunita dlhodobo nezamestnaných, osoby ktoré

žijú pod hranicou životného minima, komunita osamelých matiek, komunita anonymných alkoholikov, komunita týraných žien a rôzne iné komunity) zvyšuje sa potreba budúcich sociálnych služieb.

V obci sú skupiny dlhodobo nezamestnaných obyvateľov, čiastočne invalidných občanov, ktorí nie sú schopní pracovať, majú úplne odbúrané pracovné návyky, nedokážu si hospodáriť so svojim príjmom, všetok príjem sú ochotní dať na alkohol a iné drogy ale nie na stravu, prípadne do výherných hracích automat a už aj do drog, čím sa vyčleňujú na okraj spoločnosti a odbúravajú sa u nich základne hygienické návyky. Je veľmi ťažká spolupráca s takýmito občanmi, aj keď obec vynakladá všetky dostupné možnosti, či už osobitného príjemcu, zabezpečenie stravy, podporuje ho v udržiavaní hygieny, či už zo strany ostatných obyvateľov, alebo aj samotných občanov ktorým sa takáto služba poskytuje sa im nedostáva pochopenia a uznania.

Rabča je obec, kde sociálna oblasť svojich občanov nie je ľahostajná. Sociálne služby od obce sa poskytujú či už formou konkrétnej sociálnej služby, sociálnou výpomocou a sociálnym poradenstvom.

Podľa výskytu zdravotného postihnutia v obci v roku 2004 bol pomerne vysoký výskyt mentálneho a duševného ochorenia. Veľa mladých ľudí prichádza na stavbách k úrazom a často skončia na invalidnom dôchodku. Podiel takýchto ľudí v obci narastá. Títo občania, sčasti aj mládež sa nezapájajú do spoločenského života, väčšinou sú to invalidní dôchodcovia, ktorí nikde nepracujú, a nemajú žiadne aktivity, do ktorých by sa mohli zapojiť. Pracovať a rozširovať práce s touto skupinou aj formou dobrovoľníckych podporných skupín by bola taktiež prínosom pre týchto obyvateľov, ale aj samotnú obec.

Z Rabče je v roku 2015 v Dome dôchodcov: Novot' 4, Zákamenné 1, Námestovo 5. Starí ľudia by radšej uprednostnili umiestnenie v blízkosti svojho okolia, najlepšie v mieste svojho bydliska.

Aktuálnym výskytom zdravotného postihnutia, podľa vydaných posudkov ÚPSVaR v Námestove prevažovali v porovnaní s orientačným výskytom zdravotného postihnutia prevažujú ochorenia pohybového aparátu, sluchové ochorenia a duševné ochorenia, čo súvisí s nezamestnanosťou, stresom, nevládnutím situácie, taktiež odchod manželov za prácou, pričom všetka zodpovednosť zostáva na ženách.

Naopak najnižší výskyt ochorení u občanov je v porovnaní z orientačným výskytom ochorenia kožné, diabetici, chronický choré deti, čo nás presvedča o zdravom vzduchu, bez chemikálii, dostatočnej stravy.

Dom dôchodcov – dom sociálnych služieb – stacionár

Čo v obci chýba a postupom času sa javí a bude javiť nevyhnutnosťou je zariadenie sociálnej služby pre svojich občanov a občanov mikroregiónu. Malo by to byť kombinované zariadenie formou Domova sociálnych služieb a Domova dôchodcov, spolu s hospicovou jednotkou, ktoré by uspokojovalo skutočný záujem občanov o umiestnenie. Súčasťou tohto zariadenia môže byť aj klub dôchodcov, kde by mali možnosť dôchodcovia rozvíjať svoje aktivity, stretávať sa, byť nápomocným mladým ľuďom, poprípade sa stretať aj s najmenšími občanmi, ktoré navštevujú materské školy, základné školy a vzájomným prepojeným získavať stotožňovať sa s procesom bytia, ktorého súčasťou je staroba a ktorej sa nikto nevyhne. Sú rodiny, kde majú starých rodičov aj prastarých, ale sú aj jedno generačné rodiny, kde sa deti nestretávajú s problémom starnutia. Zároveň pri tejto službe by mohla byť zriadená jedáleň poprípade výava-rovňa pre prestárlych, možno osamelých občanov. Alebo možno aj pre skupinu občanov, ktorých počet sa pomaly zvyšuje a obec bude musieť zvoliť aj vecnú formu dávky vo forme jedného teplého jedla denne, poprípade nevyhnutného ošatenia a prístrešia.

Vzhľadom k tomu, že Rabča je stredisková obec, je v strede troch ďalších okolitých obcí s 13 obyvateľmi považujem za výrazný nedostatok chýbajúci HOSPIC. Napriek starostlivosti všetkých možných druhov o staršiu populáciu, táto forma opatery chýba. Hospicová starostlivosť by dokázala vyriešiť tak problém umiestnenia náhle zoslabnutých či nevyliciteľne chorých, ako aj problém dôstojného dožitia ľudí, o ktorých sa ich najbližší príbuzní z rôznych dôvodov na istý čas postarať nemôžu, alebo sú osamele žijúci. Súčasťou hospicu by mala byť aj terénna služba, ktorá by zabezpečovala starostlivosť o občana v prirodzenom rodinnom prostredí.

Sociálne odkázané rodiny

Pozornosť treba venovať rodinám s deťmi, ktoré sú z rôznych dôvodov ohrozené. Žiaduca by bola častejšia poradenská činnosť pre rodičov, učiteľov (najmä ako pracovať s deťmi s asociálnymi sklonmi) zo strany výchovných zariadení najmä pri výchovných problémoch. Rodičia ako prví vychovávatelia zlyhávajú a pritom výchova je najdôležitejšou úlohou rodiny.

Zariadenie sociálnej služby

V obci pribúdajú skupiny obyvateľov hlavne dlhodobo nezamestnaných, čiastočne invalidných občanov, ktorí nie sú schopní pracovať, majú úplne odbúrané pracovné návyky, nedokážu si hospodáriť so svojim príjmom, všetok príjem sú ochotní dať na alkohol a iné drogy ale nie na stravu, sami sa vyčleňujú na okraj spoločnosti, odbúravajú sa u nich základne hygienické návyky. Je to ťažká spolupráca s takýmito občanmi, aj keď obec vynakladá všetky dostupné možnosti, či už osobitného príjemcu, zabezpečenie stravy, podporuje ho v udržiavaní hygieny, či už zo strany ostatných obyvateľov, alebo aj samotných občanov ktorým sa takáto služba poskytuje sa im nedostáva pochopenia a uznania.

Materské centrum

Jednou z foriem, ktoré postupne vznikajú v mestách sa postupne javí ako potreba na obciach je to tzv. Materské centrum. Matky ostávajú doma zabezpečujú starostlivosť o rodinu a deti, zväčša sú samé nakoľko manželia odchádzajú za prácou turnusovo alebo aj dlhšie. Toto materské centrum by sprostredkovalo stretanie sa matiek s deťmi. Pre deti by bol vytvorený kútik na hračky, maľovanie, pieskovisko besiedka kde by sa deti mohli hrať, spoznávať, realizovať a naopak matky by si navzájom vymieňali skúsenosti, rady poprípade by si organizovali burzy šatstva, detských potrieb.

Potreba sociálnej práce

Podľa výskytu zdravotného postihnutia v obci Rabča v uplynulom období bol pomerne vysoký výskyt mentálneho a duševného ochorenia. Títo občania, sčasti aj mládež sa nezapája do spoločenského života, väčšinou sú to invalidní dôchodcovia, ktorí nikde nepracujú, a nemajú žiadne aktivity, do ktorých by sa mohli zapojiť. Pracovať a rozširovať práce s touto skupinou aj formou dobrovoľníckych podporných skupín by bola taktiež prínosom pre týchto obyvateľov, ale aj samotnú obec.

Medzi výhody sociálnej práce v komunite považujem súdržnosť medzi susedmi ale i obyvateľmi navzájom, využívanie ľudských zdrojov, okamžité riešenie, účinnejšia, komplexná starostlivosť o občana. Sociálna práca v komunite si vyžaduje skoordinať spoluprácu so štátnou správou, a inými organizáciami, s cieľom pomôcť občanovi.

Obec Rabča je relatívne mladá, čo sa týka obyvateľov, ale postupnými demografickými zmenami sa počet jednotlivých skupín obyvateľstva (jednotlivých komunit v skupine obyvateľstva, zvlášť komunita dlhodobo nezamestnaných, osoby ktoré žijú

pod hranicou životného minima, komunita osamelých matiek, komunita anonymných alkoholikov, komunita týraných žien a rôzne iné komunity) zvyšuje potreba budúcich služieb, ktoré chceme zamerať na:

- pomoc pri zabezpečovaní základných potrieb,
- pomoc súvisiaca so závislosťou občana spôsobenou ťažkým zdravotným postihnutým,
- pomoc v súvislosti s problematikou bývania a potrebnej starostlivosti,,
- pomoc pri zabezpečovaní sociálnej komunikácie,
- inštitucionálne zabezpečenie využitia voľného času detí.

Je potrebné všímať si tieto potreby postupne ich realizovať a taktiež sa zamerať na dobudovanie sociálnej siete vo forme zariadení a transformovanie sociálnych služieb v danej obci. Na záver chcem podotknúť, že sme si zvykli všetko posudzovať peniazmi, ale sú veci, ktoré sa zaplatiť nedajú.

Aktuálnym výskytom zdravotného postihnutia, podľa vydaných posudkov s Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny (ÚPSVaR) v Námestove prevažuje v porovnaní s orientačným výskytom zdravotného postihnutia prevažujú ochorenia pohybového aparátu, sluchové ochorenia a duševné ochorenia, čo súvisí s nezamestnanosťou, stresom, nezvládnutím situácie, taktiež odchod manželov za prácou, pričom všetka zodpovednosť zostáva na ženách.

Naopak najnižší výskyt ochorení u občanov je v porovnaní z orientačným výskytom ochorenia kožné, diabetici, chronický choré deti, čo nás presvedča o zdravom vzduchu, bez chemikálii, dostatočná strava, bez rôznych chemikálií.

Oblasť potreby sociálnych služieb pre deti a rodinu je nepostačujúca v obci ani blízkom okolí. Je vybudovaná slabá sieť sociálnych zariadení, funguje len sociálno-právna ochrana detí, ktorá pracuje už s ohrozenými, týranými deťmi, ale oblasť vyhládavania, prevencie a osvetu chýba.

Iné organizácie

Rímskokatolícka farnosť, pozemkové spoločenstvo Urbár Rabča, pozemkové spoločenstvo, záujmové združenia: TJ ORAVAN Rabča, Červený kríž, Jednota dôchodcov Slovenska; nezisková organizácia Charita.

Finančné a bankové inštitúcie

V obci je zriadený na prízemí obecného úradu len bankomat Slovenskej sporiteľne, a.s..

Kultúra

Dom kultúry

Centrum kultúrnych akcií je v Dome kultúry v Rabči. Kultúrnu činnosť zabezpečuje miestne kultúrne stredisko (MKS) s vedúcim. Kultúrny dom obec rozšírila a dnes má nádhernú tanečnú sálu aj s dostatočným počtom miest na sedenie pre cca 350 osôb, ak počítame len na sedenie. Kapacita na svadbu je cca 250 osôb. V celom kultúrnom dome je potrebné vymeniť tepelné rozvody aj s vyhrievacími telesami. V priestoroch obecného úradu je potrebné urobiť novú elektroinštaláciu a štrukturovanú počítačovú sieť s dostatočnou priepustnosťou. Dom kultúry nie je celý zateplený. Je potrebné dokončiť bezbariérovosť priestorov celého obecného úradu. Kinosálu je potrebné vybaviť dostatočným osvetlením aj ozvučením a najmä urobiť pružnú podlahu pódia, ktorá nezodpovedá ani základným požiadavkám, toalety.

Širokohlé kino

Rabča ako stredisková dedina s veľkou základnou školou mala v prevádzke moderné širokohlé kino s 323 miestami na sedenie. Pre malý záujem a stratovosť obec kino zrušila. Kinosála sa v súčasnosti sporadicky využíva na rôzne kultúrne vystúpenia ako divadelná sála.

Kinosála v Rabči ako strediskovej dediny s cca 13 obyvateľmi má potenciál znovu sa stať centrom diania nielen ako moderné digitálne kino, ktoré bude potrebné vybaviť technikou na trojrozmerné HD video-(3D-) – predstavat' na kino s možnosťou zakúpenia občerstvenia ale najmä ako moderná sála s multimediálnym vybavením, ktorú by bolo možné využiť aj pre potreby blízkej veľkej základnej školy, ďalej na rôzne vzdelávacie kurzy, podujatia.

Je potrebné zvážiť využitie veľkého balkónu, kde je veľký vyhrievaný a prevažne po celý rok nevyužívaný priestor vhodný pre zriadenie napr. veľkej triedy Centrá voľného času (CVC) Rabča s tým, že je potrebné dorobiť samostatný zadný vchod.

V obci má 40-ročnú tradíciu dychový súbor „RABČANKA“, ktorý účinkoval v Poľsku a pri všetkých kultúrno-spoločenských podujatiach obce.

Pravým folklórnym súborom čerpajúcim z našich goralských prameňov je detský folklórny súbor Goralecki začlenený v rámci CVC Rabča, ktorý našu obec úspešne reprezentuje na rôznych kultúrnych podujatiach. Obec spolupracuje s poľskou gminou Świnna, nemeckým spoločenstvom obcí Wölfersheim.

Miestne kultúrne osvetové stredisko

Je potrebné rozhodnúť či zostane začlenené v rámci štruktúry obecného úradu ako oddelenie alebo sa opäť zriadi samostatná príspevková organizácia obce MKS Rabča.

Je potrebné nanovo určiť jeho poslanie, náplň a rozsah poskytovaných služieb.

Obecná knižnica

Vynikajúcu úroveň služieb dosahuje obecná knižnica, ktorá v skutočnosti plní funkciu strediskovej obecnej knižnice. Okrem klasických knižničných služieb – výpožičiek, poskytuje medziknižničné výpožičky, internetové služby s prepojením na farebnú tlačiareň, kopírku, skener. Má online prístup k vyhľadávaniu kníh v knižnici ale bude ho potrebné doriešiť, aby bolo spoľahlivé.

V rámci projektu z fondov EÚ poskytovala prístup na bezplatný internet. V knižnici je zriadená predajňa kníh, kancelárskych potrieb, počítačových doplnkov. Je možné farebne skenovať, kopírovať, tlačiť z pdf súboru až do formátu A3+.

Výpožičky sú realizované cez knižničný systém CLAVIUS prostredníctvom čiarového kódu. V knižnici je zriadená predajňa kníh a kancelárskych potrieb. Každoročne sa knižný fond dopĺňa o nové knihy zakúpené s cca 25% zľavou cez vlastnú predajňu vo výške cca 1700 €.

Technické zhodnotenie stavu zdravotníckych, sociálnych, kultúrnych a školských zariadení

Na obvodnom zdravotnom stredisku je potrebné previesť výmenu celej sanity, zatepliť ho. V prípade potreby je možné ľahko zrealizovať nadstavbu zostávajúcich dvoch častí strediska a získať tak pekne presvetlený kancelársky priestor vhodný pre potreby obce, školy či na prenájmy pre zdravotníctvo a podnikateľský sektor.

Bytová výstavba

Pre obec bola vždy rozhodujúca výstavba rodinných domov, ktoré si zabezpečovali samotní občania. S týmto trendom sa počíta aj do roku 2022. Obec bude stavebníkom pomáhať prípravou a zabezpečením potrebnej infraštruktúry. Obec s výstavbou novej bytovky z rozpočtu obce nepočíta a nejaví sa ani potreba. V obci začal byť problém so šírením a užívaním návykových látok – od začiatku problém začal v bytovkách, kde je anonymita, preto na dedine sú najlepším riešením rodinné domy, bytovky sú cudzí prvok.

Nezamestnanosť

Zamestnať sa v obci alebo blízko nej na Orave je ťažké a aj to len za minimálnu mzdu. Dobré zárobky tu nie sú. Je to dané aj štruktúrou tunajších firiem. Domáci nevlastnia Hig Tech technológie, pomocou ktorý by dokázali vyrábať výrobky s vysokou produktivitou a z vysokou pridanou hodnotou, ktoré by išli na export. Zníženiu nezamestnanosti najviac pomohla zahraničná fy PUNCH v Námestove ale ani táto neponúkala dobre zárobky a najnovšie technológie. Domáci odevný priemysel prakticky skončil. A tak väčšina dievčat stratila motiváciu vyučiť sa za krajčírku, teraz skôr za kozmetičku, čašníčku. Najviac mužov tradične pracovalo v strojárskom priemysle v ZŤS Námestovo – aj tu došlo ku poklesu – v súčasnosti tam pracuje už len niekoľko desiatok mužov z Rabče mužov. Najčastejšie sa žena zamestná celodenne ako predavačka v obchode, čašník(čka). Lepšie miesta si držia majitelia prevádzkarní pre najbližších príbuzných, známych. Drevospracujúci priemysel – píla v Or. Polhore tiež skončila. MiniTec Slovakia, s.r.o. – montáž výrobných liniek s ELVIN, s.r.o. a CHS, s.r.o. – elektrotechnický priemysel – výroba vinutých dielov: 50 – 60 je v súčasnosti hlavnou a najperspektívnejšou výrobnou firmou v obci. Ďalšou perspektívnou sa javí firma v Rabči JALUMA INTERIER, ktorá vyrába najnáročnejší zákazkový nábytok a bytové doplnky ale zatiaľ zamestnáva len zopár zamestnancov. Slabou stránkou rozvoja tejto fy je nízka kúpyschopnosť obyvateľstva a preto aj keď je technologicky dobre vybavená funguje v obmedzenom typickom len v rámci živnostenského rozsahu a nie je schopná dobre zaplatiť potrebných odborníkov v stolárstve. Lesníctvom sa živí na stále len cca 10 občanov, z toho niekoľko inžinierov z Rabče má úspešné firmy zaoberajúce sa najmä spracovaním drevnej hmoty. Sezónne 8 mesiacov v babiohorských lesoch pracuje cca 100 lesných pracovníkov.

Väčšina ekonomicky činných mužov sú živnostníci v stavebníctve, ktorých hlavný zdroj príjmu získavajú výstavbou nových rodinných domov a stavieb, úpravou rôznych stavieb. Viaceri prevádzkujú úspešné stavebné firmy.

Voľné pracovné miesta

V Rabči ani blízkom okolí nie sú.

Nezamestnanosť rizikových skupín

Väčšina dlhodobo nezamestnaných osôb patrí do rizikových osôb, ktoré si ťažko nájdu zamestnanie. Pred rokom 1989 by si ľahko našli prácu na poľnohospodárskom družstve alebo v jej pridruženej výrobe.

Dnes nie je práca pre nezamestnaných so základným vzdelaním, ktorí sú schopní v práci zvládnuť len tie najjednoduchšie pracovné úkony. Sú to ľudia, ktorí nie sú schopní pracovať na živnosť. Často stratili akúkoľvek motiváciu a žijú zo dňa na deň. Viacerí sú spoločensky neprispôsobiví. Len cestou aktivačných prác sa ich dá ako-tak „zamestnať“ (aktivačné práce sú pre nich len čiastočným dočasným riešením!).

Druhou veľkou skupinou sú dlhodobo nezamestnané staršie ženy v domácnosti. Gazdovky prestali, deti vyrástli, sú bez vzdelania alebo nie je pre nich nikde pracovné miesto, keďže sa uprednostňujú mladé dievčatá. Tieto ženy majú chuť zmysluplne pracovať, len nemajú kde.

Riešenie je zaaktivizovať potenciál obce na zvýšenie zamestnanosti v poľnohospodárstve a lesníctve ... Najviac by pomohlo ženám, keby fy ELVIN rozbehla naplno elektrotechnickú výrobu.

B. STRATEGICKÁ ČASŤ

B.1 SWOT ANALÝZA

Strengths – silné stránky

Weaknesses – slabé stránky

Opportunities – možnosti

Threats – ohrozenia

Životné prostredie	
<p>Silné stránky</p> <ul style="list-style-type: none"> • poloha obce v strede prírodno-krajinárskeho hodnotného prostredia • prevaha lesov, drevín a lúk • plochy obecnej zelene v centrálnej aj v hornej časti obce • skrášľovanie predzáhradok, dvorov • nezaťaženosť prírodného prostredia alergénmi pochádzajúcich z výrobných aktivít 	<p>Slabé stránky</p> <ul style="list-style-type: none"> • nedostatočná kontrola a ochrana prostredia • špinavé rieky a potoky pre chýbajúcu kanalizáciu • únik močovky z poľnohospodárskeho družstva do Bystrej • spaľovanie hnedého uhlia na výrobu tepla • malá úcta obyvateľov k ochrane životného prostredia • žiadna plynofikácia, odklon od elektrického vykurovania tepelných zdrojov • nedoriešený odvod prívalových povrchov vôd v urbanizovanej krajine • podceňovanie hluku ako významného faktora ovplyvňujúceho kvalitu životného prostredia • plytvanie pitnou vodou i na technické a hygienické účely
<p>Príležitosti</p> <ul style="list-style-type: none"> • v prípade zlepšovania životného prostredia dôjde k zvýšeniu kvality života obyvateľov = spokojnosť • rekreačné bývanie • úplné odkanalizovanie územia • novým usporiadaním pozemkov a zrušením spoluvlastníctva odštartujeme poriadok • minimalizovať množstvo odpadov skládkovaním • eliminovanie rizika vzniku ekologických katastrof • budovanie povedomia občanov • rozšírenie druhovej skladby ekologicky vhodných drevín vo verejnej výsadbe • minimalizácia spotreby tepla, elektriny a vody 	<p>Ohrozenia</p> <ul style="list-style-type: none"> • množstvo majetkových sporov znemožní nové usporiadanie pozemkov a tým aj dosiahnutie poriadku v každej oblasti života obce • v prípade zhoršovania niektorých zo zložiek životného prostredia dôjde k zníženiu atraktívnosti obce a okolia pre návštevníkov obce

Technická infraštruktúra	
<p>Silné stránky</p> <ul style="list-style-type: none"> • geografická poloha obce • nadregionálna cestná doprava ťah Sever – Juh zo SR do Poľskej republiky cez obec • zatiaľ dostatočné pokrytie zásobovania pitnou vodou • obvodné zdravotné stredisko • obecné prevádzky • športová hala • námestie • zberný dvor 	<p>Slabé stránky</p> <ul style="list-style-type: none"> • miestne komunikácie zle odvodnené, úzke, so zlým technickým stavom a právne nevysporiadané • doposiaľ chýbajúca kanalizačná sieť • bezpečnostný chodník po celej obci bez výtlkov a polámaných šácht • bezbariérovosť a komunikácie pre cyklistov • okrajové železničné spojenie • chýbajúca plynofikácia
<p>Príležitosti</p> <ul style="list-style-type: none"> • financovanie z fondov EÚ • oprava druhého vodojemu • dať všetky miestne komunikácie pri minimalizácii výdavkov do dobrého prevádzkového stavu 	<p>Ohrozenia</p> <ul style="list-style-type: none"> • možné havarijné stavy rozvodu pitnej vody • nárast tranzitnej cestnej dopravy

Bývanie	
<p>Silné stránky</p> <ul style="list-style-type: none">• nové domy• sieť služieb• príjemné prostredie strediskovej dediny s dobrou dostupnosťou služieb	<p>Slabé stránky</p> <ul style="list-style-type: none">• zlý technický stav miestnych komunikácií• nedostatok parkovacích plôch pri bytovkách
<p>Príležitosti</p> <ul style="list-style-type: none">• dobudovanie parkovacích plôch• vytvorenie dostatočných športovo-rekreačno-oddychových plôch• využitie rozvojových programov a fondov na rozvoj bývania a bytovej výstavby	<p>Ohrozenia</p> <ul style="list-style-type: none">• hluk s nadmernej dopravy• nízka úroveň starostlivosti o životné prostredie

Ľudské zdroje	
<p>Silné stránky</p> <ul style="list-style-type: none"> • mladé obyvateľstvo • samostatnosť • rodina • dostatok odborníkov v stavbárčine, pre prácu v lese, s drevom, doprave • dostatok žien na prácu v poľnohospodárstve, lesoch, odevníctve • schopnosť obrábať polia a obhospodarovať malé farmy – dostatok poľnohospodárov • veľa nezamestnaných žien • vedieť si uctiť cudzích 	<p>Slabé stránky</p> <ul style="list-style-type: none"> • iný užívateľ – iní vlastníci, rozdrobenosť, neusporiadanosť pozemkových vzťahov s mimoriadne veľkým počtom spoluvlastníkov, rozdrobenosť lesov • nevyriešené cesty • udržiavanie verejného poriadku v obci • málo pracovných príležitostí v obci a námestovskom okrese • nezamestnanosť • pokračujúci odchod najmä mladých ľudí z obce ďaleko za prácou • konzervatívnosť v názoroch – neschopnosť riešiť nové usporiadanie pozemkov • stále nízka úroveň vzdelanosti – produkt len učeň
<p>Príležitosti</p> <ul style="list-style-type: none"> • presvedčiť obyvateľov o nutnosti zmeny postoja k novému usporiadaniu pozemkov, ciest, verejných aj poľnohospodárskych stavieb, k zrušeniu spoluvlastníctva • novým usporiadaním zaviesť poriadok v celom chotári obce a tým aj v krajine • zvýšiť motivovanosť k učeniu napr. zvýšením možnosti technickej tvorivej práce v základnej škole • zvýšiť kvalitu výučby v základnej a materskej škole s orientáciou na technické vedy – stavebníctvo do budúcnosti bude používať čoraz sofistikovanejšie stroje a ručná práca sa bude obmedzovať; zaviesť výučbu angličtiny už do materskej školy 	<p>Ohrozenia</p> <p>Nezáujem o učenie sa, o vzdelávanie, Pokles počtu narodených detí Pretrvávajúca feminizácia v školstve</p>

Školstvo, vzdelávanie	
<p>Silné stránky</p> <ul style="list-style-type: none"> • veľká jedna základná škola s materskou školou • nádherný atletický športový areál • športová hala 	<p>Slabé stránky</p> <ul style="list-style-type: none"> • slabá motivácia učiť sa • nedostatok odborných učební • nedostatok moderných učebných pomôcok; • nedostatok kvalitných pedagógov na výučbu angličtiny, nemčiny a matematiky
<p>Príležitosti</p> <ul style="list-style-type: none"> • zvýšenie využívania objektov školy po vyučovaní • zvyšovanie rozsahu a kvality výučby anglického a nemeckého jazyka • rozvoj spolupráce so školami z družobných obcí Šwinna a Wölfersheim 	<p>Ohrozenia</p> <ul style="list-style-type: none"> • motivácia žiakov • odchod kvalitných pedagógov zo školských služieb • vysoká feminizácia školstva

Bezpečnosť	
<p>Silné stránky</p> <ul style="list-style-type: none"> • relatívne bezpečné prostredie s minimom protispoločenských živlov • systém protipožiarnej ochrany 	<p>Slabé stránky</p> <ul style="list-style-type: none"> • priestory so zvýšeným rizikom kolízií chodcov a detí s motorovými vozidlami: <ul style="list-style-type: none"> – bezpečnostný chodník po celej obci s chýbajúcim ochranným zábradlím – bezpečný celoročný prechod cez Hlavnú cestu až ku základnej škole • nárast trestnej činnosti mládeže a ťažko prispôsobivých skupín v súvislosti s drogami • málo príležitostí pre mládež na voľno časové aktivity a zábavu bez alkoholu a cigariet – klub mládeže • slabé pôsobenie na mládež v rámci protidrogového programu • chýbajúci systém na dosledovanie drobných priestupkov predovšetkým u mládeže; • chýbajúci systém dosledovania a riešenia problémov domáceho násillia;
<p>Príležitosti</p> <ul style="list-style-type: none"> • zvýšením počtu kvalitných kamier na kľúčové miesta dosiahnuť vysoký podiel objasnenosti ničenia majetku a krádeží v obci • klásť dôraz na zodpovednosť rodičov za aktivity detí • vytvoriť systém na dosledovanie a eliminovanie domáceho násillia, drobných priestupkov činnosti (drobné krádeže, vandalizmus, vulgárne a agresívne správanie, podávanie alkoholu a cigariet mladistvým); • vytvoriť systém <ul style="list-style-type: none"> – protipožiarnej, – protipovodňovej prevencie • venovať zvýšenú pozornosť sociálne problémovým a slabo prispôsobivých skupinám občanov 	<p>Ohrozenia</p> <ul style="list-style-type: none"> • chýbajúca obecná polícia • nárast trestnej činnosti občanov ako dôsledok neriešenia drobných priestupkov a slabej prevencie • slabé povedomie verejnosti o súčasnej situácii a hroziacom drogovom nebezpečí;

Zdravotníctvo	
<p>Silné stránky</p> <ul style="list-style-type: none">• poskytovanie základných zdravotných služieb aj pre iné obce• dostatočné priestorové možnosti aj pre rozšírenie služieb nadstavbou zdravotného strediska s novými parkoviskami	<p>Slabé stránky</p> <ul style="list-style-type: none">• zlé návyky stravovania s vysokým podielom údenín a malým zastúpením zeleniny• málo pohybu u starších obyvateľov• chýbajúca plaváreň
<p>Príležitosti</p> <ul style="list-style-type: none">• rýchla zdravotná služba• rodinní lekári• špecialisti• malé kúpalisko pri škole pre obec a okolie vykurované podzemným tepelným čerpadlom	<p>Ohrozenia</p> <ul style="list-style-type: none">• odchod lekárov – nedostatok odborníkov

Sociálne služby	
<p>Silné stránky</p> <ul style="list-style-type: none"> • opatrovateľská starostlivosť 	<p>Slabé stránky</p> <ul style="list-style-type: none"> • chýbajúci Dom dôchodcov • chýbajúci HOSPIC • chýbajúce materské centrum a iné formy na voľnočasové aktivity pre matky na materskej dovolenke • nízka informovanosť o možnostiach poskytovaných služieb
<p>Príležitosti</p> <ul style="list-style-type: none"> • možnosť vytvorenia zariadenia sociálnych služieb – stacionár pre Rabču a okolité obce • využiť zdroje z grantov na podporu sociálnej sféry • integrácia zdravotne postihnutých • integrácia ťažko prispôsobivých sociálnych skupín 	<p>Ohrozenia</p> <ul style="list-style-type: none"> • nedostatočné finančné zabezpečenie • neúmerné zvýšenie počtu sociálne odkázaných

Rozvoj malého a stredného podnikania	
<p>Silné stránky</p> <ul style="list-style-type: none"> • obec tvorí lokálne centrum miestneho významu najsevernejšej časti Oravy • mladé obyvateľstvo • pracovitosť a zručnosti obyvateľstva • existencia stavebných firiem s celoslovenskou pôsobnosťou • tradícia v oblasti stavebníctva, strojárenského, odevného a elektrotechnického priemyslu, drevospracujúcej výroby • relatívne nízka mzdová náročnosť 	<p>Slabé stránky</p> <ul style="list-style-type: none"> • nízka kúpyschopnosť obyvateľstva • absencia podnikateľskej tradície • absencia strategického investora v obci • klientelizmus a korupčné trendy, zneužívanie postavenia na trhu • pozostatok myslenia, že podnikateľ je nepriateľ • chýbajúce stabilné tržné miesto ako priestor realizácie miestnej drobnej produkcie
<p>Príležitosti</p> <ul style="list-style-type: none"> • úspešné stavebné firmy ako potencionálny zdroj nových pracovných miest • rozvoj firiem s vysokou pridanou hodnotou • využitie geografického postavenia vedľa cestného ťahu na Poľsko • rozvoj firiem zameraných na služby • významná skupina mladých nezamestnaných absolventov škôl ako potencionálne najperspektívnejší zdroj tvorby nových pracovných príležitostí • rozvoj nových podnikateľských aktivít v prepojení, kooperácii s prihraničnou oblasťou Poľska • rozvoj turizmu 	<p>Ohrozenia</p> <ul style="list-style-type: none"> • nárast prisťahovalcov do EÚ ochotných pracovať za veľmi nízke mzdy • pokračujúci odchod mladých ľudí z regiónu za prácou, podnikaním • riziko podnikateľského neúspechu v dôsledku existujúcich slabých stránok; • nestabilné právne a daňové podmienky

Priemysel	
<p>Silné stránky</p> <ul style="list-style-type: none"> • existencia stavebných firiem s celoslovenskou pôsobnosťou • možnosť rozvoja elektrotechnického priemyslu, strojárského priemyslu, odevného a lesného priemyslu • ekologické poľnohospodárstvo • relatívne nízke mzdové požiadavky zamestnancov 	<p>Slabé stránky</p> <ul style="list-style-type: none"> • vzdialenosť od veľkých priemyselných centier • slabá infraštruktúra • nízke poľnohospodárske výnosy • vysoký podiel výroby s nízkou pridanou hodnotou • nulové suroviny – odkázanosť na dopravu surovín;
<p>Príležitosti</p> <ul style="list-style-type: none"> • optický internet • výkup výrobných plôch vhodných na výstavbu nových priemyselných komplexov v areáli PD MAGURA Rabča pri Bystrej • malé poľnohospodárske farmy mimo obytnú zónu 	<p>Ohrozenia</p> <ul style="list-style-type: none"> • nedocenenie významu ekologického priemyslu pre obec

Poľnohospodárstvo	
<p>Silné stránky</p> <ul style="list-style-type: none"> • zachovaný vzťah obyvateľstva k poľnohospodárstvu drobnochovateľstvu a záhradkárstvu • obnova striedania poľnohospodárskej pôdy s poľnými hôrkami, remízkami, lesnými spoločenstvami – charakterizované ako hôrno-poľný biotop • pôdno-klimatické podmienky na pestovanie plodonosných drevín a produkciu biopotravín • lúky a pasienky s veľkou druhovou diverzitou flóry, výskytom liečivých rastlín a rozmanitých pôvodných plodonosných drevín – permakultúry • geografické podmienky pre pasienkové využitie poľnohospodárskych plôch 	<p>Slabé stránky</p> <ul style="list-style-type: none"> • vlastnícka i geografická rozdrobenosť a rozdielny sklon poľnohospodárskych pozemkov; • neujasnenosť a miestne ťažká identifikovateľnosť vlastníctva pôdy • rozličný vzťah vlastníkov k pôde • vysoký podiel málo úrodnej až neúrodnej pôdy na flyšovom podloží • upadajúce poľnohospodárske družstvo MAGURA Rabča
<p>Príležitosti</p> <ul style="list-style-type: none"> • zachovanie genofondu pôvodných ovocných drevín • zachovanie genofondu pôvodných rastlinných a živočíšnych druhov, variet, klonov, plemien a foriem využiteľných v netradičnom poľnohospodárstve; • rozvoj živočíšnej výroby na báze využívania trvalých trávnych porastov so smerovaním na produkciu biopotravín • rozvoj rastlinnej výroby na báze produkcie biopotravín, liečivých rastlín a plodonosných drevín • rozvoj chovu sladkovodných rýb • spracovanie poľnohospodárskej produkcie do konečnej – konzumnej podoby = finalizácia 	<p>Ohrozenia</p> <ul style="list-style-type: none"> • v dôsledku zanedbanej kultivácie alebo nevhodného využívania: <ul style="list-style-type: none"> – rozšírenie burín a náletových drevín – nástup sukcesie (vytlačenie pôvodných druhov inváznymi...) • zaťaženie pôdy nadmernou chemizáciou • zníženie prirodzenej odolnosti hospodárskych, rastlinných a živočíšnych druhov, variet a klonov

Lesné hospodárstvo	
<p>Silné stránky</p> <ul style="list-style-type: none"> • lesnatosť územia (cca 40%) • ľudské zdroje – dostatok odborníkov pre prácu s drevom aj v lese 	<p>Slabé stránky</p> <ul style="list-style-type: none"> • zlý zdravotný stav lesa – monokultúra smreký schnú • rozdrobenosť a veľký počet vlastníkov, neujasnenosť vlastníckych vzťahov • neochota spoločne riešiť problémy • zlá štruktúra hospodárskych lesov – monokultúra – prevládajúci podiel smrekového lesu; • dôraz len na hospodárske – ťažobné využívanie lesa; export drevnej hmoty ako suroviny z regiónu • sieť neudržiavaných lesných ciest • znečisťovanie lesných plôch imisiami zo zahraničia v dôsledku čoho je prekyslená pôda
<p>Príležitosti</p> <ul style="list-style-type: none"> • mimo produkčné využívanie lesov (turizmus, cestovný ruch, rekondičné pobyty) • produkcia lesných plodov, veľkoplošné pestovanie plodonosných drevín, liečivých bylín ekologicky vhodných k daným lokalitám • rozšíriť lesné lúky • rozšíriť lesné plochy o poľnohospodársky nevyužívané lúky formou výsadby lesných hájov • vybudovanie lesných chodníkov (turistických aj cykloturistických); • užšia spolupráca medzi jednotlivými vlastníkami lesa • vyššia výťažnosť lesnej produkcie – spracovanie odpadu (konáre, ihličie, drevný odpad) ako primárnej suroviny 	<p>Ohrozenia</p> <ul style="list-style-type: none"> • nepredvídané kalamity: abiotické (polomy, vietor, sneh, námraza, zosuvy, lavíny), biotické (kôrovec, ohryz); • protiprávne aktivity (pytliactvo a krádeže, nelegálne ťažby a výstavba na lesnom pôdnom fonde); • neregulovaný zber lesných plodín (najmä čučoriedky, maliny, huby) s priamym dopadom na zužovanie potravinovej bázy pre vtáctvo a zvieratá (medveď); • neregulované a neodborné zásahy do lesných spoločenstiev; • klimatické zmeny (globálne otepľovanie); • ohrozenie exhalátmi – globálny (diaľkový) prenos emisií; • nadmerná ťažba s následným porušením druhej i vekovej skladby porastov

Cestovný ruch	
<p>Silné stránky</p> <ul style="list-style-type: none"> • existencia cesty E 77, ktorá má európsky význam a je spojniciou medzi krajinami sever – juh • prírodné danosti regiónu v zimnom i letnom období doplňujúce služby, rozmanitosť aktivít • obec tvorí lokálne centrum miestneho významu najsevernejšej časti Oravy – goralské nárečie • Beskydy: Baba Hora, Pílsko • Oravská priehrada • Západné Tatry 	<p>Slabé stránky</p> <ul style="list-style-type: none"> • nedostatočná dopravná infraštruktúra • nedostatok doplnkových aktivít pre voľný čas • nedostatočná spolupráca medzi subjektmi pôsobiacimi v regióne • nízka úroveň uvedomenia si historických daností • bezbariérovosť • chýbajúca jedinečná turistická atrakcia definujúca obec
<p>Príležitosti</p> <ul style="list-style-type: none"> • možnosť rozvoja vidieckej agroturistiky 	<p>Ohrozenia</p> <ul style="list-style-type: none"> • podcenenie rozvoja doplnkových služieb • nezhody vlastníkov – problémy • slabá motivácia

Kultúra	
Silné stránky <ul style="list-style-type: none">• jednotné zastrešenie kultúry v obci• aktívni ľudia pracujúci v oblasti kultúry• dlhoročné vydávanie obecných novín• kultúrno-spoločenské a osvetové podujatia	Slabé stránky <ul style="list-style-type: none">• nízky záujem o kultúru
Príležitosti <ul style="list-style-type: none">• získavanie finančných zdrojov z grantov vlády a EÚ• digitálne kino s možnosťou aj 3-D• rozvinutie aktivít tretieho sektora v oblasti kultúry	Ohrozenia <ul style="list-style-type: none">• nezáujem

<p>Obraz obce Rabča navonok (image)</p>	
<p>Silné stránky</p> <ul style="list-style-type: none"> • prepojenie prírodného a krajinársky zaujímavého priestoru s centrom • veľký, krásny a historický cenný neskorobarokový kostol Navštívenia Panny Márie • fontána v letnom období 	<p>Slabé stránky</p> <ul style="list-style-type: none"> • miestne komunikácie, zeleň, voľné plochy
<p>Príležitosti</p> <ul style="list-style-type: none"> • slogan „RABČA – POĐBABIOHORSKÁ VSTUPNÁ BRÁNA“ • dostatok zelene a oddychových miest • prírodný amfiteáter • doplnenie druhej skladby drevín obecnej zelene s dôrazom na estetiku, farebnosť, habitus, ekologickú vhodnosť • kultúrohistorický panteón – stvárnenie histórie Rabče a osobností do celku • propagácia predností obce (monografia, kalendár podujatí, akcií, sumár voľno-časových aktivít) • cyklotrasy • čisté životné prostredie 	<p>Ohrozenia</p> <ul style="list-style-type: none"> • urbanisticky nekoordinovaná výstavba • nevyužitie príležitostí v dotváraní image obce

**B.1.
PROGRAM
SOCIÁLNO-
EKONOMICKÉHO
ROZVOJA
OBCE RABČA
2004 – 2020
VYHODNOTENIE**

B.2.1 Životné prostredie

Rabča je podbabiohorskou vstupnou bránou. Je druhou najväčšou obcou Bielej Oravy a najväčšou v najsevernejšej časti Bielej Oravy. Je to lokálne centrum mikroregiónu s cca 11000 obyvateľmi. Rabča sa neustále rozvíja a skrášľuje sa. Mikroregión tvoria obce Rabčice, Oravská Polhora a Sihelné. Spojivom týchto obcí je goralské nárečie a špecifický maloroľnícky spôsob obrábania pôdy. Rabča tvorí prirodzené spádové sídlo najmä v oblasti verejných služieb a obchodnej siete.

V Rabči prevláda mierna pahorkatina, ktorá je vhodná na výstavbu rodinných domov. V obci stále prevažuje mladé obyvateľstvo. Obec po obvode obkolesujú lesy, háje, lúky, polia. Rabča sa nachádza pod Babou horou 1722,9 m n. m, ktorá je severom. Na západe dominuje kopec Pilsko 1556,9 m n. m. Najvyšším kopcom obce je Vahanov 918,4 m n. m.. Pozdĺž celej obce preteká rieka Polhoranka tzv. Solná rieka a v strede obce sa do nej vlieva potok – rieka Bystrá miestne nazývaná aj Rabčičanka. Z potokov je najvýznamnejší Solný potok, ktorý preteká hornou a strednou časťou. Solný potok priteká od Slanej vody – dnešného územia Oravskej Polhory – v minulosti tam boli známe kúpele Slaná voda na liečenie najmä štítnej žľazy. Boli zámery na ich obnovu. Potok s najväčším povodím je Hájkov potok, ktorý sa nachádza v západnej časti územia obce na Grúni. Rabča patrí do mierne chladnej oblasti C1.

Program A-1 Zachovať a doplniť zeleň nadväzujúcu priamo na prírodné prostredie a lesy obkolesujúce obec, ktoré sú základom pre udržanie kvalitného životného prostredia obce

Projekty:

A-1/1 Dotvoriť zeleň v strede obce v Gaceli a vytvoriť športovo oddychové parčíky pri základnej škole, materskej škole, bytovkách a zdravotnom stredisku.

Podarilo sa urobiť detské ihrisko pri MŠ v Gaceli aj pri hornej MŠ. Nič sa neurobilo pri bytovkách a ObZS. **Doposiaľ 75%**

A-1/2 Vytvoriť športovo oddychové zóny na dolnom a hornom konci ako aj ďalších vhodných miestach: Grúň, Kozákové smrečky, Maľkovky, Pod Magurou, pri Polhoranke v strede medzi hornou a strednou časťou obce.

Podarilo sa urobiť tréningové ihrisko pod hlavným futbalovým ihriskom v Gaceli a športovo oddychovú zónu na dolnom konci. Je potrebné urobiť futbalové ihrisko poníže cintorína ako náhradu za grúňanské ihrisko. **Doposiaľ 75%**

A-1/3 Rozšíriť druhovú skladbu obecnej i voľne rastúcej zelene o staré ovocné kultúry ako aj o iné ekologicky vhodné, hlavne plodonosné druhy drevín napr. jarabinu.

Doposiaľ 0%

Program A-2 Zachovať prírodno krajinársky hodnotné prostredie obce, prepojené na okolité obce, rieky a potoky

Programy:

A-2/1 Komplexným riešením starostlivosti o životné prostredie dosiahnuť vysokú úroveň udržiavania a zveľadňovania ŽP. **Doposiaľ 10%**

A-2/4 Vytvoriť program tvorby a ochrany životného prostredia urbanizovanej krajiny. **Doposiaľ 0%**

A-2/5 Riešiť stabilizáciu prietokov rieky Polhoranky a Bystrej ako aj potokov pretekajúcich obcou ich regulovaním.

Podarilo sa v úseku nového mosta na dolnom konci znížiť výškový prah rieky ako aj spevniť brehy lomovým kameňom. **Doposiaľ 10%**

A-2/6 Riešiť záchyt prudko stekajúcej povrchovej vody na hraniciach intravilánu obce odvodňovacími povrchovými kanálmi. **Doposiaľ 5%**

A-2/7 Zachovať rozmanitosť pôvodných druhov drevín s dôrazom na zvýšenie podielu plodonosných drevín. **Doposiaľ 0%**

A-2/8 Upraviť poľné cesty a v miestach a na neplodných plochách vysadiť a udržiavať pekné remízky, kroviny, háje. **Doposiaľ 0%**

A-2/9 Znevýhodnenia a obmedzenia aktivít z titulu ochrany prírody využiť pri získavaní zdrojov na projekty, ktorých realizácia je z toho dôvodu sťažená. **Doposiaľ 0%**

Program A-3 Vytvoriť spoločnú koncepciu tvorby krajinného prostredia

Programy:

A-3/1 Vytvorenie zásad odstraňovania nevhodných technických a hospodárskych zásahov vo voľnej i urbanizovanej krajine. **Doposiaľ 0%**

A-3/2 Vytvorenie koncepcie tvorby krajinného prostredia. **Doposiaľ 0%**

Program A-4 Znižovanie emisného zaťaženia ovzdušia

Programy:

A-4/1 Znižovať emisné zaťaženia na prírodné a životné prostredie.

Zateplením verejných budov ako základnej školy a rodinných domov došlo k zníženiu emisného zaťaženia. Je potrebné vyriešiť centrálnu kotolne obce na hnedé uhlie.

Doposiaľ 50%

A-4/2 V rámci zvyšovania povedomia občanov o životnom prostredí poskytovať informácie o reálnom stave ovzdušia a opatreniach na ich zníženie. **Doposiaľ 25%**

Program A-6 Riešiť kanalizačnú sieť v obci

Programy:

A-6/1 Vybudovať kanalizačnú sieť po celej obci s napojením sa na centrálny kanalizačný zberač s vyústením do námestovskej ČOV.

Tento rok sa OVS, a.s. dokončí projekt odkanalizovania celej obce. **Doposiaľ 70%**

A-6/2 Komplexne riešiť odvodnenie povrchových vôd. **Doposiaľ 5%**

A-6/3 Zamedziť producentom vypúšťaniu močoviek a iných tekutých odpadov z chovu poľnohospodárskych zvierat do povrchových vôd.

Došlo k zníženiu vypúšťania, pretože v obci malé gazdovky takmer zanikli a zostalo len poľnohospodárske družstvo. **Doposiaľ 70%**

Program A-7 Minimalizovať zaťaženie prírodného prostredia rozvojom spracovania druhotných surovín, recykláciou odpadov a komplexným riešením uskladnenia odpadu

Programy:

A-7/1 Rozvinúť triedenie odpadov priamo producentmi.

Triedi sa v rámci dohodnutého systému zberu triedeného odpadu. **Doposiaľ 70%**

A-7/2 Legislatívne a ekonomicky znižovať množstvo netriedeného a druhotne nespracovateľného odpadu. **Doposiaľ 25%**

Prijalo sa nové podrobné VZN o odpadoch v obci Rabča.

A-7/3 Systémovo podporovať recykláciu odpadov a spracovanie druhotných surovín. **Doposiaľ 0%**

A-7/4 Vytvoriť systém zberu, uskladnenia, spracovania, recyklácie a skládkového deponovania odpadov.

V obci sa vybudoval a je v prevádzke Zberný dvor obce Rabča. **Doposiaľ 100%**

A-7/5 Zvýšiť uvedomelosť obyvateľov pri zapájaní sa do systému triedenia a zberu komunálneho a drobného stavebného odpadu.

V Rabčianskom chýrniku sú pravidelne zverejňované články s tematikou triedenia a zhodnocovania komunálnych odpadov. **Doposiaľ 100%**

A-7/6 Odstrániť drobné nelegálne skládky odpadov vo voľnej krajine a pri tokoch.

Každý rok v spolupráci s príspevkovou organizáciou RABČAN, obecné služby a so základnou školou dochádza k vyčisteniu malých nelegálnych skládok komunálneho odpadu. **Doposiaľ 50%**

Program A-8 Utvoriť systém monitorovania stavu a vývoja vodného režimu územia.

Programy:

A-8/1 Vytvoriť koncepciu využiteľnosti vôd na technické a hospodárske účely.

Doposiaľ 0%

A-8/4 Monitorovať vývoj vodného režimu územia v súvislosti s globálnym otepľovaním. **Doposiaľ 0%**

Program A-9 Monitorovanie úrovne hluku

Programy:

A-9/1 Monitorovať úroveň hluku v priestore prevádzkarní susediacich s obytnou zónou.

Doposiaľ 0%

A-9/2 Monitorovať úroveň hluku v blízkosti dopravných komunikácií. **Doposiaľ 0%**

Program A-10 Zabezpečiť trvalú udržateľnosť kvality prírodného prostredia

Programy:

A-10/1 Vytvoriť spoločný systém environmentálnej výchovy zameraný na problematiku regiónu, mikroregiónu, obce. **Doposiaľ 0%**

A-10/2 Vytvoriť predpoklady na verejnú kontrolu zásahov do životného prostredia. **Doposiaľ 0%**

Program A-11 Zachovať genofond vzácnych a ohrozených rastlinných a živočíšnych druhov, sledovať lokality ich výskytu, ich generačné lokality a vytvárať možnosti pre ich zachovanie.

Programy:

A-12/1 Zachovať genofond vzácnych a ohrozených živočíšnych druhov, ich generačné lokality a lokality ich výskytu. **Doposiaľ 0%**

A-12/2 Zachovať genofond vzácnych a ohrozených rastlinných druhov, lokality ich výskytu a robiť potrebné opatrenia na udržanie optimálnych podmienok ich existencie. **Doposiaľ 0%**

B.2.2 Priemysel

*Rabča potrebuje naďalej posilniť a rozvinúť **stavebné** firmy, živnostníkov. Využiť kapacitu nových výrobných priestorov fy ELVIN a rozvinúť elektrotechnický priemysel. Využiť potenciál na rozvoj strojárenského a textilného priemyslu.*

Program B-1 Vytvárať a využiť všetky lokálne podmienky vnútorných i vonkajších zdrojov na rozvoj existujúcich strojárskych a stavebných firiem.

Programy:

B-1/1 Využiť ľudské, materiálne, surovinové a finančné zdroje na rozvoj existujúcich firiem. **Doposiaľ 25%**

B-1/2 Vytvárať a využiť priestorové, legislatívne a lokalizačné podmienky na rozvoj existujúcich firiem. **Doposiaľ 0%**

Program B-2 Zvýšiť podiel priemyslu s výrobnými aktivitami nezaťažujúcimi životné prostredie

Programy:

B-2/1 Zvýšiť podiel priemyslu so smerovaním k výrobným aktivitám nezaťažujúcim životné prostredie **Doposiaľ 50%**

B-2/2 Zvýšiť využitie miestnych surovinových zdrojov vo výrobe, až po konečnú finalizáciu. **Doposiaľ 0%**

B-2/3 Prioritou je rozvoj firiem so zameraním na produkciu, ktorá rieši energetickú úspornosť. **Doposiaľ 0%**

B-2/4 Prioritou je rozvoj firiem zameraných na spracovanie poľnohospodárskej produkcie. **Doposiaľ 20%**

B-2/5 Vytvoriť ponuku „Prečo investovať, prečo podnikáť v Rabči“. **Doposiaľ 0%**

Program B-3 Vytvoriť predpoklady na prítiahnutie perspektívnych investorov.

Programy:

B-3/1 Zmapovať voľné a vhodné plochy na výstavbu priemyselných zón, priemyselných parkov, podnikov. **Doposiaľ 100%**

B-3/2 Pred projekčne pripraviť a majetkoprávne doriešiť vlastnícke vzťahy na vytýpaných plochách pre priemyselné parky a zóny. **Doposiaľ 5%**

B-3/3 Pripraviť ponukový katalóg voľných plôch, priestorov a sumarizáciou výhod „Prečo investovať v Rabči“ pre možných investorov so stálou aktualizáciou a uverejnením na web stránkach obce. **Doposiaľ 0%**

Program B-4 Pri výberoch strategických investorov na nové plochy, dávať dôraz na aktivity s vysokou mierou pridanej hodnoty

Programy:

B-4/1 Prioritne podporovať rozvoj firiem so zameraním na informačné technológie. **Doposiaľ 20%**

B-4/2 Rozvinúť inovatívne technológie s dôrazom na informatizáciu firiem. **Doposiaľ 0%**

B.2.3 Malé a stredné podnikanie

Väčšina ekonomický činných mužov z Rabče sú živnostníci v stavebníctve – sú malí aj strední podnikatelia. Malé a stredné podnikanie podporované poradenskými – podnikateľskými službami pre začínajúcich podnikateľov, so zapojením sa do regionálnej a cezhraničnej spolupráce, využívaním zdrojov surovín a spracovaním poľnohospodárskej a lesnej produkcie, ako aj vyváženým rozvojom služieb, je zárukou ekonomického rozvoja.

Program C-1 Vybudovať funkčné poradenské služby pre začínajúcich podnikateľov a rozvinúť spoluprácu s okolitými obcami, obcami, družobnými obcami a regiónmi

Programy:

C-1/1 Zabezpečiť poradenské služby začínajúcim podnikateľom. **Doposiaľ 0%**

C-1/2 Rozvinúť podnikateľskú spoluprácu v rámci okolitého mikroregiónu.

Doposiaľ 0%

C-1/3 Rozvinúť spoluprácu s podnikateľmi susedných štátov cez družobné vzťahy obce. **Doposiaľ 0%**

C-1/6 Využiť strategickú polohu mikroregiónu pri hranici s Poľskom, na dôležitom cestnom ťahu pre rozvoj kooperácie s podnikateľskými subjektmi na druhej strane hranice. **Doposiaľ 0%**

C-1/7 Rozšíriť aktivity a propagáciu subjektov, ktoré informujú o podporných i rozvojových programoch, možných zdrojoch podpory a ktoré ponúkajú servis a manažovanie zdrojov. **Doposiaľ 0%**

Program C-2 Podnikateľsky využiť produkciu poľnohospodárstva a lesníctva

Programy:

C-2/1 Rozšíriť spracovanie miestnej poľnohospodárskej produkcie. **Doposiaľ 0%**

C-2/2 Rozšíriť spracovanie lesnej produkcie. **Doposiaľ 0%**

C-2/3 Využiť miestne suroviny na rozvoj podnikateľských aktivít. **Doposiaľ 0%**

B.2.4 Lesné hospodárstvo

Dobrý zdravotný stav lesných spoločenstiev s optimálnou druhovou i vekovou štruktúrou a kvalitným genofondom sú predpokladom udržateľnosti produkcie lesa a podmienkou rozvoja Rabče a okolitého mikroregiónu.

Program D-1 Zachovaním dobrého zdravotného stavu , kvalitného genofondu i druhovej štruktúry lesných spoločenstiev, zlepšiť vekovú štruktúru a udržať kvalitu drevnej hmoty.

Programy:

D-1/1 Zachovať lesnatosť územia s dobrým zdravotným stavom a kvalitným genofondom porastov. **Doposiaľ 0%**

D-1/2 Lesné územie, jeho skladbu, rozmiestnenie ciest orientovať zo Programom rekreačného využitia pre obyvateľov a návštevníkov Rabče. **Doposiaľ 0%**

D-1/3 Postupne zlepšiť vekovú a druhovú štruktúru lesných porastov zvýšením podielu listnatých drevín a starších lesných spoločenstiev. **Doposiaľ 0%**

D-1/4 Zachovať prístupnosť lesa cez sieť lesných ciest a vytvoriť predpoklady na ťažobné využitie neprístupných lokalít. **Doposiaľ 0%**

Program D-2 Zvýšiť výťažnosť lesnej produkcie spracúvaním ťažobných odpadov, produkcie lesných plodov a pestovaním sprievodných plodonosných drevín

Programy:

D-2/1 Zvýšiť výťažnosť lesnej produkcie spracovaním dreveného odpadu, haluzí, vrcholcov, ihličia a aj ako druhotnej suroviny. **Doposiaľ 0%**

D-2/2 Rozšíriť lesné plochy o poľnohospodársky a rekreačne nevyužívané horské pasienky a lúky s perspektívnym využitím na produkciu lesných plodov a pestovanie plodonosných drevín. **Doposiaľ 0%**

D-2/3 Rozšíriť produkciu lesných plodov a liečivých rastlín. **Doposiaľ 0%**

Program D-3 Zosúladiť produkčné a mimoprodukčné využívanie lesov.

Programy:

D-3/1 Zvýšiť mimoprodukčné využívanie lesov. **Doposiaľ 0%**

D-3/2 Rozšíriť produkciu lesa o väčšiu produkciu lesných plodov a liečivých bylín.

Doposiaľ 0%

D-3/3 Postupne dobudovať cestnú sieť, lesné chodníky (turistické a cykloturistické) a komplexne riešiť situovanie horských zariadení pre turistiku v spolupráci s vlastníkami pozemkov a v súlade s environmentálnymi princípmi. **Doposiaľ 0%**

B.2.5 Poľnohospodárstvo

Hôrno poľný biotop s veľkou druhovou diverzitou, zachovaným, miestne prispôbeným genofondom hospodárskych rastlín a živočíchov, spolu s poľnohospodárskymi malovýrobcami, záhradkármi a chovateľmi, sú predpokladom stálej udržateľnosti poľnohospodárstva.

Program E-1 Rozvoj rastlinnej i živočíšnej výroby tradičných i netradičných foriem poľnohospodárstva.

Programy:

E-1/1 Rozvoj chovu drobných hospodárskych zvierat v rodinných formách a vo veľkochovoch (hydina, morky, zajace...). **Doposiaľ 0%**

E-1/2 Rozvoj pestovania netradičných poľnohospodárskych plodín (čučoriedka, brusnica, bobuľoviny, liečivé rastliny, technické plodiny...). **Doposiaľ 0%**

E-1/3 Smerovanie rastlinnej a živočíšnej výroby k produkcii biopotravín. **Doposiaľ 0%**

E-1/4 Využívaním horských lúk a pasienkov tradičnou formou salašníctva, i novými oplôtkovými a inými formami hospodárenia zachovať krajinný charakter územia.

Doposiaľ 0%

Program E-2 Zachovať genofond miestnych, pôvodných, miestne prispôbených, starých sort, variet, klonov a plemien hospodárskych zvierat, plodín a drevín.

Programy:

E-2/1 Podporovať a zachovať vzťah k poľnohospodárstvu u malovýrobcov, drobnochovateľov a záhradkárov. **Doposiaľ 0%**

E-2/2 Zmapovať zachovaný regionálny genofond starých a miestne prispôbených sort, variet, klonov a plemien hospodárskych zvierat, plodín a drevín.

Doposiaľ 0%

E-2/3 Podporovať programy zamerané na zachovanie regionálneho genofundu.

Doposiaľ 0%

E-2/4 Vo vegetačných úpravách a výsadbách uplatňovať i pôvodné ovocné druhy.

Doposiaľ 0%

Program E-3 V poľnohospodárskej krajine sa orientovať na také formy využívania pôdneho fondu, ktoré minimalizujú vodnú eróziu pôdy

Programy:

E-3/1 Uprednostňovať také formy poľnohospodárskej produkcie, ktoré využívajú trvalé trávne porasty, trávnaté plochy s drevinami a sadové úpravy. **Doposiaľ 0%**

E-3/2 Zachovať lúky a pasienky s veľkou druhovou diverzitou fauny a flóry.

Doposiaľ 0%

E-3/3 Zachovať hôrno poľný charakter poľnohospodárskej krajiny. **Doposiaľ 0%**

E-3/4 Monitorovať postupujúcu degradáciu pôdy vodnou eróziou. **Doposiaľ 0%**

Program E-4 Poľnohospodárske využívanie krajiny orientovať na netradičné a nové formy = produkciu biopotravín, ktorých produkcia nie je obmedzovaná v rámci EÚ

Programy:

E-4/1 Orientovať sa na poľnohospodársku produkciu s minimalizovaním chemizácie.

Doposiaľ 10%

E-4/2 V produkcii sa orientovať i na netradičné produkcie plodonosných drevín s využitím klimatických, pôdno-geografických (pôda, zrážky, mikroklima) daností regiónu **Doposiaľ 0%**

E-4/3 Využívať netradičné poľnohospodárske plodiny a liečivé rastliny. **Doposiaľ 0%**

E-4/4 Vytvoriť predpoklady na výrobu biopotravín v relatívne zdravom a čistom prostredí. **Doposiaľ 0%**

B.2.6 CESTOVNÝ RUCH

Využitie historického dedičstva, kultúrnych tradícií, geografických predpokladov, situovania obce k turistickým centráam v marketingu cestovného ruchu je zárukou rozvoja cestovného ruchu.

Program F-1 Po miestnych častiach obce vybudovať športovo-oddychovo-zábavné „Parky voľného času“, čím uspokojíť požiadavku na využitie voľného času.

Programy:

F-1/1 V rámci časti obce „Za vodou a okolia kopca Magury“ vybudovať horský park s kombinovaným využitím i na zimné bežecké trate v prepojení na „Ťaskovky“ v Kline, lyžiarske stredisko v Sihelnom a v Oravskej Polhore, Rabčíc. **Doposiaľ 0%**

F-1/2 Vybudovať prírodný amfiteáter. **Doposiaľ 0%**

F-1/3 Vypestovať farskú záhradu. **Doposiaľ 0%**

F-1/3 Vybudovať stredoveké staroslovanské drevené hradisko v časti obce Za vodou, ako park oddychu a zábavy. **Doposiaľ 0%**

F-1/4 Dobudovať komplex športovísk v Gaceli. **Doposiaľ 100%**

F-1/5 Vybudovať prírodné kúpaliská. **Doposiaľ 0%**

F-1/6 Využiť vhodné svahy na budovanie zjazdovky a lyžiarskych tratí. **Doposiaľ 0%**

F-1/7 Vytvoriť cykloturistické trasy miestneho i regionálneho významu a napojiť ich na medzinárodné trasy. **Doposiaľ 0%**

F-1/8 Vybudovať trasu pre kolieskové korčule nábrežím Bystrej v strede obce.

Vybudovaná 180 m asfaltová cesta popri námestí v Gaceli. **Doposiaľ 100%**

F-1/9 Projektčne pripraviť most na prepojenie Grúňa s centrom obce Gacel'.

Doposiaľ 5%

Program F-2 Vytvoriť marketingovú turistickú atrakciu, pre ktorú sa oplatí turistovi zastaviť v Rabči

Programy:

F-2/1 Vybudovať v strede obce Gacel' arborétum (botanickú záhradu so zastúpením miestnych druhov). **Doposiaľ 0%**

F-2/2 Vybudovať v priestore Gacel' turistickú atrakciu na marketingové mediálne a reklamné vzbudenie záujmu. **Doposiaľ 20%**

F-2/3 Vytvoriť turistickú marketingovú stratégiu obce a mestského regiónu.

Doposiaľ 5%

Program F-3 Vytvoriť podmienky na celoročné využitie športovo a turisticky atraktívnych priestorov a zvýrazniť strategický význam časti obce Za vodou pre rozvoj cestovného ruchu

Programy:

F-3/1 Vybudovať priestor obce Za vodou ako stredisko zimných športov. **Doposiaľ 0%**

F-3/2 Zvýrazniť strategický význam časti obce Za vodou pre celoročný rozvoj cestovného ruchu mini regiónu. Zakreslila sa do platného územného plánu. **Doposiaľ 25%**

Program F-4 V súvislosti s cestovným ruchom zriadiť miniskanzem

Programy:

F-4/1 V časti obce Za vodou v rámci aktivít cestovného ruchu vybudovať typickú drevenicu z hospodárskymi budovami a vybavením pre účely obecného múzea.

Doposiaľ 0%

Program F-5 Priestor zavetrnej časti kopca s lyžiarskym vlakom v časti obce Za vodou budovať ako chalupársku lokalitu s rozvojom agroturistiky

Programy:

F-5/1 Zachovať priestor v časti obce Za vodou na chalupársku rekreáciu. **Doposiaľ 0%**

Program F-6 Budovať infraštruktúru cestovného ruchu

Programy:

F-6/1 Vybudovať rozhľadne na krajinársky dominantných miestach a odpočívadlá i prístrešky pri studničkách a turistických trasách. **Doposiaľ 0%**

F-6/2 Vytvoriť sieť cyklotrás a turistických i rekreačných chodníkov. **Doposiaľ 0%**

B.2.7 INFRAŠTRUKTÚRA

Zavedenie kanalizácie, dokončenie plynofikácie spolu s obecným obslužným dopravným systémom, perspektívnym smerovaním rýchlostnej obchvatovej komunikácie mimo hlavný ťah a diverzifikáciou zdrojov energie, vytvárajú dobrý základ pre rozvoj obce.

PROGRAM G-1/1 Využiť existenciu kanalizačného zberača na obecnú ČOV kapacitne schopnej odkanalizovať celé územie obce aj okolia, ako aj existenciu obecného a oravského skupinového vodovodu na zásobenie pitnou vodou celej oblasti

Programy:

G-1/1/1 Plne sfunkčniť obecný vodovod. Je potrebné opraviť druhý vodojem na Mihaľakovke. **Doposiaľ 75%**

G-1/1/2 Vybudovať kanalizačnú sieť celej obce. **Doposiaľ 70%**

G-1/2/3 Plynofikovať obec. **Doposiaľ 0%**

G-1/3/4 Vybudovať odtokovú sieť povrchových vôd. Vybudovaná dažďová kanalizácia v centre obce v Gaceli a sčasti aj na Adamovke III. **Doposiaľ 30%**

Program G-1/2 Prehodnotiť a koncepcne pripraviť rozvody v centre obce na využívanie úžitkovej a technickej vody s dôrazom na šetrenie a trvalú udržateľnosť zdrojov pitnej vody

Programy:

G-1/2/1 Koncepcne riešiť oddelenie rozvodov pitnej vody v obecných budovách, samostatne riešiť rozvody úžitkovej vody. **Doposiaľ 0%**

G-1/2/2 Podporovať projekty s principiálnym riešením delenia rozvodov a používania pitnej a úžitkovej vody. **Doposiaľ 0%**

G-1/2/3 V rámci konaní vyžadovať, aby každý odberateľ vody z rieky na priemyselné účely situoval miesto odberu pod svojim výpustom odpadových vôd. **Doposiaľ 0%**

Program G-1/3 Využiť geografickú polohu obce v napojení na dopravnú sieť medzinárodnej trasy sever – juh.

Programy:

G-1/3/1 Riešiť nevyhovujúci dopravno-technický a stavebný stav cestnej siete. **Doposiaľ 20%**

G-1/3/2 Riešiť úpravu chodníka pre peších po celej obci. **Doposiaľ 10%**

Program G-1/4 Perspektívne nasmerovať trasovanie rýchlostnej komunikácie mimo intravilán obce, ako základnej dopravnej tepny 21. storočia

Programy:

G-1/4/1 Projekčne pripraviť perspektívne smerovanie rýchlostnej obchvatovej komunikácie mimo hlavný ťah cez celý intravilán obce. **Doposiaľ 0%**

Program G-1/6 Vytvoriť obecný dopravný systém.

Programy:

G-1/6/1 Právne vysporiadať do majetku obce všetky miestne komunikácie.

Doposiaľ 40%

G-1/6/2 Vyriešiť odvodnenie všetkých miestnych komunikácií. **Doposiaľ 20%**

G-1/6/3 Vyriešiť tam, kde je to možné rozšírenie miestnych komunikácií.

Doposiaľ 0%

G-1/6/4 Na miestnych komunikáciách a komunikáciách pre chodcov, dať dôraz na bezbariérovosť. **Doposiaľ 0%**

G-1/6/4 Projektne pripraviť prepojenie mostom časť obce Grúň s Gacel'om.

Doposiaľ 0%

G-1/6/5 Cyklotrasami zokruhovať obec a trasy viesť prevažne pozdĺž toku riek.

Doposiaľ 0%

G-1/6/10 Realizovať výstavbu centrálného parkoviska a centrálného nástupišt'a v Gaceli. Výstavbou námestia sa vyriešilo centrálné parkovisko aj autobusové nástupište. **Doposiaľ 100%**

Program G-1/7 Dotvoriť obecný informačný systém obce

Programy:

G-1/7/1 Dotvoriť informačný systém ulíc, domov, inštitúcií. Je potrebné prečíslovanie domov a názvoslovné dotvorenie ďalších ulíc. **Doposiaľ 50%**

G-1/7/2 Vytvoriť jednotný systém pútačov, reklám a tabúl v obci. **Doposiaľ 0%**

Program G-1/8 Rozvoj moderných informačných technológií a komunikačných sietí

Programy:

G-1/8/1 Zaviesť káblovú televíziu. **Doposiaľ 0%**

G-1/8/1 Digitalizovať samosprávu obce. **Doposiaľ 75%**

G-1/8/1 Zaviesť úplný elektronický komunikačný systém samosprávy obce.

Doposiaľ 75%

Program G-1/9 Doriešenie problémov rozvodov vody, tepla, plynu

Programy:

G-1/9/1 Zaviesť ekologický centrálny zdroj na dodávku tepla pre samosprávu obce.

Doposiaľ 0%

G-1/9/2 Rozšíriť obecný vodovod. Priebežne sa rozširuje. **Doposiaľ 100%**

G-1/9/3 Plynofikovať obec. **Doposiaľ 0%**

Program G-1/10 Diverzifikácia využívania rozličných zdrojov energie

Programy:

G-1/10/1 Využívanie vodnej a biotermálnej energie. **Doposiaľ 0%**

Program G-1/11 Zvýšiť úroveň starostlivosti o cintoríny

Programy:

G-1/11/1 Venovať pozornosť údržbe cintorínov, vytvoriť systém starostlivosti o pomníky a hroby o ktoré sa už nikto nestará. **Obecný cintorín spravuje príspevková organizácia obce Rabča RABČAN, obecné služby. Doposiaľ 100%**

G-1/11/2 Na vytipovanom priestore cintorína vytvoriť lapidárium starých náhrobkov. **Doposiaľ 0%**

G-1/11/3 Dokončiť a udržiavať elektronický informačný systém správy cintorínov. Cintorín spravuje príspevková organizácia obce Rabča RABČAN, obecné služby zakúpilo digitálny cintorín v ktorom sú zachytené starý aj nový cintorín Rabče. **Doposiaľ 100%**

G-1/11/4 Zabezpečiť výsadbu a udržanie jestvujúcej zelene cintorínov. O zeleň sa stará príspevková organizácia obce Rabča RABČAN, obecné služby. **Doposiaľ 50%**

G-1/11/5 Zabezpečiť výstavbu nového Domu smútku. Obec postavila v roku 2013 nový Dom smútku. **Doposiaľ 100%**

B.2.8 Zdravotníctvo

Udržať vysokú úroveň poskytovania služieb so vzájomným prepojením nemocníc blízkych miest.

Program G-2/1 Zabezpečiť odborné technické a priestorové zabezpečenie poskytovania nadštandardných služieb

Programy:

G-2/1/2 Vytvorenie podmienok pre zabezpečenie zdravotníckej odbornej starostlivosti v obvodnom zdravotnom stredisku **O obvodné zdravotné stredisko sa stará**

príspevková organizácia obce Rabča RABČAN, obecné služby. Doposiaľ 50%

G-2/1/1 Poskytovať aj nadštandardné služby pre Rabču a okolitý mikroregión.

Doposiaľ 50%

Program G-2/3 Rozvinúť zdravotnú osvetu a prevenciu

Programy:

G-2/3/1 Osvetou a prevenciou prispieť k zlepšovaniu zdravotného stavu a odstráneniu zlej výživy obyvateľstva. **Doposiaľ 0%**

B.2.9 Sociálne služby

Rozvinuté sociálne služby a systém sociálnej starostlivosti spolu so sociálnou empatiou tvoria záruku stability miestnej komunity.

Program G-3/1 Vybudovanie systému sociálnych služieb pre Rabču a okolitý mikroregión

Programy:

G-3/1/1 Rozvinúť systém starostlivosti o odkázaných dôchodcov. Cestou obce je zabezpečená opatrovateľská služba. **Doposiaľ 100%**

G-3/1/2 Vybudovať chýbajúce materské centrum. **Doposiaľ 0%**

G-3/1/3 Rozvinúť formy voľno časových aktivít pre matky na MD. **Doposiaľ 0%**

G-3/1/4 Vytvoriť systém stravovania pre sociálne odkázaných občanov a občanov v sociálnej núdzi. *Je vytvorený v spolupráci so školskou jedálňou.* **Doposiaľ 100%**

G-3/1/5 Rozšíriť informovanosť o možnostiach poskytovaných sociálnych služieb. **Doposiaľ 100%**

G-3/1/6 Zlepšiť spoluprácu a koordináciu medzi profesionálnou sociálnou starostlivosťou a neziskovou sférou. **Doposiaľ 100%**

G-3/1/8 Využiť priestorové možnosti pre rozšírenie jestvujúcich a vytvorenie nových sociálnych zariadení v priestoroch bývalej farskej budovy. *V bývalej farskej budove je zriadený Dom Charitas Sv. Hildegardy z Bingenu s dočasným ubytovaním pre týrané ženy. Nepodarilo sa tam zriadiť Dom pre dôchodcov ani denný stacionár.*

Doposiaľ 20%

G-3/1/9 Využiť priestorové možnosti na vytvorenie klubu pre dôchodcov a klubu mladých. Klub dôchodcov sa schádza v hasičskej miestnosti. **Doposiaľ 100%**

B.2.10 Školstvo a vzdelávanie

Vysokou úrovňou vzdelávania, prístupnosťou k poznatkom, alternatívnym a doplnkovým vzdelávaním odstraňovať jazykové bariéry a rozširovať možnosti uplatňovania absolventov.

Program G-4/1 Zvýšiť úroveň vzdelávania kapacitne aj personálne v školstve

Programy:

G-4/1/1 Zvyšovať odbornú úroveň pedagógov. **Doposiaľ 0%**

G-4/1/2 Podporovať nadaných žiakov. Obec podporila nadaného matematikára.

Doposiaľ 75%

G-4/1/3 Vybaviť a využívať odborné učebne na zvýšenie efektivity osvojovania poznatkov vo výučbe. **Doposiaľ 25%**

Program G-4/2 Viacúčelové využívanie objektov škôl

Programy:

G-4/2/1 Zvýšenie využívania objektov škôl v mimovyučovacích aktivitách. Využívajú sa na mimoškolskú činnosť najmä pre ZUŠ a záujmové krúžky. **Doposiaľ 100%**

G-4/2/2 Rozvinúť voľnočasové aktivity škôl pre žiakov i študentov.

Obec zriadila Centrum voľného času Rabča. **Doposiaľ 100%**

G-4/2/3 Rozvinúť aktivity celoživotného vzdelávania. **Doposiaľ 0%**

Program G-4/3 Rozvojom spolupráce so školami družobných miest, zapájaním sa do medzinárodného systému vzdelávania, zvyšovať kvalitu vyučovacieho procesu, odstraňovať jazykové bariéry a zvyšovať úroveň vzájomného poznania

Programy:

G-4/3/1 Zapájať sa do medzinárodných systémov vzdelávania. **Doposiaľ 0%**

G-4/3/2 Rozvíjať spoluprácu so školami družobných miest. Prebieha spolupráca našej ZŠ s MŠ s poľskými základnými školami z gminy Świnna aj z nemeckým spoločenstvom obcí Wölfersheim. **Doposiaľ 100%**

G-4/3/3 V rámci cezhraničnej spolupráce partnerských škôl euroregiónu, odstraňovať jazykové bariéry formou výmen pedagógov a inými aktivitami. **Doposiaľ 0%**

Program G-4/4 Rozvinúť ďalšie formy vzdelávania

Programy:

G-4/4/1 Rozšíriť formy ďalšieho vzdelávania v manažovaní regionálneho rozvoja.

Doposiaľ 0%

B.2.11 Kultúra

Vyplnenie voľného času, športy, kultúrne podujatia regionálneho a nadregionálneho významu, sú komplexným predpokladom kultúrnej atraktívnosti.

Program G-5/1 Rozvíjať tradičné aj nové kultúrno-spoločenské akcie spojené s históriou a kultúrnym dedičstvom.

Programy:

G-5/1/1 Rozvíjať tradičné kultúrne podujatia. **Doposiaľ 100%**

G-5/1/2 Rozvíjať nové kultúrno-spoločenské akcie a aktivity spojené s významnými osobnosťami, históriou a potenciálom aktívnych občanov. Od roku 2014 začalo činnosť záujmové občianske združenie Jednota dôchodcov Slovenska s pobočkou v Rabči. **Doposiaľ 50%**

Program G-5/2 Zachovať a zvýrazniť jedinečné kultúrne dedičstvo obce

Programy:

G-5/2/1 Vytvoriť informačný systém o kultúrnych a spoločenských podujatiach v obci a okolí mikroregiónu (www.rabca.sk stránka – kalendár). **Doposiaľ 50%**

G-5/2/1 Udržať v povedomí goralské nárečie. **Doposiaľ 20%**

G-5/2/2 Rozvinúť formy vzájomnej komunikácie a spolupráce medzi oficiálnou a nezávislou – neformálnou kultúrou. **Doposiaľ 50%**

G-5/2/3 Rozvinúť aktivity tretieho sektora v oblasti kultúry. **Doposiaľ 100%**

G-5/2/4 Zvýšiť kultúrne povedomie a znalosti občanov o vlastnej histórii, histórii obce a regiónu. V Rabčianskom chýrniku sú články dokumentujúce históriu našej obce. **Doposiaľ 100%**

G-5/2/5 Podporovať dobrovoľnícke i profesionálne aktivity ľudí pracujúcich v oblasti kultúry. **Doposiaľ 50%**

G-5/2/6 Rozvinúť a obnoviť spoluprácu s partnerskými obcami a regiónmi v oblasti kultúrneho dedičstva a histórie. **Doposiaľ 25%**

G-5/2/7 Zlepšiť finančné zabezpečenie a propagáciu miestnych aktivít. **Doposiaľ 100%**

G-5/2/8 Zlepšiť informovanosť občanov cez obecné a regionálne noviny. Rabčiansky chýrnik informuje obyvateľov o najdôležitejších veciach v obci. **Doposiaľ 100%**

Program G-5/3 Obecná knižnica s regionálnym významom

Programy:

G-5/3/1 Vysoká úroveň knižných služieb. **Doposiaľ 100%**

G-5/3/2 Prístup k poznatkom cez internet. **Doposiaľ 100%**

G-5/3/2 Digitalizácia knižničných zdrojov podľa požiadaviek. **Doposiaľ 0%**

G-5/3/3 Sprístupnenie on-line poznatkov tak v digitálnej ako aj v papierovej plnofarebnej podobe. **Doposiaľ 25%**

Program G-5/4 Zvýšiť historické povedomie a spolupatričnosť obyvateľov obce

Programy:

G-5/4/1 Udržiavať tradíciu kultúrno-historických akcií k vzniku obce „Dni Rabče“ **Doposiaľ 100%**

G-5/4/2 Udržiavať dychovú hudbu Rabčanka **Doposiaľ 100%**

G-5/4/3 Vytvoriť pôvodný goralský folklórny súbor „Rabconi“. Obec udržiava detský folklórny súbor s pôvodným goralským folklórom Goralecki. **Doposiaľ 100%**

G-5/4/4 Vytvoriť kultúrno-historické akcie k významným historickým udalostiam. **Doposiaľ 0%**

G-5/4/5 Zvýrazniť historické medzníky a historické udalosti formou pamätníkov, súťaží, seminárov a pod. **Doposiaľ 0%**

B.2.12 Bývanie

Prijemné bývanie v peknej a zdravej obci s množstvom zelene, spektrom služieb a možnosťami na oddych a regeneráciu síl, sú ponukou pre súčasných aj perspektívnych obyvateľov.

Program G-6/1 Vytvoriť príjemné prostredie obce nadväzujúce cez vnútroobecnú zeleň na kvalitné okolité prírodné prostredie

Programy:

G-6/1/1 Dotvárať urbanizmus obce architektonickými úpravami objektov.

Doposiaľ 0%

G-6/1/2 Doplniť urbanizmus obce vnútro obecnými športovo-oddychovými parčíkmi.

Doposiaľ 25%

Program G-6/2 Znižovaním energetickej náročnosti vykurovania a rozvojom alternatívnych zdrojov energií zvýšiť energetickú úspornosť bývania

Programy:

G-6/2/1 V tepelnom hospodárstve využiť alternatívne zdroje vykurovania.

Doposiaľ 0%

G-6/2/2 Pri renováciách bytového fondu a nových výstavbách klásť dôraz na energetickú úspornosť. **Doposiaľ 100%**

G-6/2/3 Prehodnotiť systém vykurovania a dodávky teplej úžitkovej vody z hľadiska energetickej náročnosti. **Doposiaľ 0%**

Program G-6/3 Urobiť Rabču atraktívnu na bývanie aj pre občanov pracujúcich v iných okolitých obciach

Programy:

G-6/3/1 Realizovať bytovú výstavbu finančne dostupných nájomných bytov.

Doposiaľ 100%

G-6/3/2 Realizovať obnovu bytového fondu s využitím možnosti výstavby podkrovných bytov. **Doposiaľ 50%**

G-6/3/3 Vypracúvať prognózy potreby bytového fondu na obdobie 5 rokov.

Doposiaľ 0%

B.2.13 Bezpečnosť

Pokojný život v bezpečnej obci je dôležitý pre upevnenie pocitu istoty obyvateľov i návštevníkov.

Program G-7/1 Znižovať riziká nárastu trestnej činnosti mládeže a ťažko prispôsobivých skupín v súvislosti s drogami, vysokou mierou nezamestnanosti a chýbajúcimi voľnočasovými aktivitami.

Programy:

G-7/1/1 Vytvárať príležitosti pre mládež na voľnočasové aktivity a zábavu bez alkoholu, cigariet. Zriadilo sa CVČ Rabča, záujmové krúžky, podporuje sa TJ ORAVAN Rabča. **Doposiaľ 0%**

G-7/1/2 Vytvoriť systém dosledovania a eliminovanie domáceho násilia a drobnej priestupkovej činnosti (drobné krádeže vandalizmus, vulgárne a agresívne správanie, podávanie alkoholu a cigariet mladistvým). **Doposiaľ 0%**

G-7/1/3 Zvýšiť právne povedomie občanov (itineár ako si pomôcť). **Doposiaľ 0%**

G-7/1/4 Venovať zvýšenú pozornosť sociálne problémovým a slabo prispôsobivých skupinám občanov. **Doposiaľ 100%**

G-7/1/5 Rozšíriť pôsobenie na mládež v rámci protidrogového programu.

Doposiaľ 100%

G-7/1/6 Poskytovať dostatok informácií o súčasnej situácii a hroziacom drogovom nebezpečí. **Doposiaľ 100%**

G-7/1/7 Vytvoriť personálne a technický zabezpečený bezpečnostný systém.

Doposiaľ 100%

Program G-7/2 vytvoriť bezpečnostný systém obce

Programy:

G-7/2/1 Vytvoriť spoločný bezpečnostný systém pre obec a okolité obce.

Doposiaľ 20%

G-7/2/2 Kamerovým systémom obsiahnuť centrálnu časť obce. **Doposiaľ 50%**

Program G-7/3 Zdokonaľovať protipožiarnu a protipovodňovú ochranu

Programy:

G-7/3/1 Zdokonaľovať protipožiarnu a protipovodňovú prevenciu vo voľnej krajine.

Doposiaľ 25%

G-7/3/2 Skvalitniť protipožiarnu ochranu v podnikateľských subjektoch v domácnostiach. **Doposiaľ 75%**

G-7/3/3 Udržať plne funkčný Dobrovoľný hasičský zbor Rabče. **Doposiaľ 100%**

Program G-7/4 Vytvoriť systém – „Každé miesto v obci bezpečné“

Programy:

G-7/4/1 Určiť rizikové miesta a priestory (tmavé, nenavštevované,...) z hľadiska bezpečnosti a tým venovať zvýšenú pozornosť. **Doposiaľ 0%**

G-7/4/2 Perspektívne riešiť miesta možných kolízií chodcov a hrajúcich sa detí s motorovými vozidlami. **Doposiaľ 75%**

G-7/4/3 Určiť miesta možného nárastu trestných činov (príležitostná vysoká koncentrácia občanov) a urobiť príslušné opatrenia. **Doposiaľ 0%**

B.2.14 Image obce

**„Pekná dedina, v ktorej sa dobre žije,
kam sa ľudia radi vrátia“.**

Dotvorenie vnímania obce medzi horami u obyvateľov a návštevníkov, je perspektívou a zárukou trvalej udržateľnosti.

Program H-1 Pre celú obec Rabču využiť synonymum **M(I)ESTO SLUŽIEB**, čím sa charakterizuje náplň vízie Rabče. **Doposiaľ 0%**

Program H-2 Reklamne a propagačne využiť geografické postavenie obce a situovanie k ostatným obciam a mestám Oravy, čo dáva obci synonymum: **PODBABIOHORSKÁ VSTUPNÁ BRÁNA**. **Doposiaľ 0%**

Program H-3 Uplatňovať urbanistické riešenie so začlenením lesných komplexov do stredu obce a prepojením na prírodno-krajinársky priestor orografických celkov, tým zvýrazniť charakter promenádneho m(i)estečka. **Doposiaľ 0%**

Program H-4 Vynikajúca úroveň celého spektra služieb pre obyvateľov aj návštevníkov. **Doposiaľ 25%**

Program H-5 Marketingovo využiť centrálnu postavenie obce k turistickým centráм Oravy, Bielsko-Bialej v Poľsku. **Doposiaľ 0%**

B.2.15 ZREALIZOVANÉ PROJEKTY V OBCI Rabča 2004 – 2014

ROK, KLAS. STAVBY, PROJEKT, SKUTOČNÁ CENA V €;

2004	1263 Pergola – spojovacia chodba budov ZŠ z prostriedkov obce 47287 €;
2005 – 2006	1265 Výstavba Kultúrno-spoločenskej a športovej haly (8. 7. 2005 – 27. 10. 2006) 845250 € z toho: štát 199164 €, obec 247759 €, úver 398327 €;
2006	1265 Stredoeurópska nadácia prispela nenávratný FP na projekt Moderná škola príslušenstvo do športovej haly 19483 €;
2006	1263 Moderná škola na úrovni EÚ – rekonštrukcia budov ZŠ zo zateplením...; energetická úspora, 878079 € z toho: EÚ 746367 €, štát 87808 €, obec 43904 €;
2007 – 2012	1262 Projekt Informatizácia knižníc s číslom MK-84/06/M (23. 11. 2007 – 12/2012); zvýšenie počtu návštevníkov; 13483 € z toho: EÚ 11461 €, štát 1348 €, obec 674 €;
2006	„Vytvárame nové hodnoty“ – cezhraničná spolupráca Rabča – Świnna 537700 € z toho: EÚ 457045 €, štát 53770 €, obec 26885 €;
2006 – 2007	2111 Údržba verejného osvetlenia 8564 €;
2007	2303 Dokončená centrálna kotolňa s kotlami z námestovskej nemocnice z prostriedkov obce (23. 11. 2007) 61136,65 €;
2007 – 2008	1122 Výstavba nájomného bytového domu 12 b.j. (25. 9. 2008) 493402 € z toho: štát 152393 €, obec 12630 €, úver z FRB 328379 €;
2009	1274 Prístavba a nadstavba novej hasičskej zbrojnice na ObZS (24. 10. 2010) 269766 € z toho: EÚ 194778 €, štát 22915 €, obec 52073 €;
2010	2411 Projekt Partnerstvo nepozná hranice PL-SK/ZS/IPP/I/010 (od 10. 6. 2010)
2009 – 2011	1263 Moderné vzdelávanie v Materskej škôlke v Rabči – rekonštrukcia s nadstavbou; 1. 9. 2008 – 31. 3. 2011; zvýšenie počtu žiakov, nové inovatívne metódy výučby; 406068 € z toho: EÚ 345158 €, štát 40607 €, obec 20303 €;
2008 – 2011	2223 Výstavba kanalizácie a vodovodu v obciach Świnna a Rabča s cieľom zlepšenia prostredia v oblasti Poľsko-Slovenského pohraničia; 1. 9. 2008 – 31. 3. 2011; 1385 m vodovodnej siete, 1542 m splaškovej kanalizácie, 1428 m dažďovej kanalizácie); napojiteľnosť na kanalizáciu; 871328 € z toho: EÚ 740629 €, štát 87133 €, obec 43566 €;
2011	2112 Revitalizácia centra obce Rabča – Námestie Gacel'; 1. 4. 2011 – 5. 11. 2011; debarierizácia, udržateľnosť dĺžky chodníka; 922811 € z toho: EÚ 777081 €, štát 91421 €, obec 43566 €;
2010 – 2012	2420 Zberný dvor obce Rabča (ITMS 24 140 110 187); 10/2010 – 4/2012; 2 prac. miesta, zvýš. separácie TKO, zníž. % VOK; 1238379 € z toho: EÚ 1052622 €, štát 123838 €, obec 61919 €;
2012	2411 Nové ihriska s umelým trávnikom + tartanová atletická dráha ; 22. 5. 2012; obec 66388 €;
2012	1261 Rekonštrukcia a modernizácia kultúrneho domu v Rabči; 1. 1. 2012; 216538 € z toho: obec 216538 €;
2008 – 2009	Rekonštrukcia a nadstavba domu služieb v Rabči – hradil Urbár, p.s.; 1. 10. 2008 – 25. 6. 2009; 150000 € z toho: Urbár Rabča, p.s. 150000 €;

2011 – 2012	1122 Nájomný bytový dom 8 b.j. – nadstavba 24 b.j. (22. 6. 2011 – 10. 4. 2012) 362744 € z toho: štát 107770 €, obec 3503 €, úver 251471 €;
2012 – 2013	2141 Nový most cez rieku Polhoranku na dolnom konci (1. 5. 2012 – 1. 1. 2013) 406068 € z toho: obec 284475 €;
2010 – 2013	1272 Nový dom smútku (19. 5. 2010 – 1. 3. 2013) 51211 € z toho: obec 51211 €;
2009 – 2013	Nový Územný plán obce Rabča (1. 9. 2008 – 31. 5. 2013) 40844 € z toho: obec 40844 €;
2013	2411 Oplotenie futbalového ihriska v Gaceli (1. 10. 2013) 12247 € z toho: obec 12247 €;
2011 – 2013	Jednoduché pozemkové úpravy Adamovka III (1. 3. 2011 – 6. 11. 2013) 21001,80 € z toho: obec 5000 €, vlastníci (211753 m ²) 16001,80 €;
2014	2141 Lávka pre peších v km 32,73 cesty I/78 – hlavná cesta, most pri Turacovi (1. 12. 2014) 13371 € z toho: obec 13371 €;
2014	2411 Hľadáme možnosti na spoločné aktivity pre všetky komunity v našom pohraničí – oddychový areál na dolnom konci (11. 3. 2014 – 13. 5. 2014) 52258 € z toho: EÚ 41529 €, štát 4153 €, obec 6576 €.

Za obdobie 2004 – 2014 sa v obci preinvestovalo 7,65 milióna eur (z EÚ 4,384 mil. eur, od štátu 0,974 mil. eur, z rozpočtu obce 1,45 mil. eur). Obec z rozpočtu ročne prispievala na investície 145 tis. eur.

C. PROGRAMOVÁ, RE- ALIZAČNÁ, FINANČNÁ ČASŤ

C.1 SÚHRNNÝ PREHĽAD PROJEKTOVÝCH ZÁMEROV AJ S PRIORITAMI

Priorita. ZÁMER

I. PORIADOK

II. VZDELANIE

III. PRÁCA

IV. ODDYCH

Ide o dlhodobé zámery sledujúce naplnenie vízie obce Rabča
RABČA JE PEKNÁ STREDISKOVÁ DEDINA, V KTOREJ SA DOBRE ŽIJE

I. PORIADOK – PEKNÁ DEDINA AJ KRAJINA

- I.1. Udržiavané miestne komunikácie
- I.2. Pozemkové úpravy celej obce
- I.3. Územný plán – vydávať doplnky s naplnením požiadaviek od občanov
- I.4. Zaviesť verejný poriadok a ochranu majetku
- I.5. Zabezpečiť ochranu životného prostredia

II. VZDELANIE – podporiť tvorivosť, riešenia

- II.1. Dosahovať kvalitné výsledky vo výučbe v základnom školstve
- II.2. Preferovať technický smer výučby v základnom školstve
- II.3. Angličtina a nemčina so zameraním na hovorovú reč
- II.4. Záujmová tvorba technického smeru
- II.5. Dosiahnuť kladný vzťah k životnému prostrediu
- II.6. Dostatok tried, učební a pomôcok v základnej aj materskej škole
- II.7. Viacúčelová multimediálna kongresová sála

III. PRÁCA – maximálne využitie pracovnej sily z obce

- III.1. Práca v obci pre nezamestnaných z obce
- III.2. Projekty vytvárania plôch a zariadení pre aktívny oddych v obci
- III.3. Podpora vytváraníu nových pracovných príležitostí

IV. ODDYCH – aktívny oddych, obnova

- IV.1. Oddychové rekreačné zóny po celej obci
- IV.2. Denný stacionár s opatrovateľskou službou
- IV.5. Kultúrne aktivity zodpovedajúce strediskovej obci
- IV.3. Klzisko
- IV.4. Plaváreň v rámci mikroregiónu Babia Hora
- IV.6. Cyklotrasy
- IV.7. Digitálne kino
- IV.8. Obecné múzeum „Zachovanie dedičstva“

PRIORITA. Farebné označenie zámerov Symbolika

I. PORIADOK = P!

II. VZDELANIE = V_≥

III. PRÁCA = P_△

IV. ODDYCH = O_√

C.2 AKČNÝ PLÁN REALIZÁCIE INVESTIČNÝCH PROJEKTOV OBCE RABČA 2015 – 2022 S FINANČNÝM KRYTÍM

P.č., Obec, Investor, Typ zámeru, Klasifikácia stavby, Názov, Popis, Oblasť zámeru, Ukazovatele, Pripravenosť, Doba realizácie, Odhad nákladov v tis. €, Priorita zámeru, Partner, Podmienka realizácie;

1. Rabča, Obec Rabča, P!, 1274, Obnova budovy ObZS po požari, Obnova poriadku – budovy a centrálnej kotolne; min. náklady a aby sa požiar opäť nerozšíril od kotolne, zmluvný termín, 2015; 229015,50 € z toho: obecný rozpočet 203162,50 €, poisťovňa 16109,98 €, RABČAN, s.r.o. 9743 €, I., RABČAN, s.r.o., obnova vykurovania do 48 hodín;
2. Rabča, Obec Rabča, O√, **Multifunkčné ihrisko pri fare**, 50%-ný nárast využitia ihriska oproti roku 2014, 2411, 2015, 99358,96 € z toho: obecný rozpočet 59359 €, štát 40000 €;
3. Rabča, Obec Rabča, P!, 2112, Geometrické zameranie a právne vysporiadanie Ulice Grúňanská (1700 €, ...), 100% vysporiadanosť od známych vlastníkov, majetok obce, termín, 2015 – 2016, 10000 €;
4. Rabča, EÚ, SR, Obec Rabča, P!, Obnova verejného osvetlenia obce Rabča, 2111, počet vymenených svietidiel 428, úspora energie 103,29 GJ/rok do 2020, 2015, 276470 € z toho: fondy EÚ a štát 262645 €, obecný rozpočet 13825 €;
5. Rabča, Obec Rabča, Zvyšovanie energetickej účinnosti objektu ZŠ a MŠ v obci Rabča (Horná ZŠ s MŠ zateplenie, pec, zmena palivovej základne), 1263, ... % energetická úspora, 2016, 209851 € z toho štát 199358 €, obecný rozpočet 10493 €;
6. Rabča, Obec Rabča, P!, 2112, Obnova vysporiadaných miestnych komunikácií (projekt Miestna komunikácia Ulica Konečná: obnova v dĺžke 197 m – dažďová kanalizácia, projektová dokumentácia 2532 €, ...), minimalizácia nákladov, majetok obce, 2016, 50000 € z toho: obecný rozpočet 50000 €;
7. Rabča, Obec Rabča, O√, **Horolezecká stena v športovej hale**, 1265, zlepšenie fyzickej kondície, 2016, obecný rozpočet 10000 €;
8. Rabča, EÚ, SR, Obec Rabča, P!, Spoločný projekt nakladania s biologickými odpadmi pre obec Rabča, 2420, 25% zníženie množstva TKO, 2016, 152900 € z toho: fondy EÚ a štát 144200 €, obecný rozpočet 8700 €;
9. Rabča, Obec Rabča, P!, Rekonštrukcia obvodného zdravotného strediska, 1264, 25% zníženie energetickej náročnosti, 2016, 10000 € z toho: obecný rozpočet 10000 €;
10. Rabča, Obec Rabča, P!, Rozhlasová ústredňa, o 25% lepšie pokrytie signálom, 2016, 5000 €;
11. Rabča, EÚ, SR, Obec Rabča, P!, Rekonštrukcia obecného úradu – zlúčenie úradu a obecných podnikov, 1220, zvýšenie bezpečnosti pred požiarom výmenou nového el. vedenia, zlepšenie služieb občanom, 2016, 630000 € z toho: fondy EÚ a štát 535500 €, obecný rozpočet 31500 €;
12. Obec, Rabča, P!, Zberný dvor obce Rabča – rozšírenie činnosti o odber jedlých použitých olejov z domácností a kuchýň, 75% domácností, 2420, 2016, 2000 €;
13. Rabča, SR, Obec Rabča, P!, Doplnok č. 1 k územnému plánu s digitálnym územným plánom, 10000 € z toho: štát 3000 €, obecný rozpočet 7000 €;
14. Rabča, Obec Rabča, P!, Rekonštrukcia miestnych komunikácií po kanalizácii, 2112, 100% zjazdnosť MK pre osobné automobily aj povrchové odvodnenie ciest, 2016 – 2017, 400000 €;
15. Obec, Rabča, P!, Oprava stredného piliera mosta v Gaceli pri ihrisku, Odstránenie havarijného stavu mostu, 2016 – 2017, 40000 €;

16. Rabča, Obec Rabča, P!, Riešenie nedostatku vody v čase sucha (sfunkčnenie vodojemu na Michal'akovke, prepojenie na Hlasnú rieku z obec. vodovodu Or. Polhory), 2222, 100%-ná funkčnosť druhého vodojemu, 2016, 50000 €;
17. Rabča, Obec Rabča, P!, Výstavba nových miestnych komunikácií, 2112, 1 km nových MK/ročne, 2016 – 2022, 100000 €;
18. Rabča, EÚ, SR, Obec Rabča, P!, Komplexné (veľké) pozemkové úpravy v celom k. ú. obce Rabča, 100% zrušenie spoluvlastníctva v pôvodných E-KN, protipovodňové úpravy, prístup ku každému pozemku, obnova krajiny, 2015 – 2022, 0 €;
19. Rabča, Obec Rabča, Občania, P!, Jednoduché pozemkové úpravy v celom plánovanom zastavovacom území, schválenie JPÚ do roku 2022, 2016 – 2022, 60000 €;
20. Rabča, EÚ, SR, Obec Rabča, P!, Ochrana pred povodňami, 2152, 2 protipovodňové hrádze na Sol'nom potoku, protipovodňové brehy na Sol'nom potoku s derivačným kanálom do Bystrej, protipovodňové brehy Bystrej v časti most na Hlavnej až po most na družstvo, protipovodňové brehy Hájkového potoka so Sihelnianským potokom, 2016 – 2022, 20000 €;
21. Obec, Rabča, P!, Rozšírenie nového cintorína, trávnik, Možnosť urien, 2016 – 2020, 25000 €;
22. Rabča, EÚ, SR, Obec Rabča, V≥, [Nadstavba starej základnej školy \(3 triedy\)](#), 1263, výučba v odborných triedach o 2, 2016 – 2017, 600000 € z toho: 510000 € z fondov EÚ, 60000 € od štátu, 30000 € obec;
23. Rabča, EÚ, SR, Obec Rabča, V≥, [Nadstavba materskej školy \(3 triedy\)](#), 1263, nárast počtu detí v MŠ o 50, 2016 – 2017, 300000 € z toho: 255000 € z fondov EÚ, 30000 € od štátu, 15000 € obec;
24. Rabča, SR, Obec Rabča, P△, [Priemyselná zóna I. Gacel'](#) (2 ha), 1251, nárast počtu firiem v areáli o 5, 2017 – 2022, 50000 €;
25. Rabča, SR, Obec Rabča, P△, [Priemyselná zóna na Farskom](#) (2 ha), 1251, nárast počtu firiem o 3, 2018 – 2022, 0 €;
26. Rabča, SR, Obec Rabča, P△, [Výkup pozemkov do majetku obce](#), 1251, 1 ha, 2020 – 2022, 50000 €;
27. Obec, Rabča – SR, P!, Oprava kultúrnej pamiatky obce sochy sv. Jána Nepomuckého aj kamenného stĺpu, 1273, zachovanie kultúrnej pamiatky o ďalších 20 rokov, 2016 – 2022, 5000 € z rozpočtu obce;
28. Rabča, SR, Obec Rabča, P!, Bezpečnostný kamerový systém, 75% identifikácia zachyteného páchatel'a, 2016, 10000 €;
29. Rabča, EÚ, SR, Obec Rabča, P!, Bezpečnostný chodník po celej obci s ochranným zábradlím, 2112, 7 km, 2018 – 2020, 5000000 €;
30. Rabča, EÚ, SR, Obec Rabča, P!, Bezpečnostný chodník so zabudovanou dažďovou kanalizáciou na Grúňanskej ulici, 2112, 1,6 km, 2018 – 2020, 300000 €;
31. Rabča, Obec Rabča, P!, 2222 Oprava a rozšírenie prameňov na Babej hore, 2016 – 2022, 60000 €;
32. Rabča, RABČAN, s.r.o., P!, Postupná výmena vodovodného potrubia obecného vodovodu po životnosti, 2222, výmena starého vodovodného potrubia, 2016 – 2022, 300000 €;
33. Rabča, SR, Obec Rabča, P!, Rýchla zdravotná pomoc – prenájmy – nadstavba na OBZS – detské oddelenia, 1264, skrátenie času zásahu v Rabči, Rabčiciach a v Zubrohlave oproti roku 2015, 2020 – 2022, 150000 €;
34. Rabča, Obec Rabča, P△, Dom opatrovateľskej služby – Denný stacionár, 1130, 100%-plnenie oprávnených žiadostí, 2019 – 2022, 0 €;

35. Rabča, Obec Rabča, P!, Parkoviská pri kostole, 1242, 100% parkovanie pre návštevníkov kostola, 2018 – 2022, 10000 €;
36. Rabča, Obec Rabča, P!, Parkoviská pred Urbárskym domom smerom k bytovkám, 100% parkovanie pre nájomníkov bytov, 2112, 2018 – 2022, 5000 €;
37. Rabča, EÚ, SR, Obec Rabča, O√, Verejná plaváreň pri škole vyhrievaná zemným čerpadlom, 1265, 100%-pokrytie nákladov, 2020 – 2022, 3000000 €;
38. Rabča, Obec Rabča + združenie, O√, Posilňovňa v gacel'ovskom parku pre dospelých, 2411, možnosť posilňovania pre širokú verejnosť, 2017, 10000 €;
39. Rabča, Obec Rabča, O√, Horné futbalové trávnaté ihrisko, 50% zvýšenie záujmu o futbal v hornej časti Rabče oproti roku 2014, 2411, 2016, 10000 €.
40. Rabča, Obec Rabča, P!, RP21/ Gacel' II Nové parkovacie miesta s chodníkom pre chodcov okolo Rabčickej cesty (E-KN parc. č.: 1583, 1584/2), 100% parkovanie pre návštevníkov športového areálu pre ZŠ a MŠ, 2112, 2016, 5000 €;
41. Rabča, Obec Rabča, P!, RP21/ RP21/ Gacel' II Nové parkovacie miesta za materskou školou (E-KN parc. č.: 1564), 100% parkovanie pre návštevníkov športového areálu pre ZŠ a MŠ, 2112, 2016, 5000 €;
42. Rabča, Obec Rabča, O√, Park na Farskom – Ružencová záhrada ..., 100% zvýšenie záujmu o prechádzky aj návštevnosť nového parku pre hornú časť obce v blízkosti historického centra obce oproti roku 2015, 2411, 2016 – 2022, 15000 €.
43. Rabča, Obec Rabča, O√, Dopravné ihrisko pri základnej škole ..., 100% vzdelanie detí z pohľadu bezpečnosti na cestách, 2411, 2016 – 2022, 15000 €.

Za obdobie 2015 – 2022 sa v obci plánuje preinvestovať 8,09 milióna eur (z EÚ 5,695 mil. eur, od štátu 0,859 mil. eur, z rozpočtu obce 2,557 mil. eur).
Obec z rozpočtu ročne prispeje na investície 270 tis. eur.

Záver

PROGRAM ROZVOJA OBCE RABČA NA ROKY 2015 – 2022 je najmä o obnove strediskovej veľkej dediny Rabča s osobitným zreteľom na starostlivosť o životné prostredie a dosiahnutie ekologickej rovnováhy, šetrné využívanie prírodných zdrojov a na zachovanie prírodných civilizačných a kultúrnych hodnôt v katastrálnom území obce Rabča.

UZNESENÍM č. 9/2015 bod B. ods. 3 z riadneho zasadnutia Obecného zastupiteľstva obce Rabča z 29. 10. 2015 bol Program rozvoja obce Rabča 2015 – 2022 schválený.

Schválenie predkladaného strategického dokumentu nepredpokladá negatívne dopady na krajinu a zhoršenie súčasného stavu životného prostredia dotknutého územia – zámerom je zlepšiť krajinu aj celé životné prostredie obce s rešpektovaním právne záväzných predpisov.

Zámerom spracovania Programu rozvoja obce Rabče bola aktualizácia a prepracovanie doterajšieho Plánu sociálno-ekonomického rozvoja obce Rabča 2004 – 2020.

Dôkladnou analýzou všetkých oblastí rozvoja obce v nadväznosti najmä na platný územný plán obce z roku 2013 v rámci celého katastrálneho územia obce obec Rabča získala východiskový stav pre riešenie problémov obce v období 2015 – 2022.

Realizačná časť je napísaná jednoducho a vychádza z komplexného prepočtu možnosti rozpočtu obce Rabča pre roky 2015 – 2022. Rozhodujúce finančné prostriedky sa predpokladajú získať cez projekty najmä z fondov EÚ.

PROGRAM ROZVOJA OBCE RABČE 2015 – 2022 =

VÍZIA OBCE RABČA

RABČA JE PEKNÁ STREDISKOVÁ DEDINA, V KTOREJ SA DOBRE ŽIJE

Goralská, dobre spravovaná stredisková dedina s prevažne mladým obyvateľstvom s pekne upravenými domami, záhradami a cestami, v krásnom údolí sol'ných riek a čistých potokov, s krovinami, lúkami, hájmi, obkolesenej horami.

Predpokladom naplnenia tejto vízie je splnenie týchto strategických zámerov:

I. PORIADOK – PEKNÁ DEDINA AJ KRAJINA;

II. VZDELANIE – podporiť tvorivosť, riešenia;

III. PRÁCA – maximálne využitie pracovnej sily z obce;

IV. ODDYCH – aktívny oddych, obnova.

PRIORITNÝ JE PORIADOK = OBNOVA DEDINY PO KANALIZÁCI

+ KOMPLEXNÉ POZEMKOVÉ ÚPRAVY CELEJ OBCE.

Tento program je zameraný na posilnenie obce Rabča ako lokálneho rozvojového centra – pólu rastu mikroregiónu, zrealizovanie územného programu obce Rabča v nadväznosti na:

- **poriadok** – čistotu, kvalitu života obyvateľov obce, zlepšenie služieb, skrášlenia obce, pozemkové úpravy celého územia obce;

- **aktivity vedúce ku skvalitňovaniu ľudských zdrojov – vzdelávanie** deti a mládeže, zlepšenie dostupnosti znalostných poznatkov pre študentov, podnikateľov a ostatných, sociálnu pomoc tam, kde bude nevyhnutná;

- **prácu v mieste bydliska a v mikroregióne a regióne** – umožniť zamestnanie dlhodobo nezamestnaných občanov Rabče cez projekty z úradu práce a sociálnych vecí, vytvárať podmienky pre organizácie a podnikateľské subjekty v obci z najväčším dôrazom na aktivity znižujúce nezamestnanosť v obci.

Výsledným efektom programu rozvoja bude dlhodobé ciele pôsobenie na trvalo udržateľný rozvoj obce Rabča a jej okolitého mikroregiónu.

Hlavným strategickým zámerom programu rozvoja obce Rabča je

TRVALÉ ZVYŠOVANIE KVALITY ŽIVOTA OBYVATEĽOV OBCE RABČA

Tento strategický dokument vznikol v úzkej súčinnosti s dotknutou verejnosťou obce Rabča.

Verejnosť – občania obce, podnikateľské subjekty, samospráva obce a záujmové združenia pôsobiace v obci boli oboznámené s novým Plánom rozvoja obce Rabča 2015 – 2022 na úradnej tabuli, na webovom sídle obce Rabča www.rabca.sk v časti územný plán » program rozvoja obce a v Rabčianskom chýrniku č. 2/2015.

Spracoval Ing. Vladimír Briš, prednosta Obecného úradu v Rabči
V Rabči 29. 10. 2015

Schválil

.....
Ing. Július Piták, starosta obce Rabča

PRÍLOHY

Zoznam členov riadiaceho tímu, pracovných skupín a partnerov zapojených do spracovania Programu rozvoja obce Rabča 2015 – 2022

Garant: Ing. Július Piták, starosta obce Rabča

Spracovateľ: Ing. Vladimír Briš, prednosta OcÚ v Rabči

Pracovná skupina pre spracovanie PRO Rabča: poslanci Obecného zastupiteľstva obce Rabča;

zástupci neziskového sektora: Ing. Anna Kornhauserová, riaditeľka ZŠ s MŠ Rabča, Štefan Ratica, vedúci RABČAN, obecné služby, Jozef Havlíček;

zástupca podnikateľského sektora: Jozef Slovák, konateľ ELVIN, spol. s r.o.,

Ján Kubík – vlastník fy Kubík – interiér, Dušan Piták – ex starosta, člen dozornej rady

PD Magura Rabča;

poverení pracovníci pre vypracovanie PRO Rabče: Mgr. Margita Kvasničáková – sociálne veci, príprava projektov a verejného obstarávania.

Zoznam informačných zdrojov použitých v PRO Rabče

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Rabča 2004 – 2020

Územný plán obce Rabča (máj 2013)

Program odpadového hospodárstva 2011 – 2015

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Žilinského samosprávneho kraja 2007 – 2013

Živnostenský register SR www.zrsr.sk

Obchodný register SR www.orsr.sk

Úrad práce a sociálnych vecí, Bratislava

Miestna Agenda 21 UDRŽATEĽNÝ ROZVOJ OBCÍ A MIKROREGIÓNOV

NA SLOVENSKU, Regionálne environmentálne centrum pre krajiny strednej

a východnej Európy – REC Slovensko, Bratislava 2002

Návrh Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja Žilinského samosprávneho kraja 2014 – 2020

Archív OcÚ Rabča

Kronika obce Rabča 2004 – 2014

Rabčiansky chýrnik 2004 – 2015

Metodika na vypracovanie Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce – v. 2.0 z februára 2015

Vlastné spracovanie, poznatky a zistenia z 24-ročnej praxe prednostu OcÚ v Rabči

Zoznam skratiek použitých v PRO Rabče

PRO Rabče	= Program rozvoja obce Rabča
PHSR	= Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Rabča
OZ	= obecné zastupiteľstvo
OcÚ	= obecný úrad
MNV	= MNV
SODB	= Sčítanie obyvateľov, domov a bytov
M	= muž
Ž	= žena
CHKO	= chránená krajinná oblasť
ZŠ s MŠ	= základná škola s materskou školou
FY	= firmy
EÚ	= Európska únia
ZŤP	= zdravotne ťažko postihnutý
ÚPSVaR	= úrad práce, sociálnych vecí a rodiny
MKS	= miestne kultúrne stredisko
CVC	= centrum voľného času
ČOV	= čistiareň odpadových vôd
ObZS	= obvodné zdravotné stredisko
P.č.	= poradové číslo
JPÚ	= jednoduché pozemkové úpravy
SR	= Slovenská republika